

Megjelenik
minden vasárnap

Szerkesztési szállás.

b.-farkasuteza 16. sz. hova
a lap szellemi részét illető
közlemények czimzandók.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereske-
kedése, hová az előfizetési-
pénzek legczélszerűbben pos-
tautalványnyal küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1 frt 50 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Vestigia terrent. II. Nagy László. — Protes-
tantismus a művészetben VIII. Böhm Sándor. — Az áll. ig. tanács
gyűléséből. r. t. — Vidéki élet: Az erdővidéki egyházmegyéből.
Egyházmegyei közgyűlés. Egy közgyűlési tag. — Külföld: Né-
metország. — Tárca: A lelkész és plébánus. Beszély. — Egyházi
és iskolai hírek. — A szerkesztő postája. A kiadó hirdetései.

Vestigia terrent.

III.

Sz.-Somlyó, 1878. febr. 27.

Miért lesz hová tovább mind ingadozóbbá a kepe-rendszer? A személyi teher aránytalansága miatt. A két-három holdnyi birtokos épen úgy két-három, sőt némely helyen négy véka búzát kell hogy fizessen a papnak, mint a 30—100 hold birtok tulajdonosa és az egy kapaalj szőlős-gazda megint csak úgy 2—3 stb veder bort fizet, mint a legnagyobb szőlősgazda. Már pedig egyházközségeinkben a hasonlíthatlanul nagyobb többségnek van csekély birtoka, s a nagyobb birtok egy néhány ember kezében van. És már a dolog természetében van, hogy míg eme néhány embernél biztos a kepe, ama nagy többségnél csak áldásdús esztendőben megkapható. Ha tehát ismerjük a baj kutforrását, igyekezzünk azt elhárítani, vagy is a terhet a vagyonhoz arányosítani; mert a kinek sok adatott, attól sok kívántatik. Ez esetben ama kisbirtokos nagyobb rész kész is, képes is leendő vagyonához arányosított terhet hordozni, míg másfelől a nagyobb birtoknak örvendő kisebbség, habár nagyobb terhet hordozandó jövőben mint most, de a teher elhordozható lesz. Midőn pedig ezen, a vagyon-aránylag hordozásának elve keresztül vihető lett, a papi és tanítói fizetés

alapja biztosítva van. De már ekkor a papi és tanítói járandóságok fixumban és úgy állapítandók meg, hogy a papnak és tanítónak semmi köze se legyen az egyes hallgatókkal, fizetése miatt. Ez által az igaz — egy nagy emberünk nyilatkozata szerint — megszűnik a pap és hallgatói között a patriarchalis viszony (!?), ámde a patriarchák ideje lejárt, s az ily átalakításnak előnyeit hosszasan indokolni sértésnek tartanám a lapok olvasóira nézve. Az pedig azután teljesen mindegy, hogy a fizetés pénzben vagy terményben állapítandó-e meg. Ez leginkább a helyi viszonyoktól függ. A kirovás kulcsa hasonlólag a viszonyokhoz képest lehet különféle, de már én természetesebb s legigazságosabbnak tartanám az adó alapján tenni meg a kirovást és pedig úgy, hogy a teher hordozásában a külső nagy birtokosok is részt vegyenek. És végre abban sem látok nehézséget, hogy a kirovás némely helyen minden évben eszköztessék, más helyen pedig — az egyházközség autonomikus határozata szerint — csak bizonyos év-cziklusokban igaztassék ki a rovatal. A kepe rendszernek ilyen — nézetem szerint — üdvös átalakítása ellen hogy mi indokai lehetnek az igazgató tanácsnak, megvallom gyarló, vidéki eszemmel felfogni képes nem vagyok. Talán a külhatóság igénybevételének praëjudikál az átváltoztatás? Hiszen a külhatóság épen úgy felhajtja a zilahi, mocsolyai, tasnádi stb. egyházi rovatalt, mint a bagosi, krasznaí stb. papi és tanítói bért, mindkét esetben, ha van honnan.

Ámde a papi és tanítói díjleveleknek illetően átalakítása az én óhajomásom szerint is csak lépeső a magasabb felé, mert az én eszmény-képem is tökéletre teremtve biztosítani papi és tanítói állomásainkat. A tőke teremtés lassabb vagy gyorsabb utját miként találja meg az adott viszonyok szerint egyik

másik egyház, azt fejtegetni — ez idő szerint — nem tartozik felvett tárgyamhoz. Magtár, bortár, rovat, stb. stb. lehetnek mind igen jó eszközök a cél valószínűségéhez. A hol a magasztos cél felé az első lépés megtéve van, ott egyszerűen megkezdődik az illetékes felsőbb hatóságnak szép ellenőrző hatalma, de a hol e tekintetben is lanya az egyházi élet, aluszékony a tetterő, ott ohajtva várt szükségesség a felsőbb hatóság buzdító kötelessége. Ámde e buzdítás ne azon kezdődjék, hogy „teremts magadnak nagy bajjal, küzdelemmel kepe-váltásági alapot és én, midőn az alap megteremtve lesz, annak gondozását kiveszem kezedből, mert régen meg van írva: non minor est virtus, quam parare parta tueri, s te, ki megszerezted a vagyont, annak megtartási erényével nem fogsz ékeskedni.“

Hagyjuk meg az egyházközségeket áron szerzett vagyonának kezelési jogában, mert bizonyára, mint eddig megélték ön-emberségükből, jövőre is csak az önsegély protestáns buzgóságára lesznek utalva.

Azonban a bizonyos célra kijelölt alapok kebléi gondozásának legyenek szabályai. E szabályok le-

hetnek és legyenek negatív és pozitív természetűek. És pedig:

1. A mint valamely egyházközségben a papi vagy tanítói fizetés megváltására szánt alap kinövi magát oda, hogy a megállítandó fizetés mennyisége annak jövedelméből biztosítva lesz, többé ez alapnak legkisebb része is kebléi elhelyezéssel nem kezelhető. Ugyanazért a netán egyes községi tagoknál elhelyezett tőke felmondandó, személyválogatás nélkül felveendő és

2. Az egyházközség közelében levő biztos és jóhitelű takarékpénztárba helyezendő. A vidéki és pedig nem szédelgő takarékpénztárak fizetnek, a náluk állandóan elhelyezett tőkék után 6, 7, sőt 8 %-t is. Ehez azután egyéb nem kell, minthogy a pap és gondnok félvényként magukhoz vevén a takarékpénztári könyvecskét, megjelennek a pénztárban s kiveszik a félvény kamatot. Nem kell ehez sem előre egy hónappal megírt nyugta, sem eszperes láttamozása, sem kezelési %-töli. De teszünk vele hasznat azon vidéknek, a hol a tőke összegyűjtött, mert növelve a takarékpénztárak betételeit, növeljük a vidék pénzforgalmát. Ennek pedig a föld-

TÁRCZA.

A lelkész és plébános.

(Beszély.)

I.

Október 18-dika volt az a nap, melyen először találkoztak.

Bárha alig egy mérföldnyire laktak egymástól, le élhették volna az életet a nélkül, hogy valaha megismerjék egymást, ha a véletlen őket egymáshoz nem vezérli.

A lelkész — nevezzük Szabadinak — éppen betegjei egyikénél volt látogatáson. Gyors léptekkel szállott a hegyen alá. Még egy negyedórai út, s otthon lesz; már az ősz első derétől barnult lombokon át észrevehető szerény községét, melyet a lemenő nap végső sugarai aranyoztak.

Egyszerre megáll. A hang, melyet hall, kétségkívül emberi hang, egy segély után kiáltó hangja. Leereszkedik a meredek lejtőn, mely utja ösvényét szegélyezé, és ime a szerencsétlen előtt áll, kinek szánalmas kiáltásai figyelmét felköltötték volt. E szerencsétlen egy — plébános volt.

Ott feküdt a földön, járásra képtelen; egy hibás lépése következtében szédítő meredélyre jutott, honnan teste súlyától vezetettve, mozdulatait irányozni nem lévén hatal-

mában, leesett s a meredély aljájig gurult; felemelkedni próbált; nem tudott. Fájó lába megtagadott minden szolgálatot.

A lelkészben egy rossz gondolat árnya futott végig. Megemlékezett a könnyörülő samaritánusról szóló példabeszédről:

„Történet szerint pedig megyen vala alá azon az uton egy pap, ki azt látván, elkerülé.“

E csuha mennyi keserű emléket ébresztett fel lelkében! Pillanatig elgondolkozott; nem a bosszu órája ütött-e most számára?

A kisértés azonban egy perczig tartott csak.

Közelebb lépett a beteghez.

— Uram, ön szenved: engedje meg, hogy segélyére legyek. . . Az éj beáll hol lakik ön?

— Két mérföldre innen, a hegyen túl.

— Ma este nem érhet oda; fölajánlom önnek hajlomat. Egy negyed-mérföldre lakom innen. Két perc alatt egy forráshoz érkezünk, én majd vezetni fogom; s ott hideg viz borogatást alkalmazunk lábára. Onnan majd befutok falucskámba, keresni valakit, ki önt odahozni segítsen, s az éjet nálam fogja tölteni. Elfogadja-e?

— Ön szerfölött jó, viszonzá a plébános; elfogadom és Isten fizesse vissza.

Egy órával e gyors párbeszéd után a plébános, Várfalvi, el volt helyezkedve a lelkész lakásában.

művelés, ipar és kereskedelemre befolyó üdvös hatását bővebben ecsetelni feleslegesnek tartom.

Azonban

3. Ha a takarékpénztári kezelésnél biztosabbnak találná valamely egyház megváltási alapját jó hitelű papirokba helyezni el, ez is szabadságában állana. És itt az előbbeninél még egyszerűbb lenne az eljárás, mert ide már a pap és gondnok együttes működéséhez csak egy olló volna szükséges, melylyel a szelvények félvényként levágatván, a papnak és tanítónak illetéke a papi háznál kezébe adatnék. Sőt

4. Még azt is megengedném, hogy a kepe-váltási alap egy része, de csak is egy része, földbirtokba helyeztessék el, hogy legyen a papnak és tanítónak egy kis tagja, hol a háztartáshoz szükséges termény és takarmány előállítható legyen.

Ámde

5. Minden ilyen kepe-váltási alap birtokába szerencsésen eljutott egyháznak *conditio sine qua non* köteletségévé tenném, hogy tűzmentes szekrényt szerezzen magának (60—70—100 frt), melybe értékpapirjait, takarékpénztári könyveit stb. ket-

tős, esetleg hármás kulcs oltalma alá helyezze. És

6. Miután egyik kulcsnak — a dolog természete szerint — a papnál kell hogy álljon, kimondandó lenne, hogy a bizonyos célra figalt alapoknak bármely kicsiny része, ha a kitűzött céltól eltérő bármely más célra fordíthatnák, felsőbb engedély és így is visszatérítés kötelezettsége nélkül, *canonicus* hűnek tekintetvén, közkereset alapját képezendi.

Ezen főbb vonalaiban ecsetelt eljárással a legteljesebben biztosítva lenne a papi és tanítói állomás a nélkül pedig, hogy az egyházak vagyonkezelési joga *confiscáltatnék*.

Különbben is az ig. tanácsi javaslat törvényerőre emelésének sem jogalapja nincs, sem keresztül nem vihető.

Az egyházközségek által kepe-váltásig alapra összegyűjtött tőkének épen azon jogi természete van, mint az egyesek által adományozott, alapított vagy hagyományozott tőkéknek. Ha a hagyományos elfogadja e bizonyos kitűzött célra tett javadalmat, akkor köteletsége, és pedig oly köteletsége, melyre a polgári törvények által is rá lehet szorítani, a ja-

Egy fiatal ember vállalta magára, hogy öreg anyját értesíti az eseményről, mely rajta történt. Egy orvos ápoltta azon gonddal, melyet állapota megkívánt. Minden rendben volt. Csak a plébános kérdezte magában gazdája kilétéről értesülvén, hogy vajjon helyesen tett-e, midőn igénybe vette egy eretnek — egy lelkész segélyét!

Fejében zavarosan egymást üzte mindenféle gondolat; ezer különböző érzés közt hánykódott szive.

— Eh végre is! fejezte be elmélkedését, s lelkét Istennek ajánlva, elszenderült.

II.

Várfalvinnak közel nyolcz napot kelle a lelkész lakában töltenie.

Oly tisztelettel bántak vele, mely meglepte.

Az első nap óta a lelkész egy-egy perczre megjelent szobájában, egészségéről tudakozódott, aztán visszavonult a nélkül, hogy társalgásba bocsátkoznék vele. Egy cseléd hozta neki mindazt, mire szüksége volt.

És ez így folyt azon pillanatig, melyben a beteg már elegendő erőre tett szert, hogy falujába visszavitesse magát.

Kezet szorított gazdájával, néhány köszönő szót intézett hozzá, s csakhamar eltűnt egy út-fordulón.

Két nappal később Szabadi a következő levelet kapta:

Tiszteletes úr!

„Lelkiismereti kötelességemnek ismerem önnek írni.

„Oly hidegen hagyta magát, hogy hálátlanak kellett tartania.

„Engedje magamat igazolnom ön előtt. Bocsásson meg, ha kinyilatkoztatom, hogy irántami gyöngédsége előtttem némileg ellensúlyozva lenni látszott.

„Ugy tetszett nekem — kimondjam-e — hogy ön csaknem megbánta, hogy engem födele alá fogadott.

„És mégis — hogy már mindvégig őszinte legyek — hozzáteszem, hogy hangjában, néha a rokonszenynek oly csillámát, tekintetében valami oly szelidséget, oly gyöngédséget véltem fölfedezhetni, hogy elragadtatással vágytam megszorítani kezét.

„Bármiként lett legyen is azonban, annyit mondhatok, hogy hű és hálás emlékezetét fogom megőrizni azon óráknak, melyeket vendégszerető födele alatt töltöttem.

„Nem tudom mikor fejezhetem ki ön előtt élészóval egész hálámat; lábam hetekig nem fog engedni még oly csekély mozgást sem; de fogadja ezennel is mély hálám kifejezését.

„Alázatos és engedelmes szolgálja
Várfalvi.

Másnap a plébános ily feleletet kapott:

„Plébános úr!

„Megtisztelő levele meghatott, de nem lepott még.

„Először is ne beszéljünk háláról.

„A mit én tettem, azt helyemben ön is megtette volna; kevesen nem tették volna hasonlót.

vadalomhoz kötött feltételeket a legpontosabban teljesítenie. Én azt hiszem, hogy e jogi alapot nem lehet kilökní az egyes egyházközségek, mint erkölcsi testületek lába alól sem. Egyetlen egy út van az ig. tanács által egyhangulag elfogadott főpásztori javaslatnak egyik-másik egyházzal szemben leendő keresztül vitelére és ez az ékesszólás rábeszélő és meggyőző ereje, mert *valenti non fit injuria*.

Azonban ezen törvényerőre emelendő javaslatot — akarhatja ellen — a legkisebb egyházközséggel szemben sem lehet érvényesíteni. Ugyan minő eszközök által remél érvényt szerezni az egyházi felsőség ezen famosus javaslatnak, a reménylett törvényerőre emeltetés esetében is, azon egyházközséggel szemben, a mely így fog szólni: „Ezen alapot én teremtettem, akarom, hogy az én és utódaim közvetlen kezelése és felügyelete alatt maradjon, mert méltányosnak és üdvösnek tartom, hogy ezen a mi vidékünkön összegyűjtött alap a vidék földmívelés, ipar és kereskedelmi ereinek legyen tápszere. Ugyanazért kijelentem, hogy ez alapot kezeim közül semmi szín alatt és senkinek ki nem adom!?”

„Hogy tartozkodó magaviseletem önt meglepte, azt föl bírom fogni. Ön kitalálta annak titkos indokát, s ezen felette örülök.

„Igen plébános úr, tudom, hogy egy lelkész és egy plébános közt sok válaszfal forog fenn. Meggyőződéseink nem egyeznek, sőt talán néhány előítéletben is eltérünk egymástól

„A gondviselés önnel néhány napot töltetett egy lelkész házában. E lelkész azt hitte, hogy ön előtt inkább hidegnek, mint tolakodónak, alkalmatlannak kell látszania. Kerülte tehát a társalgást önnel, melyet ön részéről csak az udvariasság tett volna elfogadhatóvá; innen tartozkodása. Ha csak szíve sugalmaira hallgat, úgy bánik önnel mint fivérével. Ez az, a mit ön eltalált, s a miért köszönetet mondok és kérem önt, plébános úr, hogy gyors és teljes fölgyógyulását illető őszinte jóvívánataim mellett fogadja egyszersmind tisztelő és — testvéri üdvözlémet.

„Szabadi E.

„Utóirat. Ha nem tartanék attól, hogy látogatásom önnek alkalmatlan lesz, a legelső téli szép napot arra fordítnám, hogy önnel tiszteletemet tegyem.“

Postafordultával a plébános ez egyszerű szavakat intézte a lelkészhez:

„Jöjjön lelkész úr, mihelyt teheti, szívesen fogom látni.“

Mi lesz az ily esetekben az illetékes felsőségnek a teendője? Előbb hatályosan rendelkezik, azután komolyan figyelmeztet, következőké kér, végre midőn a *captatio benevolentiae* hatalma is megtörött, engedi az ügyet szép csendesen elszenderedni. Hisz az egyháznak magának, bármely magas rangfokozatot foglaljon el, nincs végrehajtó hatalma, abban pedig Tamás vagyok, hogy a politikai hatóság az egyházközség magán-vagyonának *dislatio*jához hivatali hatalmával közreműködjék.

Azért ne gyöngítsük erkölcsi erőnket oly törvény alkotásával, melynek érvényesítésére nem rendelkezünk hatalmi eszközzel és engedjük e javaslatot is előző testvérei után szép csendesen elszenderedni az urban; mert „*nisi utile est, quod facimus stulta est gloria*.“

Nagy László.

Protestantismus a művészetben.

Kolozsvárt, 1878. febr. 22.

VIII.

Figyelemreméltó körülmény a fejlődő nemi viszony e stadiumában, hogy lassanként vesztetni kezd becséből az

III.

E közben eljött november hava.

Azon ragyogó téli napok egyikén, melyek az ősznek mintegy utóízét képezik, a lelkész megjelent Várfalvi lakásán.

Tizennégy-tizenöt éves ifju lány nyitott ajtót.

Egy földszinti terembe vezeté, hol egy hatvanas évű tisztes matrona által fogadtatott. A plébános anyja volt.

— Szabadi lelkész urhoz van szerencsém? kérdező habozás nélkül. Fiam már várja, s örülni fog ha önt látja.

— Enyim leend a szerencse, viszonzá a lelkész.

Ezzel az első emeletre mentek.

A plébános egy divánon feküdt.

Belépni látván vendégét, könnyedén fölkel, s nyájas mosolylyal nyújtá kezét.

Semmi magyarázat. A két férfi tekintete találkozott; megértlették egymást.

Társalgásuk barátságos volt.

A plébános könyvtára soraiban ott volt, az igaz, a Szentek élete, Pázmán beszédei, a vaskos rituale, s más e fajta iratok; de tisztes arczáról a szeretet s jóság sugárzott le, s ez elegendő volt a lelkész fölbátorítására.

Déltájt megjelent Várfalvi asszonyosság. Az ebéd egyszerű volt, de kedélyes társalgással fűszerezve, melynek tárgyát a plébános balesete, s a lelkész födele alatt tölött órák képezték. Vallási kérdés egyik részről sem érintetett.

ártatlanság szüzi bája, s a nemi érettség emelkedik általános központtá a művészi képzelet-világban, részint az ingert fokozó akadályok erkölcsi, részint pedig egészen más természetű jelenségek physicali okainál fogva. A titkos szenvedély láza, a tiltott gyönyörök édes önkivülete; másfelől pedig a marczangoló lelkiismeret, a logikai lehetlenségek gyötrő tudata, s végre a házasságtörés megrendítő tragikai mozzanata, megannyi új és rendkívüli érdekes tárgyai a modern művészeti életfelfogásnak. Könnyen belátható azonban, hogy ily föltételek mellett a házasság társulás épen nem tekinthető olybá, mint a szerelemnek a nemi viszonyból szükségszerűleg folyó igaz megoldása; de igenis mint eszköz arra, mint inductio egy elvontabb, magasabb egységre, melyben az ellentétek felolvadnak s a végkiegyezés biztos alapokon létesül: s ez a gyermek, a kölcsönös szeretetnek fogalmilag elenyészhetetlen záloga, melyet a protestantismus felette fontos erkölcsi és lélektani jelentőségre emelt föl.

A nyughatatlan, csapongó szív lekötve érzi magát e realis momentumban, az önmagát kinzó szenvedély, a reflexiotlan féltekenység, épen ideális voltánál fogva, megnyugvást talál e symbolumban, melyben mindaz, mi a nemi processusban kielégítetlen maradt, teljes erkölcsi megoldást nyer, s a kedélyeszmény ösképe tisztán, homálytalanul tükröződik vissza. A szülői szeretetnek ilyenén motiválása, háttere, a protestáns művészetben jut először nyilvánosságra, s e felfogásunkat látjuk igazolva például a modern francia házasságtörési drámákban, mint a hol a Önként helyezkedtek mindketten a gyöngédség alapjára, s azt nem is hagyták el.

A nap már elrejtözött volt a Meszes mögé, s a hold kiemelkedék a Cs.-i erdőségek közül, midőn a lelkész útra kelt.

Lassanként számtalan csillag lett láthatóvá ama nagy kék boltozaton, mely egyaránt borult a két pap által lakott két helységre.

Mindkéthelyt szenvedtek betegek, éltek idvezülni vágyó emberek, mozogtak halhatatlan teremtmények, kik ugyanazon mennyei boldogság felé törekedtek, csak különböző utakon.

Midőn a lelkész átlépte háza küszöbét, neje és három gyermeke elébe szaladtak; szívében a barátság érzéseit a családi örömök váltották föl. Oh! mily szép az élet, gondolá magában. Mily édes néha, s mily édes volna mindig, ha a szeretet lángja soha sem aludnék ki a szívekből.

Elolvasá övéinek ama szép bibliai helyet, hol Krisztusnak e magasztos szavai fordulnak elő: „Arról ismernek meg titeket, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek;“ egy buzgó imát rebegett, melyben a plébánosról is megemlékezék, s szívében békével aludt el.

(Folytatása következik.)

gyermek igen gyakran szerepel a végmegoldás vagy tragikai katasztrófa tényezőjeként. E benső, symbolicus értelmezését a nemi viszonyoknak, mint a transcendenslélek konkrét nyilvánulatát, a hellen művészet nem ismeri még, de nélkülözhetetlen is, erkölcsi igényei s az ebből eredő conflictusok jóval csekélyebb mértékének szempontjából. Eszményt és valót általában sikerült minden tekintetben oly compromissumra juttatnia, hogy ügyesen kikerülhet az élet és bölcselkedés eme problémáit, a nélkül azonban, hogy ama közvetlen bensőséget, ama mély igazságot és ama morális emelkedettséget is magáévá tehette volna, mely a protestantismus által megteremtett műformák kizárólagos sajátja.

Ismét egy frappans példa erre nézve! A nőnemi sajátosságok komikumának teljes kizsákmányolása és föltüntetése csak a nemi reactio bekövetkeztével válhatott lehetővé, tehát szintén a protestáns genius egyik főfeladatául van föntartva, bár e tekintetben a jövő művészete van nagyrészt hivatva újabbnál újabb anyagok feldolgozására. A nemi elkülönülés, a nőemancipacio tényében, talán át fogja vinni e kérdésnek pusztán nemi jelentőségét a társadalmi térre is, hol míg egyfelől a genre-szerűsége fog utat nyitni a való élet aposteriori működése folytán evidenssé tett tömör vonások csoportosítása által, másfelől a független autonomia alapján létesülő egyéniségek élesebb körvonalozását fogja lehetővé tenni.

Röviden fogunk szólni még a protestantismusnak társadalmi olyan hatásairól, melyek közvetve művészet-történelmi fontossággal is bírnak. Megjegyzendő azonban, hogy ezek nem annyira a subjectiv költői genius felfogásában, világnézetében előidézett modulatiokban állanak, mint inkább látköre nagymérvű kiterjedésében. Mérvadó, alanyias szempontok helyett itt már magának az életnek aposteriori munkásságával találkozunk, a mint az kimeríthetetlen leleményességgel újabb meg újabb viszonyformákat, idomulatoakat combinál.

Szabadság! Ez lett jelszava az új társadalomnak, mely phoenixként éledt fel az ó-világnak hamvaiból. A feudális korlátok az örök világszellem egy lehelleterére porba hullnak; merev conservativismus már meg nem mentheti az emberiségnek testileg, lelkileg megrongált, inficiált életelemeit. S ha a hellén és római társadalom még nem ismert igazi democrata elveket, a magok ős valóságokban, úgy meg kellett most végre ismerkednie vele az emberiségnek, hogy megizelje örök időkre szóló áldásait, s föllelje benne az egyetlen vezéreszmét, melyet követnie kell, ha magas missioját híven betölteni, végkifejlésre vinni igazán és őszintén ohajtja.

Machiavelli, az államelmélet mestere, fölemelte szavát a hierarohia ellen, s első fejté ki, hogy a keresztyén vallás alapelveivel mérőbenellenkezik az, s hogy a politikai életben egyedül világi érdekek lehetnek első sorban irányadók. A vallás, mint a tavasz első sugara, behatol az egyén legtitkosabb rejtekeibe, s ott üti fel tanyáját. Bilincsbe verni az ígét nem lehet, miút lappangó meleg áraszt az el min-

den réteget, s bár zajtalanul, de észrevehetően működik, nyomában áldást hintve szét, a merre jár. Hát még a nép, mely most kezdi megismerni jogait, s ha egyszer megismerte, kivívja azt bizonynyal, bármi áron is. Egy esetnél nemzedék helyett új nemzedék kel életre, keblében az ősi szent kötelezettség intő szavával, mely nem enged tespedést, nem pihenést egy perczre sem, míg célját el nem éri.

Igy balad párhuzamban a nép-szabadsággal a művészet szabadsága is. A symbolismus jogosultsága elenyészik, s helyén a való élet ül diadalt, mely nem ismer mythost, nem dogmákat, csak Istenének, a megmásíthatlan természetnek szent parancsszavát. Egy Shakspere, egy Hans Sachs, mint buvár merülnek le a népelet csodás tengerfenekére, hogy felhozzák onnan gyöngyeiket, a legbecsesbeket, miket a világ valaha látott. Nemesak; de a németalföldi iskola, élén Rembrandt, Van Steen s másokkal, a genre-festészet diadalát is örök időkre biztosítják, sőt alkalmat adnak egy Thorwaldsen, Canovának a plasticai eszme lehető népszerűsítésére is, különösen a műkör kiszélesbitése, s számtalan rokon műfaj fölfedezése által.

Böhm Sándor.

Az áll. igazgató-tanács r. gyűléséből.

Kolozsvár, febr. 24.

Jelen vannak főt. Nagy Péter, elnök; Szász Béla ig. tanácsos; Parádi Kálmán tanügyi előadó; Szabó A. szv., Deák J. pt., Bodor A. titk., Balogh Gy. ügyv.

Az ülésen kívül ellátott ügyek bejelentése és tudomásul vétele után:

Bátorsziv Nagy Ferencz panaszt tevén, hogy a s.-szt.-györgyi Mikó-tanoda 500 drb. aranyos alapítványának ösztöndíjúl kiosztandó kamat-részletét az illetékeseknek nem adta ki: nevezett tanoda utasítatik az ügy részletes földeljárására, s az alapítvány szabályszerű elhelyezésének kimutatására.

A tancsi egyhk. iskolája megszüntetésével az állami iskola számára az iskola-épület 30 évi használatra átbo-csátatik, a val kikötéssel, hogy ez idő alatt magyar tan-nyelvű iskola tartassék fenn és az épületen az állam által tett javítások a visszabocsátáskor az akkori becsárban térít-tesse nek meg az egyház által.

Teleki Mózes, ploesti tanító, bukaresti tanítóvá vá-lasztatván, díj-levele a közgyűlés jóváhagyásának fönntar-tásával, megerősítetik.

Az enyedi főtanoda gondnoksága jelenti, hogy némely további számadások megvizsgálása azért késik, mivel a szá-madások egy része a fehérvári törvényszék bünvizsgálati irományai között van, az 1874—76 évi számadások bekül-désére pedig idei márczius végeig haladékokat kér. Az előb-biekre nézve kimutatás kérelik föl, az utóbbiakra nézve a haladék megadatik.

Az udvarhelyi tanoda két szaktanítója (ottani ref. pa-pok) ellen a tanodai előljáróság, engedetlenség okán, fe-gyelmi eljárást indítván, az illetők fizetését az ig. tanács

tudtával és helybenhagyásával letiltotta. A pap-tanítók e fizetésének nagyobb része az udvarhelyi egyházközség tag-jainak alapítványai után járó kamatokból telvén ki, s a volt főconsistorium ez alapítványokat az egyházközség kezéből oly feltétel mellett fogadván el, hogy az akkori két pap (Zajzon F. és Baczoni A.) míg hajlandó lesz, a tanodában mint szaktanító működjék; az utánok következő papok pe-dig ha alkalmasok, szintén alkalmaztassanak e szaktanítói állomásokra: most az egyházközség ez alapítvány feltéte-leinek megsértését látja a két pap-szaktanító (Zajzon F. és Tolvaly Zs) fizetésének betiltásában, és követeli a fizetések kiutalványozását, ellenkező esetben visszatérítési keresetet indít a tanoda ellen az alapítványi tőke erejéig. A fizetés betiltását a tanodai előljáróság, saját hatáskörében, azért rendelvén el, miután a két szaktanító nem engedelmesskedett rendeletének, melylyel — a számukra kiszabott tanórák ke-retén belől — az ottani reáltanodai üf. növendékek vallás-oktatására utasította őket—az ig. tanács nem ártja magát mint közigazgatási testület, ez igazságszolgáltatási eljárásba; az egyházközségeket pedig figyelmezteti, hogy a két szak-tanító fizetése nem telik ki az alapítványi tőke jövedelméből; hogy a hiányzó részt a tanoda közalapja fedezi: hogy fi-zetés letiltás nem a papok, hanem az előljáróság fönnható-sága alá tartozó szak-tanítók ellen foganatosítatott, s végül, hogy a netalán megindítandó pör költségeit nem az egy-ház, hanem azok a tagok fogják hordozni, a kik a pör megindítására szavaznak, mi végett ezekre névszerinti sza-vazás rendeltetik el.

A koppánd-csucusi közbirtokosság az ottani oskolának, a tagosítás alkalmával 5 holdnyi területet szakítván ki, utóbb azonban állami iskola állittatván, az adományozók ohaja, hogy e terület haszonélvezete az állami oskolának bocsátassék át; a kérelem helybenhagyatik, ki levén köt-ve, hogy az áll. iskola egyik ref. vallású tanítója az isteni tiszteletnél, mint énekvezér közreműködni, köteles.

A szotyori-öszöndij oszvoszaki ciklusára a maros-vásárhelyi tanoda ajánlatára, Tolvaj Sándor öszöndijássá kineveztetik.

A fülei egyházközség erdejének gyapja nem mint el-rendelve volt: nyilt árverésen, melyre — állítólag — sen-ki sem jelentkezett, hanem szabad-kézből eladatván 1040 frtért, a vásár csak az alatt a feltétel alatt erősítettik meg, ha a 10 hó alatt lefizetendő vételár jelzálólag biz-tosítottatik, az esperes felelőssé tétetvén e biztosítás végre-hajtására, addig a vevő nem levén az erdőbe bebocsátható.

Számvevő jelentést tesz a fogarasi egyh. község f. évi költségvetéséről s megjegyzései alapján, különösen a papi lakon leendő átalakítási költségeket illetőleg, az 1877. évi számadás fölkéretik az egyháztól, az érdemleges határo-zat-hozatal addig fölfüggesztetvén.

A n.-sajói papi lak fedele febr. 12-dikén leégvén, az esperes kéri, hogy a Victoriánál történt, de azóta a m. általánossnál meg nem ujitott biztosítás czimén ez utóbbi társulat a 150 frt kár megtérítésére szólittassék föl. A biztosítás a magyar általánossal jan. 10-dikén kötött szer-

zódás értelmében jan. 24-dikéig meg nem ujttatván, a m. általános kártérítésre nem kötelezhető; ellenben az esperes és pap feleletre szólíttatnak, a miért a biztosítás megújítását elmulasztották.

A m.-kályáni templom és paplak felépítése iránti szerződés 7500 frtban helybenhagyatik, az egyház adván a téglát, követ, porondot és vizet, egyebet mindent a vállalkozó.

A tekei kepe-váltási alap után adó vettétvén ki, ez ellen fölfolyamodás intéztetik a cultus-miniszter útján a pénzügyminiszterhez.

Az ormányi egyhk. csere-szerződése, melylyel egy kurialis telkét egy külső fekvőért bocsátja át, helybenhagyatik.

Köblös István, rettegi pap ellen két egyháztagnak panaszt tevén, mely szerint az egyház tőkéje biztosítás nélkül van a papnál: a panasz közöltetik, az esperes utasítatván személyes meggyőződés szerzésére az ügy felől, valamint jelentéstételre a takerék-magtár állása felől is.

A teremii egyhk. folyamodván, hogy Bethlen-alapítványát ott helyben kezelhesse, miután az alapító-levelek e tőkéknek a főconsistorium által leendő kezelését rendelik el, a kérelem nem teljesíthető.

A patai egyhk. tanítói nyugdíj-illetéssel rovatván meg, az esperes jelentés-tételre szólíttatik, ha a patai kántori díjlevél tanítói működésre is kötelezi-e az illető kántort? (A díjlevél szintén felküldendő.)

Az udvarhelyi tanoda 1774-dik évi számadásaira tett számvevői megjegyzésekre adott fölvilágosítások elfogadtatnak, további fölvilágosítás kéretik azonban a Magyarosi-alapítványra nézve.

A V. Fülöp Péterné-alapítvány az itteni adó-hivatal által illetékekkel rovatván meg; miután ez alap Marosvásárhelytt kezeltek, a fizetési meghagyás, mely tévesen intéztetett ig. tanácsunkhoz, visszautasítottatik.

Az állam-segély kiosztási tervének elkészítésére bizottsági tagokul fölkéretnek: főt, Nagy Péter elnöklete alatt, Incze Mihály, Szász Béla, Debreczeni József, Baló Sándor, a számvevő és a titkár.

r. t.

VIDÉKI ÉLELET.

Az erdővidéki egyházmegyéből.

Egyházmegyei közgyűlés.

Erdővidék, 1878. febr. 25.

Az erdővidéki ev. ref. egyházmegye február 25-én tartotta tavaszi rendes közgyűlését. Örvendetes jelenségkép jegyezzük föl egyfelől a lelkészek, másfelől a világiak részéről, a teljes számban való megjelenést. A közügyek iránt tanúsított ezen nagy érdekeltség legjobb jele a forduló időnek!

A közgyűlés isteni tisztelettel vette kezdetét. A szol-

gálatot Révay Pál n.-bacsoni ref. lelkész aafia végezte János XIII. 34—35 verseit vévén elmélkedése alapjául.

A templomból kijövet, az egyházmegye közhelyiségében, n. t. Szász József esperes úr rövid, de szívélyes beszéddel üdvözli a közgyűlés tagjait, s áldástkérve I-tentől ennek működésére, a közgyűlést megnyitottnak jelenti ki.

A tárgy-sorozat rendjén, a felsőbb rendeletek vétetek első sorban tárgyalás alá. Ezek között is legelsőbben az egyházkerületi ml. áll. igazgató-tanács 898—877. ama leirata, melyben — a tiszántúli egyházkerületnek, az alkotmány készítő convent tárgy-tervezetere vonatkozó javaslatára — egyházmegyénk is nyilatkozat tételre hivatik föl.

A leirat értelmében adandó vélemény előkészítése s annak a közgyűlés elébe terjesztésével Révay Pál lévén esperes úr által megbizva, megbiztatásának a leirat felolvasása után következő szavakban adott kifejezést:

„N. t. esperes úr, mélyen tisztelt egyházmegyei közgyűlés! Folyó évi január 20-án, n. t. Szász József esperes úr megbizott, hogy az épen most felolvasott igazgató-tanacsi leiratban közölt tárgy-tervezeti javaslatra adandó véleményt, a lehetőleg tanulmányozva a dolgot, készítsem elő, és a jelen közgyűlésnek e tárgyfeletti tanácskozását, lehetőleg megkönnyítsem. Én egész tehetségem és legjobb meggyőződésemmel erejével igyekeztem a megbiztatásnak eleget tenni; s a mennyiben ily nagyfontosságú dolgok fölött oly parányi erő, s azok terjedelméhez mérten ily korlátolt ismeret, minő az enyém, megbirkozhatik, én is megbirkoztam a tárggyal.

Mielőtt az eredménnyel beszámolnék, szabad legyen — általánosságban — néhány szót előre bocsátanom, mely mintegy irányát képezi fölfogásomnak, s alapját a tárggyra vonatkozó véleményemnek.

Ha a hitelvek bensőségét tekintem, mely az öszves magyar, helvéthitvallásu egyházak kebelében, háromszázados fejlődésén át, mindig ugyanaz volt, és semmi ellentétes irányt föl nem vett, csodálkozva kérdem önmagamtól: hogyan lehetett, hogyan történhetett, hogy ezen, a hitelvek benső egységén nyugvó egyházak, külső fejlődésekben, a jelenleg látható, s egymástól egész az ellenmondásig eltérő irány mutatkozzék? Ennek az egyes egyházkerületek külső fejlődésében észlelhető, látható külső egység hiányának érzetéből született, a tiszántúli egyházkerület tárgy-tervezeti javaslata is, hogy ez által egy határozati convent — vagy alkotmány készítő zsinat — közvetítésével, a hitelvek benső egységéhez mért egyöntetű szervezetet nyerjenek az egyházkerületek.

Ez lévén általánosságban véleményem a tárgy-tervezeti javaslat fölött, bátor vagyok a részletekre térni át, s indokolt véleményemet a következőkben terjeszteni elő:

A javaslat első pontjában, felfogásom szerint, ez van kimondva: eltekintve az egyházkerületeknek jelenleg egymástól teljesen függetlenül gyakorolt, belügyeinkre is vonatkozó, önkormányzati jogaiktól valamennyi egyházkerület minden egyház-szervezetei, közigazgatási és törvénykezési szabályai, intézkedései ujak által helyettesítetvén, hatályon

kivül helyeztessenek. E gyökeres reformot pedig egy, az egyházkerületek kebeléből választott és kiküldött zsinat, határozati convent, végezze.

Ha helyesen fogtam föl a javaslat első pontját, minden tiszteletem mellett is a javaslat célja iránt, bátor vagyok a legbensőbb meggyőződésem hangján kijelenteni, miszerint az egyes egyházkerületek belügyeire vonatkozólag, az egymástól eddig teljesen függetlenül gyakorolt eljárást az önkormányzatban jövőre is fenntartandónak véleményezem; nem ohajtanám a convent hatáskörét oly széles terjedelemben körvonalozni, melyen belől az egyes egyházkerületek belügyeire vonatkozó százados hagyományokkal, s az ezek fölötti önkormányzat jogával kellene hogy szakítsanak, és épen ebből folyólag rázkodásnak tenni ki azon alapot, melyen ma állunk.

Elismerem nélkülözhetlen szükségét egy határozati conventnek, mely mint törvényhozó testület álljon kifelé az állam és más hitfelekezetekkel, befelé az egyházkerületekkel szemben; de teljességgel nem látom indokoltnak oly széles terjedelmű hatáskörrel ruházni fel, melyben alulról fölfelé, a presbyteriumtól a conventig, mindent magához von és föléli.

E téren legfőleg is csak elvi megállapodásokat várnak és ohajtanak a conventtól. A convent kétségtelen, nagy erkölcsi erejével idő folytán győzelemre emelné elvi megállapodásait az egyházkerületek kebelében is és pedig az önkormányzat sérelme nélkül. Az időről-időre felmerülő hiányok és belügyi bajok, avagy épen az önkormányzat hiányos volta fölött úgy is elég alkalma nyílik az elvi kérdések tisztázására, s e tisztult elveknek az egyházkerületek által leendő elfogadását, nyomatékos szavával ajánlatba hozni.

Ezen fölfogásom még abban is támpontot nyer: miszerint valamennyi egyházkerület, egyház-szervezeti, közigazgatási és törvénykezési szabályai, intézkedései között — míg egyfelől vannak olyanok, melyek akár a helyi sajátosságos viszonyok, akár a százados gyakorlat miatt valamelyiktől el nem vehetők, vagy épen másik helyén nem alkalmazhatók; addig másfelől vannak olyanok, melyek valamennyi egyházkerületre nézve közösöknek nyilváníthatók, s mint ilyenek, a convent által, régi formájukból újjá alakítva és megállapítva valamennyi egyházkerület kebelében, általános kötelező erővel léptethetnének életbe.

Hogy pedig a convent ezt tehesse, mindenekelőtt birnia kellene a kész anyagot, melyből — ezen az egyházkerületekre nézve oly fontos működése — minden fönnakadás nélkül volna eszközölhető. Ezt az anyagot pedig — fölfogásom szerint — az egyházkerületek adnák a convent kezébe, még pedig: az egyes egyházkerületek, minden egyház-szervezeti, közigazgatási és törvénykezési szabályai, intézkedéseinek oly módon leendő codifikálása által, hogy ezekből, ezáltal, azok, melyek akár alakilag, akár beltartalmukra nézve, a kor és szükséglet kívánalmainak többé meg nem felelők; vagy az idő és viszonyok miatt gyakorlaton kívül estek; avagy többé a cél, melynek elérése végett egykor

hozattak, a szükségesség, mely eddig fönnállásukat ugyan indokolta, de jövő fenntartásukat már nem igényli: a codificatio alkalmával hagyassanak ki — mindig szem előtt tartván az apostol eme józan szavait: „a melyek régen megirattak, a mi tanulságunkra irattak meg.“ A codificatio által ép egybeállított anyag, míg egyfelől világos képét adná az egyes egyházkerületek egyház-szervezeti, közigazgatási és törvénykezési százados fejlődése és jelen állásának; addig másfelől kezébe adná a conventnek a kulcsot, hogy ezzel — az egyes egyházkerületek önkormányzati jogának sérelme nélkül — nyithassa meg és folytassa törvényhozási áldásos működését.

A javaslat 2-ik pont alatti része még nagyobb fontosságú kérdéseket vet föl. Ilyen elsőben is: „a protestáns egyház és állam közötti viszony megállapítása.“ A conventnek e tárgy fölötti tanácskozását — természetesen — a harmadik pontban fölvetett eme kérdés eldöntése és keresztülvitele kell hogy megelőzze: „a magyar és erdélyországi protestáns hitfelekezetek unió-ja“. Ily egyesülés után örömmel nézhetnők a convent e tárgy működését, s a legnagyobb sikert ohajtanék hozzá.

Ugyan csak ezen 2-dik pont alatt, azt mondja a javaslat: „minden egyházi és iskolai szükségünk állam által leendő fedezetése;“ továbbá: „az 1848-dik évi XX. t. cz. 3. §. keresztülvitele.“

Föltéve, hogy az állam — ezen 30 év óta soha életbe nem léptetett intézkedése alapján — fel is venné a prot. hitfelekezetekkel szemben az egyezkedés fonalát, s végre is hajtana egy két oldalú szerződést: mindig kérdés marad, vajjon a nyert előnyökért mit adnánk cserébe? 300 éves keserű tapasztalatok keltik fel az aggodalom hangját, nem támadhatnak-e — mint a multban történt — jövőre is az állam és egyház között olynemű surlódások, szitva a más irány felé törekvők által, melyek nem is sejtett megpróbáltatásoknak tennék ki lételünk, vagyis vallás-erkölcsi életünk békés fejlődését? Nem történhetnek-e olyan államalakulások, belső rázkodások, melyek között és melyekkel szemben a reánk is kétségtelenül gyakorolt nyomás alatt, a jelen helyzetből szilárdabb alapon állva védhetnők magunkat, esetleg megtámadott jogainkat, mint azon eset és helyzetben, ha „minden egyházi és iskolai szükségünk“ fedezését az állam kezéből kellene várni és kérni? Vajjon az egyes egyházak szellemi és anyagi emelkedettsége áll-e oly magas fokon, hogy az eshető és létünket fenyegető rázkodásokkal szemben, a mostani lágymeleg buzgóság mellett, az elbukástól megmentő támpontot szolgálhatna? Nem adnánk-e az állam kezébe ezáltal olyan hatalmat, melynek erejével kényszerínyomást gyakorolhatna ránk? Ugy vélekedem hogy mielőtt a convent ezen kérdések lebonyolításába bocsátkoznék, az aggodalmak eme nem egészen jogosulatlan hangjaira kellene feleletet adni!

Lehet, hogy aggodalmaim, jelen alkotmányos életünkben, nem teljesen indokoltak, de a mostani államszervezet és azok az emberek, kik azt ma vezénylik, mind-mind csak ideiglenes biztosítékot, s bizonyára nem oly huzamos

időre terjedt nyujtanak mint a mennyit intézményeink már átéltek.

Ezeknek előrebocsátása mellett a javaslat ezen részére az tiszteletteljes véleményem, miszerint minden egyházi és iskolai szükségünk fedezését az állam által eszközöndőnek el nem fogadnám.

A mi az állam által egyházi és iskolai czélokra adott államjavak secularizálását illeti és az országos vallási alap kérdésének tisztázását: igen is a convent tárgyai közé tartoznának és így teljesen elfogadandónak véleményezem.

A javaslat 3, 4 és 5-ik pontjait teljesen elfogadandónak véleményezem, mennyiben ezek egyes tételei lebonyolításában az egyházkerületek önkormányzati joga sértetlenül fennhagyatik (értem ezalatt a lelkészek és tanítók fizetésének minimuma felett határozást, lelkészek, tanítók fizetése behajtását, kepe-rendszer módosítását stb.)

A javaslat 6-ik pontja alatti részt megtoldani véleményezem a következő kiegészítéssel: a népiskolai valóság-oktatás előmozdítására egy az eddiginél a czélnek inkább megfelelő, és valódi protestáns szellemben készített, kézikönyvről gondoskodni.

A javaslat 7-ik pontját — a belmissiot — főleg erdélyi ref. egyházkerületünkre nézve nagy fontosságú és üdös intézkedésnek tartván, elfogadandónak véleményezem.

A javaslat 8-dik pontja alatt foglalt részére nézve nem osztom teljesen a szathmári egyházmegye azon aggodalmát, miszerint dogmatikai kérdéseknek zsinaton leendő tárgyalását nem ohajtja. Sőt igen is! vannak olyan dogmatikai kérdések, melyek épen oda tartoznak, s melyeknek tárgyilagos megvitatása már időszerű lett és mintegy követeléssel állott előnkbe. Ilyen az apostoli hitformában „testünk feltámadásának“ a tudomány által régen megkeresztelt és alapjában egészen felforgatott volta, ilyen az úrvacsora osztáskor a hivekhez intézett „három“ kérdésben a „bűn eredete és származásának“ értelmezése. Ezeknek tárgyilagos megvitatása bizonyára nem hoz romlást a Litegység benső erejében, s ha csak egy lélek is fog lenni, kit feloldunk „testünknek feltámadása“ hitétől, avagy a bűn eredete és átszármazásának a Mózes hitregéje alapján való értelmezésétől, jobban fog ez „egy“-nek örülni az ég, hogy sem ama sok ezereknek, kik szájjakkal tesznek hitet, de lelkökben megtagadják azt!

A mi a tanszabadságnak felsőbb tanodáinkban leendő kimondását illeti, örömmel elfogadandónak véleményezem; nem különben a biblia fordítást, és ujjaalakítását ez által a jelenlegi bibliai nyelvezetnek.

Végül a házassági ügy rendezését akár az ügymenet egyöntetősége, akár gyorsabb menete, akár a válófelek költéségek kiméltése szempontjából ohajtandó, és így elfogadandónak véleményezem.

A közgyűlés nagy érdeklődéssel és figyelemmel hallgatta végig e véleményt, s a felolvasás után pontról-pontra vette tárgyalás alá. Minden módosítás nélkül és egyhangulag fogadta el az 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 és 9 pontra tett véleményt; a 8-ik pontban pedig egyházmegyénk is a szath-

mári testvér egyházmegye vélekedése szerint dogmák felett nem ohajt a zsinaton vitatkozni; elfogadja a tanszabadságnak felsőbb tanodáinkban leendő kimondását.

Második tárgy volt az állandó igazgató tanács 898—877 számú leiratában közlött „egyházkerületi nyugdíj törvény“-re vonatkozó javaslata a kolos-kalotai egyházmegye által készítve.

E törvényjavaslat iránt oly nagy ellenszenv nyilvánult, hogy még annak teljes felolvasását sem akarták túrelmesen végig hallgatni, annál kevésbé az erre adott véleményét Révaynak, kire ezen nagy fontosságú kérdés fölött is véleményt készíteni, az előkészület bizva volt.

Igy Révaynak a zsebében maradt az egyházmegyétől teljesen és egészen eltérő véleménye, miután ő mint kisebbségi különvéleményt nem kívánta jegyzőkönyvre vétetni. De talán a tárgy fontossága ösztönözni fogja őtet, hogy e becses lapok hasábjain közé tegye, s vitát provokáljon az eltérő nézetek tisztázására.

A közgyűlés azzal indokolta véleményét, miszerint az egyházkerületnek már van egy ilyen tárgyú intézkedése, mely 1877 január 1-től fogva van életbe léptetve, s ez még sokkal fiatalabb annál, hogy sem pálcát lehetne törni fölötte; már csak azért sem, mert az 1877-ik évi kimutatás szerint 87 osztalékot és ebben fejenként 13 frt 70 kr eredményt produkált.

Ezek után letárgyaltattak még a többi felsőbb leiratok és számos belügyi kérdés, végül jött az esperesi előterjesztés a lefolyt egyházmegyei vizsgálatról, melyből e helyen kiemeljük: miszerint az egyházmegyében csend és minden egyes egyház kebelében a legbensőbb egyetértés és szeretet uralkodik, a vallás-erkölcsi élet fejlődésben van, az egyházak anyagi és szellemi ügyei ha mutatnak is néhol pótolni valót; általában véve itt is emelkedést tapasztalt a bizottság.

Végül jött a közügyigazgató választása, kinek hivataloskodási ideje lejárt volt. Egyhangulag, és pedig ez alkalommal negyedszer tisztelte meg közgyűlésünk e hivattal Benkő Gergely, n.-ajtai ref. lelkész aát, kit hogy az Isten sokáig éltesse, szivből kívánom.

Egy közgyűlési tag.

K Ü L F Ö L D.

Németország.

(A porosz közoktatási kérdés.)

A porosz követi kamra a budget megszavazása alkalmával több ülés folyamán tette érdekes vita tárgyává a gymnasiumi oktatás kérdését. Néhány szómonk, a kimeneteli vizsgák, (abiturienten-examen, mely a mi érettségi vizsgáinknak s a francia baccalaureatusnak felel meg) növekvő gyöngülésére támaszkodva, élesen bírálta a szokásos módszereket, illetőleg a leckeórák igen nagy számát, melylyel a tanítványokat terhelik (hetenként 30—40). Ebből nem csu-

pán kimerülés következik, de az értelemnek valódi elnyomása, midőn erőltetett, gépies munkára van kárthatva, és így a legtehetségesebb elméket is kifárasztva, eltereli az ugynevezett liberalis uttól. E baj orvoslásául reformot javasoltak a tantervben, mely különösen a latin és görög leczkékre vonatkozzék. Németországon e tárgyak oktatása hamarabb kezdődik mint bárhol is, egész az iskolai tanulmányok végeztéig tágabb tere nyílik mint akárhol másutt. Illetékes egyének úgy ítélnek, hogy a holt nyelveknek e mértéktelen túlsúlya ellenkezik az egészséges értelmi fejlődés követelményeivel, a minőnek azt modern társadalmunk látni ohajtja. A tények tanulása, a történelem, természettudományok, s mindaz mi a közvetlen észlelésre, tapasztalatra vonatkozik, alig van szentesítve. Kétségkívül nem az következik ebből, hogy megfordított tulzással elvettassék mindaz, mi a német tanoktatás pontosságára és alaposságára oly fontos befolyást gyakorol, de az ókori szellem és irány megismerése, a legszakavatottabbak véleménye szerint is kevésbé unalmas módszer, és kevésbé zárkózott leczkerendszer mellett is eszközölhető volna.

A katolikus párt szónokai természetesen arra használták e debatte-okat, hogy megújítsák tiltakozásukat azon vallástalan szellem ellen, mely a legtöbb államilag kinevezett tanárt jellemzi, úgy a gymnasiumokban és reáliskolákban, mint az elemi tanodákban. Igaz, hogy a vallásoktatás ezekben is kötelező tantárgy még, de olyak által adatik elő, kik nagyrészt nem hisznek azon dogmákban vagy szent történetekben, melyeket tanítványaiknak magyarázni hivatvák, sőt mi több az oktatásügy általában, nagy számu középületekben, nyilvánosan keresztyén-ellenes irányt kezd venni. Tiszteletlen kifejezésekben beszélnek a hit mysteriumairól, s a cynismus egy nemével gunyolják a kegyesség leg-tiszteletre méltóbb nyilvánulatait. A szent pályára érzett hivatást már csirájában előlik és visszariasztják mindenkinél. Csak hogy nehéz dolog orvoslást találni e bajra, mely napról-napra nagyobb mérvet ölt. A szabad felekezeti iskolák megalapítása Németországon nagy nehézségekbe ütközik. A magántanítás szintén lekötte van, mert az állam hatalmas keze mindenütt érezteti magát, egész az olvasmányi módszerek praescribálásáig, az iskolai könyvek megválasztásáig, s a tantárgyak és leczkeorák megszabásáig. És oly erősen meg vannak győződve affelől, hogy az oktatásnak nemzeti jelleget kell magára öltenie, s hogy hátrányos volna az értelmi fejlődésre nézve lemondani a vegyes iskolák rendszeréről; hogy a felekezeti befolyásokhoz való visszatérés nem igen látszik valószínűnek.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HIREK.

Kolozsvár t, márc. 1.

— Id. Elekes Károly halála, országszerte, közrésztétet keltett. A hazai lapok, kivéve egyik legközelebről érdekelte egyházi lapot, mely csupán a családi gyászjelentés

száraz közlésére szoritkozott, meleg szavakban emlékeztek meg a derék férfiről, ki nemcsak egyházának, hanem hazájának is oly kiváló szolgálatokat tett. Fehérvárról értesítnek, hogy a királyhágón tulról is a tekintélyesebb prot. egyházi férfiak közül számosan fejezték ki részvétüket. Az erdélyi főpapok közül a rom. kath. püspök küldöttje, e a luth. superintendens távirat utján kereste fel a gyászoló családot, jellemző bizonyosságául annak, hogy nem egyszer a különböző felekezeteket szívélyesebb viszony fűzi egymáshoz, mint ugyanazon felekezet egyes tagjait, kiket még a közös vesztesség sem hoz egymáshoz közelebb. A gy-fehérvári egyházmegye ref. papsága az elhunyt iránti hálás kegyelete jeléül, a lapunk szerkesztője által felette tartott emlékbeszédet külön füzetben, a néhai arczképével, saját költségén bocsátja közre.

— Szász Károly miniszteri tanácsost, ki eddig a protestáns, gör. kath. és zsidó egyházi ügyek osztályát vezette, Trefort ő excellentiája a III-ik osztály vezetésével bizta meg, melynek ügykörébe tartoznak az egyetemek, reáltanodák s gymnasiumok. Azon jogakadémiák, melyek a kath. tanulmányi alaptól tartatnak fönn, a kath. egyházi ügyeket intéző osztályhoz tétettek át. A III-ik osztályt eddig a derék Mészáros Ferencz, miniszteri tanácsos vezette, kinek sajnos halálát közelebről jelenték a lapok.

— Az irodalom egy fiatal, szerény, de szorgalmas és nagytehetségű munkásának halálát jelenteni vagyunk ujlag kénytelenek. Sám: Lajos, volt pénzügyi s később közlekedési miniszteriumi fogalmazó, a „Vasárnapi ujság“, s előbb a „Fővárosi lapoknak“ is kiváló érdemű munkatársa tevékeny életét megszakító tüdőlobban a napokban Pesten elhunyt. Kolozsvári köreink jól ismerték a szeretetreméltó, mindenki iránt előzékeny, ritka műveltségű ifjút, mert nem csak hogy tanulmányait végezte itt, de nőül is egy kolozsvári polgártársunk, egyházunk egyik legbuzgóbb hívének, t. Kele Izraelnek leányát tartotta. Pályája első éveiben költeményekkel lépett föl, de csakhamar áttért egy nálunk oly kevésbé méltányolt tudomány-ág, a földrajz- és népisme művelésére, melynek hivatalos túlhalmozottsága daczára is mindvégig hű bajnoka maradt. Tolla a vonzót, kellemest, ritka ügyosséggel tudta párosítani a tanulságossal és hasznossal, s ez volt egyik kiváló érdeme. Most már kihült a sziv, mely annyi szépért, jóért, oly hön tudott lángolni. Hátramaradt özvegye és kis leánya gyászolják kora elhunytát. Áldás és béke poraira!

— Bedőházi János, t. barátunk, jó munkához kezdett. Küküllővár közelében, Boldogfalván, hol a 150 lelket számláló ref. egyházközség teljesen el van oláhosodva, nem lévén ez idő szerint sem papja, sem tanítója, iskolát akar építeni. Egy alkalmas tanitót, saját költségén, már föl is fogadott s a tanítást közelebről meg is kezdik; Bedőházi a felnőttek oktatását fogja végezni. Az új iskola érdekében körutat is fog tenni, s adakozást gyűjt. Olvasóink figyelmét e nemes vállalkozásra, addig is, míg ez ügyben bővebb értesítést közlünk, előlegesen is felhívjuk.

— A budapesti Ferencz-rendiek társházának közelebről ritka ünnepélye volt. Trefort minisztert, ki a rendnek tiszteletbeli confratere lett, a napokban igtatta be ez új tisztébe s jó magyar szokás szerint, az ünnepélyt lakoma zárta be, melyben részt vettek Liszt Ferencz, s br. Augusz Antal, kik hasonlóképp a szerzet confraterei. A confrateri tiszttel az az előny van összekötve, hogy az illető a szerzet asztalának mindig szívesen látott vendége, s egyszersmind a szerzet orényeinek s üdvének részese.

— A „Vallásos eszmék története“ pár nap alatt második kiadásban jelenik meg Stein Jánosnál. Lapunk szerkesztőjének e művét a hazai ref. gymnasiumok jelentékeny része, a felsőbb osztályokban, kézikönyvvül elfogadván, az első kiadás pár év alatt teljesen elfogyott.

— Herepei Károly, n.-enyedi derék tanárunkat, súlyos csapás érte. Első házasságából maradt egyetlen gyermekét, kedves leányát, Herepei Erzsit, a tizennyolcz éves viruló hajadont, hosszas szenvedés után f. hó 20-án elragadta tőle a halál. A mélyen lesujtott édes apa fájdalomában résztvevő szívvél osztozunk mi is, s vigasztalást kérünk számára Istentől, ki azokat próbálja meg, a kiket szeret.

— A dicső-szent-mártoni ref. egyház részére építendő leány-iskola és tanítói lak javára, ig. tanácsai engedély folytán, könyör adományokat gyűjtendő, Mihály József ottani levita-tanító körutrá indult. Ajánljuk őt hit-sorsosaink pártfogásába.

— A „Prot. egyházi és Iskolai lap“ közelebbi számban Farkas József tanár meleg szavakban hívja föl ujjal az érdekelték figyelmét a Ballagi-alapítvány ügyében s egyszersmind a: eddigi adakozások eredményeivel beszámol. Fölhívását első sorban a nyugalomba lépett nagyérdemű tanár volt tanítványaihoz intézi, fölkérvé őket, hogy a közelgő tavaszi egyházmegyei közgyűlések alkalmát használják föl, s adakozzanak s gyűjtsenek a kitűzött nemes célra, szegénysorsú theologusok segélyezésére, mentől többet. Az erdélyi ref. egyházkerületben is feles számmal lévén olyanok, kik hajdan a Ballagi tanítványai voltak, részünkről is csatlakozunk Farkas József t. barátunk föl szólalásához, s reméljük, hogy szavunk nem lesz a pusztába kiáltó. Az adományok beküldését szívesen közvetítjük.

— A kolozs-kalotai ev. ref. egyházmegyében a tavaszi rendes közgyűlés márczius 24 napjára van összehívva Bánffy-Hunyadra. Ennek tárgyai lesznek: 1. Az egyházmegyei vizsgálati bizottságok jelentései 2. Az egyházmegyei főjegyző, közügyigazgató, aljegyző, a köztörvényszék, házassági törvényszék bírának megválasztása. 3. A mlgs ig. tanács leiratai, és pedig: a) 897—877 sz. leirata, az egyházmegyénk által indítványba hozott központi nyugdíj intézet tárgyában; b) 898—877 sz. leirata a tisztántuli testvér egyházkerület által indítványba hozott egyete-

mes alkotmányozó zsinat tárgyában; c) 911—877 sz. leirata a mult évi kerületi közgyűlés 118 jkvi sz. a. a segéd-lelkészeti intézmény felállítása tárgyában. 4. Egyesek kérelmei. 5. Indítványok. Az eredményről annak idejében t. levelezőnk szíveségéből tudósítani fogjuk olvasóinkat.

— A n.-enyedi ev. ref. tanítóképezdénél évenként szeptember hó közepén tartatni szokott tanító képesítési szigorlatokra kijelölt vizsgáló bizottság, azon körülmény által indítva, miszerint a vizsgálatra jelentkezők tapasztalat szerint nem látszanak kellőleg tájékozva lenni a szigorlók kötelezett tárgyai iránt, szükségesnek látja, hogy ezenel hírlapi úton jó előre közzététessék és tudomására hozassék mindazoknak, a kiket érdekel, miszerint nevezett intézetnél a szigorlatok tárgyai részint kötelezettek, részint nem kötelezettek, de a melyekből tetszés szerint és kívánatra szintén elfogadtatik a vizsgázás; még pedig: I. kötelezett tárgyai a szigorlatoknak: 1. vallás- és erkölcs-tan; 2. nevelés-tan; 3. oktatás- és módszertan; (a 2. és 3. pont alattiak valamelyikéből írásbeli szigorlat is); 4. tanítási gyakorlat; 5. magyarnyelv (írásbeli szigorlattal); 6. számtan (írásbeli szigorlattal); 7. mértan; 8. egyetemes és hazai történelem; 9. földrajz; 10. hazai alkotmánytan; 11. természettudományok: állat-, növény-, ásvány-, természet-, és vegytan; 12. gazdaságtan, éneklés és énektan (írásbeli szigorlattal); 14. rajzolás vázlat-, és 15. szépírási minta készítése; 16. tornászati (írásbeli szigorlat is) 17. orgonatan és orgona kíséret. Ez utolsó pont alatti tárgy azonban csak olyanokra nézve kötelezett, a kik a tanítótság mellett még énekvezérségre (kántor-tanítótságra) is képesítettnek kívánnak. II. Nem kötelezett tárgyai a szigorlatoknak: 1. németnyelv; 2. zongorálás és zongoratan; 3. hegedülés. Jelen közzététele a kötelezett szigorlati tárgyaknak azon figyelmeztetés kíséretében történik, hogy jövőre semminemű tájékoztatlanságra hivatkozás tekintetbe vétetni nem fog, sőt okúl szolgáland a vizsgálatra bocsátás iránt folyamodónak elutasítására. Kelt Nagy-Enyeden 1878, február hó 27-én, a vizsgáló bizottság határozatából. Nagy Lajos id. kép. igazgató.

A szerkesztő postája.

Főt. Ferencz József, unitarius püspöknek, helyt. Nagybecsü küldeményedet köszönettel vettem, s legközelebről, lapom homlokának diszével, fölhasználok.

Viski Pál, Zovány. A néhai emlékét részemről is nagyra becsülöm s a kegyelet és hála tekintetei előtt tisztelettel meghajlok, de a beküldött adat oly csekély jelentésű, hogy közlése nem volna indokolt, sőt tán épen a kegyelet rovására esnék.

Hirdetések.

Épen most jelent meg és kapható

STEIN JÁNOS

könyvkereskedésében Kolozsvárt:

GYÁSZ- ÉS SIRBESZÉDEK, prédikációk, imák, sirversek.

Irta: **BORZSÁK ENDRE**, szegszárdi ref. lelkész.

I füzet. Tartalom I. Sirbeszédek, összesen 16 beszéd. II. Gyászbeszédek, összesen 10 beszéd. III. Prédikációk, összesen 10 beszéd.

Toldalékul 20 különféle alkalomra irt sirversek ima alakban.

Ára 1 frt 50 kr.

Protestáns egyházirodalmi műveket tartalmazó jegyzékkel kívánatra ingyen és bérmentve szolgálók.

PROTESTÁNS EGYHÁZI BESZÉDEK GYŰJTEMÉNYE.

VI. kötet. Tartalom „Édes Albert egyházi beszédei“ jutányos kiadása.

Ára 80 kr.

Ugyanott kaphatók:

Népszerű egyházi beszédek. Irta Bartók János
1 frt 40 kr.	Dr. Heiszler József. Halotti egyházi beszédek. 1 frt
60 kr.
Templomi imák. Vasárnapokra, innepekre s más alkalmakra. Köz isten-tisztelet használatául készítette Bozsodi József. Második kiadás. Ddiszkötésben
2 frt.	Gyöngyösi Sámuel. Magyar protestáns egyházi szónoklatok. Ünnepi alkalmi, közönséges és gyászbeszédre. Első kötet 1 frt 80 kr. Második kötet
1 frt 80 kr.
Halotti emlékbeszédek (orációk) néhány utófohász-szal. Irta Tompa Mihály.
1 frt. 60 kr.	Dr. Kovács Ödön. A vallás bölcsészeti kézikönyve. Első kötet: A vallás mint tünemény, vagy a vallások története. 3 frt.
Egyház szertartási beszék. Készítette Révész Bálint, kötve
2 frt 40 kr.	Kozma Mihály. Temetési alapigék az ó és új testamentumból összeszedve. 1 frt.
Egyházi beszédek különféle alkalmakra. Irta Könyves Toth Kálmán.
1 frt 40 kr.	Mitrovics Gyula. Egyháziatlanság és üres templomok. Egyháztársadalmi eluélkedés. 50 kr.
Kálvin élete és a kalvinizmus. Emlékül a nagy reformátor halála évének háromszázados fordulata irta Révész Imre. Kálvin aczélmetszetű arcképpel.
2 frt.	Szilágyi János. Egyházi beszédek. Első kötet 1 frt 60 kr. Második kötet 2 frt.
Halotti imák. Közönséges esetekre és alkalmakra. Irta Szász Károly. Kötve
2 frt.	Ó testamentomi apokrifus könyvek. Az eredetiből, görögből fordította Kámory Sámuel. 1 frt.
Székács József összegyűjtött egyházi beszédei. Első kötet
3 frt.	Könyves Toth Kálmán. A koporsónál. Közönséges és alkalmi halotti imák. Kötve 2 frt 40 kr.
Lukács Ödön. Közönséges egyházi beszédek. 1 frt.	Herczeg Sándor. A földrajz elemei és a magyar királyság s az osztrák császári tartományok földrajza. Bővebb tekintettel az erdélyi részre. Az I. II. és III. osztályú népiskolák számára. Hatodik és az új beosztási közigazgatáshoz alkalmazott kiadás. Kötve 20 kr.
— — — — — Egyházi beszédek templomi és temetési használatra. 1 frt 80 kr	Egyházi beszédek. Irta Fejes István. 2 füzet. Ára
4 frt.
Dr. Kolozsvári Sándor. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyház-joga. 3 frt.	Az öskeresztyénség történelme. Irta dr. Baur Ferdinánd Ch. Fordította Dózsa Dénes és Fesko Lajos
3 frt.
Kovács József. Husz ünnepi és alkalmi prédikáció.
1 frt.	Köznapi imák négy hétre templomi használatul. Irta Filep Mihály. Csinos bőrkötésben
2 frt.
Ferencz József. Unitárius isteni tisztelet, melyet október 21-én 1876. Budapesten az ágostai hitvallású főgymnasium nagytermében tartott. 30 kr.	
Fábián Mihály. Az Istenn ország az evangéliumi példázatok szerint egyházi beszédekben. 1 frt 80 kr.	

Megjelenik
minden vasárnap

Szerkesztőségi szállás.

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetési-pénzek legzélszerűbben postautalvánnyal küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félfévre 3 frt., évnegyedre 1 frt 50 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Egy Bramo-Somaj pap beszéde. Ferencz J. — Protes tantismus a művészetben IX. (Befejező közlemény.) Böhm Sándor. — Az áll. ig. tanács nagy gyűléséből. r. t. — Vidéki élet: A erdővidéki egyházmegyéből. Esdő szó. Bali János, ref. tanító. — Külföld: Franciaország. Felméri Lajos. — Tárca: A lelkész és plébánus. Beszély. (Folyt.) — Egyházi és iskolai hírek. — Közövények. — A szerkesztő postája. A kiadó hirdetései.

Egy Bramo-Somaj pap beszéde.

Kolozsvárt, 1877. márcz. 4.

A vallástudománynak alig van tanulságosabb s következményeiben hasznosabb ága, mint a különböző vallásrendszerek ismerete és tanulmányozása. Mióta az egybehasonlító hittan mai jelentékeny állására emelkedett, a különböző keresztyén felekezetek közötti elfogultság szemlátomást kevesbedik, az elváltató chinai falak törpülnek s a lőrésiken pusztító fegyver helyett békére intő zászlók lengenek; az igaz keresztyén szellemtől áthatott emberek, hitnézeteik különbsége daczára is, mindinkább közelnek egymáshoz, s az idvességet nem kötik csupán csak azon kis forráshoz, mely a vallás egyetemes kutfejéből levezetve ez vagy ama kátéban buzog fel. Még a keresztyénség körén kívül élő emberiség sem tekintetik többé lenező szánalommal, mintha az ki lenne zárva Isten kegyelméből. Ott is ráismerünk Isten népére és hasonlatosságára, ott is testvéreinket látjuk, kik Isten országának velünk együtt örökösei. E tekintetben az újabb időben, különösen Indiában a hinduk között egy oly vallásirány fejlődött ki, mely méltán figyelmet érdemel. Ez az ugynevezett „Bramo-Somaj“, melyről már hazai protestáns irodalmunkban is több közlemény és ismertetés jelent meg s magam is még 1870-ben a „Ker. Magvető“ V-ik kötetében egy terjedelmesebb tanulmányt közöltem. Azóta is figyelemmel kísérve e vallásos mozgalmat, mindinkább meggyő-

ződtem arról, mit már fennebb is kifejeztem, hogy a Krisztus szelleme nincs csupán a mi confessioinkba szeritva. Kiváló bizonyosága ennek Babu Protap Chundra Matumdar brahmo-somaj papnak Bombayban mult év nov. 3-án nagyszámú bennszülött és és európai hallgatóság jelenlétében tartott beszéde, melyből az „Inquirer“ angol unitárius nagybecsű heti lap nyomán a jellemzőbb részt é becses lap t. olvasóival a nt. szerkesztő úr, t. barátom engedelmeivel közölni nem tartom érdektelennek.

Az érintett beszédben im ezek foglaltatnak:

A keresztyén vallás egy csudamű. Pontosan meghatározni azt nehéz dolog. Mint theologiai rendszer mesterkelt, szövevényes és finom, s csaknem oly megfoghatatlan vagy tán még megfoghatatlanabb mint a hindu vallás maga. Mint a szertartások, jelképek, istentiszteleti formák rendszere ép oly gazdag és teljes mysteriumokkal mint a hajdani egyiptomiak vallása. Mint az erkölcsi parancsolatok rendszere szintoly szigorú, mindent felölelő, kiengesztelhetetlen és részszerinti mint a buddha-vallás. S mind ezek mellett a keresztyén vallás egy mivelődési rendszerül is szolgált, mely az emberiség legnagyobb néptörzseiből befolyásolt némelyeket. A szépművészeteket előmozdította úgy annyira, hogy egész Európa kincses tárháza lett nagy festők és építészek szellemének. Irodalmat teremtett, mely az emberiség legmélyebb gondolataival és érzelmeivel teljes. Szóval, a keresztyén vallás győzelmei nagyok, s haladásának és fejlődésének történelme oly jelenségeket mutat, a melyeket a világ még nem fejtett meg. De a keresztyénség hasonlóan a hindu-valláshoz felekezetekre van szaggatva, melyeknek nézeteik és elveik kölcsönösen épen oly ellentmondók egymásnak, és annyira ellenséges viszonyban állanak egymáshoz, a mennyire csak lehet. Például mi lehet oly elütő

egymástól, mint a római katolikus és unitárius egyházak. Az idegenre, a ki a keresztyénségen kívül áll ennél fogva felette nehéz dolog alaposan megfejteni, hogy mi hát tulajdonképen a keresztyén vallás. Ezért én is tisztán és határozottan megkülönböztetem egymástól a keresztyének vallását és a Krisztus vallását. Az arabok azt hiszik, hogy az egyiptomi nagy piramist az özönviz előtti királyok építették, hogy azon menedéket találjanak az emberek az egyetemes vizár között és bizonyosságául szolgáljon e csodás eseménynek. Hasonlóan a Krisztus vallása olyan mint egy hatalmas piramis, mely a keresztyénségben kifejtett különféle nézetek, üldözések és egymást átkozó eretnokségek áradata közepette magosan fennállott, menedéket nyújtva az őszinte tanítványnak s bizonyosságot téve minden oldalról az értelmi és erkölcsi hajótörést szenvedettnek. A Krisztus vallása és keresztyének vallása közötti különbséget meg kell tenni. Az egyik világos, változhatatlan, egyszerű, természetes és egyetemes; a másik változó, helyhez kötött, mesterkelt, szövevényes és átmeneti. Az egyik minden emberé, a másik egyes felekezeteké. Nekünk különösen illő megemlékezni arról, a mit oly sokszor kiemelnek, hogy Jézus Krisztus kelet szülőtte volt. Az ő képzelődéseit, az ő érzelmeit, az ő eszméit jobban megérthetik a keleti

népek mint a nyugatiak. A keresztyének, vagy a kik magukat így nevezik, idegenek maradhatnak ránk nézve, de Krisztus nem. Az ő hite ennél fogva a legkedvesebb visszhangra találhat a mi szivünkben mint hindukban és mint egy keleti vallás követőiben. A Krisztus vallását három főelvre lehet felosztani, és a mint én hiszem, ezt mindenik keresztyén felekezet vallja. Az első a megtestesülés eszméje. A hinduk nem csak egy, de több megtestesülésben hisznek. Azt tartják, hogy az Istenség lelke különböző formákban száll alá a földre, hogy az emberek között a hitet és erkölcsöt megalapítsa. A midőn „oh Bharata“ — így szól Krishna Aijunához a Bhagwadgitában — „a világon a vallás alásülyed és elfajul, midőn a dharmá (vallástalanság) uralkodik és a vétek az erényt eltapossa, én az „avatar“-ok különböző alakját véve fel magamra a földre szállok, hogy az erkölcsi és szellemi természet megbomlott egyensúlyát helyreállítsam.“ És a midőn Krisztus született a vallás és erkölcsiség egyensúlya teljesen meg volt bomolva a zsidók között. A vallás tanítói magok is képmutatókká lettek volt és az egész zsidó nemzet alá volt sülyedve. De hát mi az a megtestesülés? Ha az örökkévaló és végtelen Isten, a kibeszélhetetlen és kifürkészhetetlen száll alá az ő természetének teljességében (feltéve, hogy

is az ő részén van, hanem ama római egyházban fejtett ki lassan, fokozatosan, mely nem átallja azt erősíteni, hogy egyedül ő szerezhet üdvösséget.

Nem fogjuk egyiköknek sem igazát vitatni, vagy pártját fogni. Csak annak megállapítására szorítkozunk, hogy mély hitcikkelybeli eltérések álltak közöttük.

És mégis e két férfi titkos rokonszenvet érzett egymás iránt. Nemes lelkű létökre mindketten kitalálták, hogy többet ér az, mi őket egyesíti, mint a mi elválasztja.

Különben is, hány érintkezési pontot mutathattak föl? Rohanó idők közepette hinni a lélekben, a jövő életben, a személyes élő Istenben; hinni Krisztusban, ki megjelent, hogy megszabadítsa a bün által leigázottakat; s hinni végre, hogy a nevére méltó keresztyénben a hit a tettben, a mindent átölelő szeretetben nyilvánul: hinni mindezt nem magasztos-e; gyakorolni mindezt nem keresztyéni-e? Hány élő erőt vesztegetett el, hány elmét nem idegenített el magától az egyház csak azért, hogy merész ujitásokért feláldozta volt az evangelium egyszerű alapját! Meg fogja bánni, bizonyosak lehetünk benné, de csak mikor késő lesz már!

Ugy tetszik nekünk néha, hogy a komoly keresztyének, bárminő legyen is a zászló mely után indulnak, mind ugyanazon czél felé törnek! Tudjuk, hogy azt elérendő egy hegyen kell áthatolniok. Különböző szempontokból indulva

TÁRCZA.

A lelkész és plébános.

(Beszély.)

(Folytatás.)

IV.

Azon két férfit, kiket bemutatánk, több választotta el egymástól mint a Meszes; egy erkölcsi hegység, ha szabad így kifejezni magunkat.

Egy egész halom dogmát tartott az egyik igaznak, s vetett el a másik.

A plébános Máriához és a szentekhez imádkozott, a lelkész egyedül Krisztushoz.

Zsinatok határozataiból meritő az egyik hitét; a másik, hogy megismerje a vallási életet, bibliájához fordult, és semmi egyébhez mint bibliájához. Erre támaszkodva hallani sem akart tisztító tüzről, miséről. Visszautasította az apostoli hitvallást, s a vallási rangfokozatok fogalmát, sőt hiszem, hogy úgy e, mint sok más tekintetben is, kevés sürgetésre kinyilatkoztatta volna, hogy a szakadás nem

egy ily felfogás általában lehetséges) valamely látható emberi alakban, bizonyára nem kevésbé megfoghatatlan marad a mi gyarló emberi természetünk előtt, mintha emberi formát nem is öltött volna magára, a minthogy nem is ölthet. A megtestesülés e szerint nem tesz egyebet, mint az isteni természet bizonyos tulajdonainak és tehetségeinek a mi saját lényünk által korlátolt határok közötti felöltését. A tökéletes és végtelen Istent senki teljesen meg nem foghatja, de hogy az ő tökélyeinek és tulajdonainak egy részét megismerjük a végre, hogy azokat saját természetünk viszonyainak és körülményeinek határai között kövessük és megvalósítsuk: Isten küld bizonyos embereket, a kiket saját céljaival és saját természetének árnyékával ruház fel. Isten a mi tiszteletünk és imádásunk tárgya; de nem mutathatja meg maga magában, hogy mi hogy lehetünk Istent imádó, kegyes emberek. Tehát Isten a maga tulajdonságait és tehetségeit úgy jelenti ki bizonyos emberben, hogy őket látva és megismerve tanuljuk meg azt is, hogy ezen tulajdonokat mi módon sajátíthatjuk el és azon tehetségekre hogy tehetünk szert. Midőn a lelketlen természet is az Isten bölcsességét, hatalmát, szépségét és szentségét tükrözi vissza: lehet-e csak egy pillanatra is kételkedni azon, hogy az emberi természet csudálatra

ki, nem egy úton haladnak mindannyian; néhányan egyenes irányban tartanak, mások görbe kerülőket tesznek. Pillanatig találkoznak, aztán újra elvesztik egymást szemök elől, majd ismét összejönnek, hogy ismét haraggal elváljanak, egyszer aztán teljes fényben látják viszont egymást a tetőn. Egyik hamarabb ér oda mint a másik, de mindnyájan oda érnek

Szabadi és Várfalvi is különböző utakat követtek; mindegyikük a magáét tartotta jobbnak, de egy titkos ösztön sugá nekik, hogy mindketten őszintén törekednek a mennyország felé, s ott találkozni fognak.

Minél többet irtak egymásnak, annál inkább érezték, hogy ha nem is elméjük, de szívök egyetértésben van.

Érdekes volt e két „népek pásztorának“ levelezése egymással.

Hisz nyilván azon iparkodott egyik is, másik is, hogy hivatást megtanítsa arra, hogy az emberhez méltó egyedülálló, Istent és az embertársakat szeretni. S vajjon nem az-e a jól felfogott vallás végcélja? Ha nem sikerül kiirtania az emberből az önzést, vajjon egyéb-e akkor mint zengő czimbalom? gyógyító balzsam helyett gyilkoló tör? Nem volt-e mindkettőjüknek ugyanazon feladatuk? . segélni a szegényeket, oktatni a kis gyerekeket, magokhoz téríteni az önzőket, vigasztalni a betegeket, támogatni a halálklókat? Ezt tették ők.

méltó szellemi alkotmánya is képes az ő lényét bizonyos mértékben magára öltetni, lehet-e kételkedni azon, hogy a nagy és nemes lelkű emberek életében és érzelmeiben az ő isteni tulajdonai nyilvánulnak! Bizonyára nem. Más szókkal az isteni természetnek bizonyos elvei megtestesülnek bizonyos emberekben, a kiket Isten azért küld közinkbe, hogy a mi mennyei atyánk akaratát nekünk kijelentsék. Már most azt kérdelem, mit jelentett ki Krisztus nekünk, és mi volt benne megtestesülve? Először Krisztus megmutatta a világnak mit tesz az Istenben hinni. Ő nem valamely tétlen, általános gondviselésben hitt, a mely bizonyos módon uralkodik a világ felett, hanem az ő hite egy élő, közvetlen, tevékeny Istenre irányult, a ki életének minden eseményeit elrendelte s különös és részleges segélylyel volt iránta mindenben, a mit véghez vitt. Az ő hite egy folytonosan munkás erő volt, a mely őt szüntelen előre toltta, egyik célról a másikra, minden tettét azonosítván Isten akaratjával. Rá nézve a hit élet és halál volt és ő valóban úgy élt és úgy halt meg, mint az ember Istenben való hitének legnemesebb példája. Másodszor Krisztus megkülönböztette magát minden más emberektől a szegények és bűnösök iránti rokonszenve által. Ő nem elégedett meg, mint a mi kegyeseink, saját szellemiségével

Kölcsonösen elbeszélétek egymásnak csüggedési óráikat, küzdelmeiket, diadalait, örömeiket, reményeiket.

Minél inkább tanulták egymást ismerni, annál inkább csodálkoztak azon, mint Istennek méltó szolgálói, hogy oly sokáig éltek halvéleményben egymás felől.

V.

Igy tölt el néhány hét.

A plébános eléggé helyreállt már, hogy hosszabb kirándulást tehessen.

A legközelebről kapott levélben a lelkész azt írta volt a többek közt: hogy a december 25-dikét megelőző másodnapon a lelkészi lakban fel fog állítani a hagyományos karácsonfa.

„Olyat soha sem látott, tevő hozzá; hogy nem mondhatjuk önt a mienknek!“

December 22-dika eljött. Az idő kissé hideg, de pompás volt.

A gyümölcsökkel, nyalánkságokkal megrakott, szalagokkal, csecsebecsékkel felcziczomázott fenyőfa már csak azt látszott várni, hogy meggyujtsák rajta a gyertyácskákat, miktől ágai görnyedtek. Tetején, egy széles papírszalagon e szavak valának olvashatók, melyek annyi ember szívét örvendezteték meg: „Dicsőség Istennek a magasságban, a földön béke és az emberekhez jóakarata!“

és kegyességével, hanem valahol bűt és bünt látott, egész természete égi részvétre buzdult, mely őt az elhagyottak és elesettek kunyhójához vezette, sokkal örömebb, minthogy a gazdagok és erényekkel dicsekvők palotáit keresse fel. Egyikén azon két eset közül, midőn sirni mondatik, akkor sirt, midőn ő maga ujonnan nyert népszerűsége tetőpontján állott, midőn a tömeg hozsánnát kiáltott a Dávid fiának, midőn ő a hegyről leszállva meglátta Jeruzsálem vétekbe merült városát. Istennek a betegek, szenvedők, szegények és elesettek iránti rokonszenve volt megtestesülve a dicső zsidó szent jellemében. Harmadszor figyelmet érdemel Jézus Krisztusnak szentsége. A mi shastrasunk (a hindük szt. könyve) több helyein gyönyörű erkölcsi parancsokat foglal magában; de Krisztus nem csak parancsokat osztogat, hanem egész élete egy folytonos bizonyosága Isten iránti engedelmisségének, mely őt arra vezérelte, hogy lelkétől a bűn és kísértés legkisebb árnyékát is elfordítani igyekezzék. A testi és lelki, az érzésben és indokban való szentség, ez volt az ő törekvése. Hogy Isten akaratja meglegyen, 'hősi halállal meghalt. Saját akaratát azonosította Isten akaratával és így szólott: „Én és az én atyám egyek vagyunk.“ Egy volt Istenével a szentségben, mint a hindu egy volt a maga Istenével a szemlélődésben

A lelkész neje az utolsó előkészületekkel foglalkozott. Férje az oldalszobában igyekezett mérsékelni gyermekei túrelmetlenségét, kik remegtek az örömtől, a készülőkben levő nagy dolgokra gondolva.

Egyszerre csengettyűszó hallszik. Az ajtó kinyílik, s ime a plébános lép be

VI.

A lelkész gyermekei nem rejtheték el megütközésüket, neje pedig zavarát.

De ez csak pillanatnyi volt.

„Isten hozta, kedves kollega, mondá a lelkész, szívélyesen rázva meg kezét, s mintegy varázsütésre, minden fész eltűnt. A plébános egy pillanat alatt megmenekült köpenyétől, mely vállait fődé. Egyik gyermek botját vevé magához, a másik meg széles karimájú kalapját. „És most, kezdé Várfalvi, folytassák az ünnepélyt, mintha itt se volnék.“

„Legyen, viszonzá a lelkész, gyujtsák meg a gyertyákat.“

A nagy terem ajtaja megnyílt. A fa fényözönben uszott.

A szögletben meghuzódott asztalra játékszerek voltak fölhalmozva, s mindenféle szép ajándékok. Egy bábu a kis Erzsikének, könyvek Pistinek, korbács és fa-ló öcscsének, Bélának, és mindhármának cukrok. Továbbá szép himzett

és „bhakti“ ban (Isten szerélete). Ebből szükségképen következik az elégtétel, mely semmi egyéb, mint egyeknek lenni a mi idvezítőnkkel. Csak úgy szabadulhatunk meg bűneinktől. De mi által lehetünk büntelenek? Krisztus vére által. Mi a Krisztus vére? Ez az anyag, mely ereinkben foly, vagy van-e annak magosabb jelentősége, a lélek méltóságát jelképezve? A Krisztus vére semmi egyebet nem jelent, mint a Krisztus nemes önfeláldozását, melyet ő azon czélból tett, hogy hitét halálával is megpecsételje; és ha mi elégtételben kívánunk részesülni Krisztus vére által a mi bűneinkért, meg kell tanulnunk tőle önként feláldozni magunkat Isten akaratjának oltárán. Krisztus szeretete nem az a nemleges, érzélgős, elpuhult szeretet volt, mely a mi hiveinket jellemzi. Az ő szeretete az a lángoló, emésztő lelkesültség volt, mely egyik szenvedésről a másikhoz vezette, míg a halálhoz jutott. Az ő szeretete az az ellenállhatatlan, mindenre kész ösztön volt, mely egész lényét tuzzal töltötte el, melyet csak vére olthatott ki, A szeretetnek ily rajongása nélkül nincs elégtétel. Ez a rajongó lelkesültség ismét az ő hitének volt eredménye, melyről fennebb már szó volt. A keresztyén vallással kapcsolatban áll a fel-

papucok a lelkész számára; gallér és kézelők neje, s végre imakönyv és féltuczat zsebkendő a dajka számára. Röviden, volt min örüljenek a jelenlevők.

Kezdetben ünnepélyes csend volt. Nagy örömök úgy, mint nagy bánatok alkalmával az embernek szüksége van magát összeszednie

Aztán a lelkész felnyitá öreg bibliáját, s felolvasta abból Krisztus születését.

Miután Pisti és húga szülőikkel együtt elénekelték egyikét ama szép karácsoni daloknak, melyek annyira elvannak terjedve a protestáns egyházban, mindenki félénken közeledett az ajándékos asztalhoz. Hány örömkialtás tört ki! Hány csók lett váltva!

Csak a plébános nem mozdult. Mélyen meg volt hatva.

Tekintete, melyet könyek fátyoloztak majd azon szavakon függött, melyek a fa tetején ragyogtak: „az emberekhez jóakarati!“ majd meg az asztalra tévedezett, melyen élő tolmács gyanánt bibliai szavak voltak elszórva.

Meg aztán azon tiszta, jótékony családi örömök, melyek tőle megtagadva voltak, keserű emlékeztetés gyanánt szolgáltak magános életére

Ekkor a lelkész feléje jött, kezében egy szép kötetet tartva. „Kedves plébános úr, szóla hozzá, az angyal önről sem feledkezett meg. Nevében itt felajánlom önnek e mun-

támadás. Nem szükség mondanom, hogy én physikai feltámadást nem hiszek. De hiszem a lelkeknek halál utáni összegyűjtését a menyei atya hajlékában. És midőn Jézus említést tett a házról, melyben több hajlékok vannak, bizonyára nem földi hajlékot értett, hanem azon mennyei hajlékot, a hol egy napon mindnyájunknak találkozni kell az ő lelkével testvéri szeretettel. A jövő életben való hit Krisztus előtt nem volt oly megfoghatólag kifejtve. A lelkek együtt találkozására, az Istent keresőnek egyetlen reménye ezen árnyék és bánatteljes világban, előtte soha sem volt oly hívvel és szeretettel rajzolja. Barátim, Krisztus vallása nem volt sem dogma, sem szertartás, sem a felekezeti türelmetlenség rendszere, hanem fejlődés, élet, összhang, erő; arra hivatva, hogy nagy és egyetemes érdekeket ápoljon. Ez értelemben tekintés az s annak szellemét olvasztatók össze a ti nemzeti vallásokkal és a ti fajok szellemével, és India vallásos jövője nagyobb lesz, mint volt a múltban, és az Isten országa valószínűleg lesz a világon.

Ferencz József.

kát .“ A plébános szó nélkül fogadta el. Szive dobogott, de ajkai némák maradtak.

Szerény vacsora egyesíté ugyanegy asztalnál a plébánost, a lelkészt és családját.

Az első keresztet vetett; a második néhány áldó szót rebegett.

S midőn a visszavonulás órája eljött, Pisti mint rendesen, atyjához vivé a tisztes bibliát, mely családi istentiszteletet volt helyettesítendő.

A lelkész intett Pistinek, mi nem kerülte el a plébános figyelmét.

„Nemde megegyeztünk, jegyzé meg, hogy úgy teend, mintha itt se volnék?“

Csönd állott be.

A lelkész azt a helyet olvasta, hol irva áll, hogy le-
szen egy pásztor s egy akol. A kezek ekkor összekulcsolódtak, Isten igéje kiegyenlítette e korra, állásra, meggyőződésre oly különböző keresztyéneket. Minden szívből buzgó, áhítatos ima szállott a Mindenható trónja felé: jöjjön el a te országod!

Oh! mily tudatlanok vagy gonoszok, kik a vallás örve alatt az egyenletlenség magyát hintik el, vagy gyűlöletet prédikálnak!

(Folytatása következik.)

Protestantismus a művészetben.

Kolozsvárt, 1878. márc. 4.

IX.

(Befejező közlemény.)

Összes világművészetünk így már a népies hatása alatt áll többé-kevésbé. A mi benne a naivitásból hiányzik, kipótolja a genreszerűség, melynek művészeti jogosultságát ez idők szerint senkinek sem jut eszébe kétségbevonni. S ha ez alapján oly élettelen, oly nagy jövőjű irány itt-ott talán kelmeiséggé (Erdélyink kitejézése szerint) vagy üres charlatansággá fajul, úgy ez még épen nem jogosít fel azon hiedelemre, hogy az egész korirányzatot kárhoztatandónak, semmisnek tartsuk. Épen azért nincs okunk félni attól sem, hogy a művészet valaha megszűnne fölemelőleg, tisztítólag hatni az emberiségre. Mert az ember valamint lényegesen vallásos, úgy egyszersmind lényegesen aestheticai lény is, s ha néha tán kétes irányban fejlődik is, de alapján ugyanaz marad. Többször hangsúlyoztuk már, hogy a protestantismus, már főjellemvonásánál fogva, nem igyekezett egyáltalában ignorálni azon negatív eszközöket, melyek az önképzés hatalmát szolgáltatják az emberiség kezeibe. Ellenkezőleg, hogy mily paedagogiai magaslaton áll, kiténik abból is, hogy épen a rosz föltűntetésével igyekezett nyomatékosabban érvényesíteni az örök jó és igaz diadalát, s épen a tévelygések labyrinthjén át nyitott utat a megigazulás és kibékülés életbölcséletének verőfényes magaslatára. Erkölcsi fenségét szóval épen az mutatja, hogy szakított végleg a megelőző társadalmak száraz, pedans moralisticájával.

Macaulay mondja egy helyt, Byron jellemzése alkalmából, hogy vannak időszakok, melyekben ugyszólva „ráér“ az emberekre az erkölcsösöködés. Csakugyan volt idő, midőn egy Byron neve megvetést, irtózatot provokált; a fentebb érintett okok azonban teljesen kizárják az elfogult balvéleményt. Byron, Heine, Ada-Christen a protestantismus szülöttei, ép azon értelemben mint egy Shakspeare, Jean Paul vagy Rembrandt, ki a félhomály frapans alkalmazását vitte be az akkor még antik példányokon tengődő festészetbe; s mint ezek, úgy azok is sajtó keblük vérével tették termékenynyé a talajt, melyen a köznapiasság könnyen élni tud.

Ez és még több egyéb teszi a protestantismus hatását oly messzeérővé a művészetekben. Vajjon ezek után érheti-e az aestheticai közöny vádjá? Szükséges-e átvinni a kérdést a kicsinyes, másod- s harmadfokú szempontok terére, mikor a történelem maga ily megdönthetetlen érvekkel áll elő? Mondhatják ugyan, szemünkre vehetik, hogy a prot. cultus csaknem hanyag egyszerűsége nem áll arányban az itt felsorolt tények magas jelentőségével; de mi épen a cultusnak ez, és csak is ez irányát tartjuk összeférhetőnek, sőt jellemzőnek a protestáns életfelfogás aestheticai oldalával szemben. Vajjon nincsen-e meg ugyanazon művészeti momentum, melyet a catholicus ritus czif-

ra pompájában látunk, a protestáns istentisztelet egyszerű, nemes, fönségében is? A hivek közvetlen bensősége, újatós éneke, naiv kedélye, sajtáságos bonhommiával párosult szívós hitérzete, nem involvál-e magában egy teljes, kikerekített, összhangzatos aestheticai mozzanatot, mely ép úgy szívünkro hat, ép úgy fölemel, mint bármi más? S ha ezek így vannak, még csak Tieck-kel kell fölvetnünk magunkban e kérdést: melyik szebb vajjon, szobában ülni téli esté, bizalmas baráti körben, a nyájas kandalló tüze mellett; vagy pedig magányosan bolyongni hegymagaslaton, a holdvilág méla fényénél? Felelet: kinek szive van, azt minden, mi szép, mi nagy, örömmel tölti el s belé lövelli fényugarát a boldogság, hogy vigasztaló társa legyen ez életen át, ezernyi baj, veszély között.

Böhm Sándor.

Az áll. igazgató-tanács nagy gyűléséből.

Kolozsvár, márcz. 3

Jelen voltak: főt. Nagy Péter, elnök; Lészai Ferencz, Ince Mihály, Benkő János, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Kovács Ödön, Szász Béla ig. tanácsosok; Parádi Kálmán tanügyi előadó; Szabó Adám szv., Deák József pt., Bodor Antal titk. Balogh György ügyv.

Az időközben elnökiileg ellátott ügyek bejelentése és tudomásul vétele után

Olvastatik a nagy-enyedi egyházmegye fölterjesztése a b. Kemény István főgondnok vele közlött, s az egyházkerületi képviselő-választásokat illető beadványára, A fölterjesztés, mellékleteivel együtt, közöltetik a főgondnok ural, netaláni megjegyzései megtehetése végett.

Ez egyházmegye egyházkerületi képviselői igazolása mindez ideig függőben levén — bár a három kérdéses képviselő igazolása végleg ezuttal sem láttathatott el — a többi, kérdés alá nem eső képviselő igazoltatik, és pedig: gr. Thoroczky Miklós, Gáspár János, és a tanítók részéről Török Dániel. Gáspár János a szebeni egyházmegyében is meg levén választva, felszólittatik nyilatkozattételre, hogy melyik vkerület képét kívánja viselni?

A deczei egyhm. alsó-kerületének képviselőiségéről b. Bánffy Dezső (két helytt lévén megválasztva) lemondott, s helyébe szabályszerűen b. Bánffy Ernő választatott meg. Igazolttatik.

A nyéni egyhk. 12 hold fekvője illetéktelenül volt papja, Soós Ferencz nevére levén telekkönyvezve, s ennek örökösétől most végrehajtás utján le levén foglalva, Kovács János ottani pap ez esetről, az esperes távol lévén, sürgős jelentést teszen. Az egyh. megyei aljegyző és esperes haladéktalan intézkedésre utasittatnak, az esperes jelentéstételre szólittatván fel, hogy e szabályszerűtlenség hogyan törénhetett?

A nagy-enyedi főtanoda gondnoksága fölhívásra fölvilágosítást küld be a tanoda szt.-királyi Jablonczai-féle belső telke eladása iránt. Az eladási szerződés nem küldetvén fel,

annak a telekkönyvből való lemásolása és felküldése elrendeltetik.

Ugyancsak a gazda-gondnok, cautioja ügyében azt az ajánlatot teszi, hogy a biztosíték a g. gondnok egy évi fizetésének megfelelő kézi zálogban fogadtassék el. A g. gondnoki utasítás biztosítékul a fizetésnek legalább kétszeresét követelvén, a gondnokság utasittatik e szabály érvényesítésére.

A n.-teremii alapítványi pénztár a volt pénztárnoktól 516 frt 74 kr készpénzben s 42 frt 50 kr nyugtatónyokban átvétetvén és beküldetvén; az egyh. kerületi pénztárnoknak leendő átadással megbizottak Szász Béla és a számvevő.

A tanodák vagyoni ügyeinek megvizsgálására a közgyűlés határozata szerint 3 évi tartamra hármias bizottságok alakittatnak, kineveztetvén

a) a nagy-enyedi főtanodához: gr. Bánffy Béla, Rákosi Lajos, Sipos József;

b) a kolozsvárihoz: gr. Bethlen Géza, dr. Jenei Victor, Kovács Sándor;

c) a maros-vásárhelyihez: Nagy Sámuel, Benkő János, Sárkány Ferencz;

d) a székely-udvarhelyihez: Bothos Kálmán, Szász Róbert, Solymosi István;

e) a zilahihoz: b. Györffy Lajos, Szabó Pál, Debreczeni József;

f) a szászvárosi tanodához: Pogány György, Réthy Lajos, Sándor János és

g) a sepsi-szt.-györgyihez: Szentiványi Kálmán, Bihari Sándor, Székely Iván.

E névsor tervezetének elkészítésére kiküldött bizottság indítványa, hogy a tanodák előre hivassanak föl leltáraik készen-tartására, elfogadtatik, a bizottság továbbra utasittatván, hogy e vizsgáló-bizottságok hatáskörére és eljárására nézve javaslatot terjeszzen ide, valamint a vizsgáló-biztosok díjazására nézve is.

A tanügyi előadó előterjesztése a középtanodai tanterv — közgyűlésileg elrendelt — egyformásításának előmunkálataira nézve elfogadtatik, a tanodák fölhivatván ez előmunkálatok megtételére.

A számvevő előterjesztései alapján és megjegyzései értelmében elláttatnak: a Gecse-intézmény 1878. évi előirányzata; a Mátyus-alap, a kolozsvári főtanoda, a maros-vásárhelyi, székely-udvarhelyi, zilahi és szászvárosi tanodák; az ilyefalvi, deczei, kézdi-vásárhelyi, szászvárosi, nagy-enyedi, m.-vásárhelyi egyházközségek 1878 évi előirányzatai; valamint elfogadtatik a számvevő az iránti indítványa, hogy jövőre a költségvetések két példányban terjesztessenek föl, a számadások megvizsgálása érdekében ezuttal az 1878 évi számadásokkal e költségvetések is föl levén küldendők.

A kolozsvári egyházmegye fölhivatik, hogy a közgyűlés határozata értelmében terjessze be'sajátos szervezetének tervezetét.

A m.-ujfalusi des. egyhk. fekvőinek 320 frtért történt eladása helybenhagyatik.

r. t.

VIDÉKI ÉLETT.

A kükküllői egyházmegyéből.*)

Esdő szó.

M. Koppánd, 1878. márcz. 2.

Az erdélyi ref. egyházkerület több egyházmegyéin utazva keresztül, elárvult községeink közül egyik sem vonja annyira magára figyelmünket, mint a boldogfalvi ref. egyh. községe.

Boldogfalva a Kis-Küküllő jobb partján, Küküllővártól nyugatra fekszik $\frac{1}{4}$ órai távolságban, s a nagyobb számban levő román lakosok közé szorult e 150 lelket számláló kis egyházközség a kükküllői egyházmegyéhez tartozik. Ezen egyházban emlékezet óta pap teljesíté egy személyben úgy a papi, mint a tanítói kötelességeket. Az utolsó pap elhalálózása óta azonban (mindjárt két éve) az illető állomás — bár többször köröztetett — még ürességben van, s az egyházi élet egy ember nyomon át megörökösödött mulasztás romjait tárja felénk!!

Amott áll pusztulást jósoló ábrázatával a porladozó kis templom, oldalából 3—4 méter magasságra kiemelkedő disztelen tornyocskával; odébb a szegényes kinézésű, ócska papi lak, rongált gazdasági épületei és beomlott kutjával.

A romladozó, elhanyagolt kis egyház esendjét a szokásos isteni tiszteletre hívogató kis harang szava ritkán zavarja; a baglyok állandó tanyát ütöttek hiján; békés szállásukon nincs ki háborgassa

A papi lak, s a telken levő épületek mind üresek, gazdátlanok, a gondozáshiány s régiség miatt lakhatlanná, haszonvehetetlenekké váltak.

És e bús külsejű egyházközség belélete még szomorubo képet tükröz elénk.

Egy ünnepnap utazván keresztül ezen egyházközségen, a hivek közkívánatára isteni tiszteletet tarték. Kijöve az egyházból, ismerkedés végeft s egy kis szócsere kedvéért a gondnoki házhoz gyültünk össze. Rövid idei beszélgetés után szomoruan győződtem meg, hogy lelki szegények közt vagyok; szegény nemzetünk s magyar protestáns egyházunk ezen elnyomorodott tagjai nem tudnak magyarul beszélni. Körükből távozva, hiteles forrásból értesültem, hogy ezen egyház hivei már többször át akartak állani tömegeesen a cath. vallásra, s csak bizonyos ügybarátoknak köszönhetni, hogy szándékuk meghiusult. Közelebbről azonban újra azon hir hallatszott, hogy az ott levő román egyházhoz akarnának csatlakozni.

Nem lehet csodálkozni, ha a pásztor nélküli nyáj közé belopódzott farkas zsákmányul ejti a védtelen nyáját.

Most épen kérdés tárgya: miként lehetne ezen szellemileg, anyagilag elszegényedett és eloláhosodott polgártárs hitfeleinket a zsákmányra lesők körmei közül. kiszabadítva, önmagunknak s egyházunknak visszaadni?

*) A „Magyar Polgár“ szerkesztősége kéretik e sorok közlésére.

E fontos kérdés megoldását illetőleg egy czélszerű eszme foganatosítása van tervbe véve, az ottani csekély fizetésű papi állomásnak levitai állomássá alakítása és ennek kapcsában egy iskola felállítása, hová egy lelkiismeretes, gyakorlott tanító lenne alkalmazandó. Ezen eszme kivételére nézve az első kísérletet tekintetes Bedőházi János úr tette meg, eltökélt szándéka lévén az elnyomorodott egyház tagjait válságos helyzetükből kiragadva, rendeltetésük útjára vezérelni.

De fájdalom! e jó akarattal szemben is egy nagy akadály áll: a szegénység, a sürgös anyagi segély hiánya.

A boldogfalvi egyház pap-tanítói fizetése oly csekély volt odig is, noha azt Vesszős is pótolta mint filia, hogy a néhai pap a legsilányabb körülmények közé jutva halt el; most az elvileg keresztül vitt átalakulással Vesszős elszakítottván Boldogfalvától, s a helybeli fizetésből a beszolgálándó lelkésznek 30 frtot éró kepe szavaztatván meg, annyira lepadt a szükséges jövedelem, hogy abból ez idő szerint, egy oda megkívántató képzett tanító nem élhet meg.

E nagy hiányon később tán az államtól eszközölhető rendes évi segély által lehetne segíteni; de most nagyon is alkalmazható rá a közmondás: „Add meg uram a mindennapi kenyerünket, de mindjárt!“

Igen! e letarolt egyházközség szomorú képét szemlélve, e szívünkig ható hangokat véljük hallani: Adjatok haladéktalanul lelki orvost, ki a végeloláhosodás veszélyeitől megoltalmazzon, mert az általános pusztulás jelenleg oly ponton áll, hogy haladékot nem tür tovább; adjatok az illetőnek éleltesi segélyt is új búza termésig, mert nálunk s vidékünkön a hideg s aszálytól megmaradt kevés évi termés is a jég áldozata lett, nincs egyebünk lelki, testi szegénységünknel!

Az elmondottakból világosan látható az illető hitköz-ség elnyomorodott állapota, s a segélyre irányzott czél.

Nincs egyéb hátra, mint magyar protestáns egyházunk ezen elesendő tagjait illetékes egyháznagyjaink, lelkész és tanítóink, s minden részvétteljes hazafi és ügybarát kiváló figyelmébe ajánlva, segélynyújtásokért esedezni.

A netalán nyújtandó segély-fillérekét az „Enyedi szemle“ s „Erd. Prot. Közlöny“ nagy tiszteletű szerkesztői, úgy Sz.-Vesszősön (u. p. Küküllővár) tks. Bedőházi János úr, nyilvános nyugtázás mellett átveendik.

Bali János, s. k.
ref. tanító.

K Ü L F Ö L D.

Franciaország.

(A szabad-egyetemek Franciaországban.*)

A közmiveltség forrása — mondá M. du. Camp 1873-ban, a felsőbb oktatás, s az ily intézeteknek Páris bővöben

*) Annuaire des universités catholiques. Paris 1877. L'enseignement supérieur et les universités catholiques, par le P. Didon, Paris, 1876.

van. Tizenhét oly felsőbb oktatási intézete volt 1873-ban a világvárosnak, melyekkel meglehetősen volna termékenyíteni az egész francia nemzet agyvelejét. És még is az említett író azon panaszkozik, hogy a francia felsőbb oktatás vérszegénységben szenved.

E feltűnő fogyatkozás főoka bizonyosan az, hogy a felsőbb oktatásügy, egészen a legközelebbi évekig, merőben a kormány kezében volt, mely a legnevezetesebb tanszékek betöltésénél nem a hivatottságot nézte, hanem az illetők politicalai gondolkozásmódját.

Ez állapotra okvetlenül reakciónak kellett bekövetkezni. Így jöttek létre a szabad, vagy kath. egyetemek.

Hogy azonban a dolgot tisztán megértsük: egy kis történeti visszapillantást kell előre bocsátnunk.

Mindenki tudja, hogy az 1789-iki francia forradalom, egyéb intézmények között, a középkori kiadású szabad és független egyetemi rendszert is eltörölte, s azzal együtt az elemi és középiskolák is romba dőltek. Csaknem 18 évi időköz következett erre, mely a közoktatásügy összeomlását kinosan hirdette. Azonban I. Napoleon mélyreható pillantással átlátta, hogy ez állapot a francia nemzet értelmi és erkölcsi sirját áshatja meg, s e bajon a „Császári Egyetem“ megteremtésével segített: azzal a merőben kormányi gépezettel, mely az alája rendelt közegekkel szemben mint három (felső, közép és elemi oktatásügyi) szakosztályból álló legfőbb iskolázási ítélőszék szerepelt. Igaz, hogy oly tekintélyes egyének szervezék ez egyetemet, mint de Fontanes, Daunon, Cuvier stb.; de azért mégis csak a neve maradt a régi egyetemi rendszernek; csak eszköz volt az, az uralkodó kezében, melynek fogantyúi az állami programmok, tanfolyamok, vizsgálatok és bizonyítványok voltak.

Egész 1850-ig tartott Franciaországban az államnak a tanügy terén való kizárólagos mindenhatósága. 1850 márcz. 15-én, a francia papság s a világiak között kiváló tehetségek (mint pl. Montalembert) követelő sürgetésére, létre jött az a közoktatási törvény, mely a közép és elemi iskolaügyet az állam szupremacziája alól fölzsabadította. Az egyházi elemi és középiskolák nem sokára versenyre szálltak a hivatalos iskolákkal, szervezetben és tanmódban egyiránt.

A szabad verseny lábra kapott elve tizenöt esztendőn át annyira megerősödött, hogy az egyes tudományok hivatalos fakultásai lerombolását s velök szemben a felsőbb iskolázási intézeteknek szintén a tanítás-szabadság elve szerinti berendezését, fennhangon kezdte követelni. Kerek számban tíz esztendeje múlt 1877. június havában, hogy Girard Lipot kérvényt nyújtott be a senatushoz a felsőbb oktatásügy szabad lábra állításáról. A kérvény több mint egy év múlva tárgyalás alá került, s a négy napig tartó vita, melyben a többek közt Sainte-Beuve, Quentin-Bauchard, Duruy, akkor közoktatásügyi miniszter, Darbois párisi érsek és mások vettek részt: az ügyet országszerte közfigyelem tárgyává tették, s bár a rá következő három vészteljes év alatt pihennie kellett, a béke és nyugalom helyreálta után

Faubert gróf már „törvényjavaslat“ alakjában mutatta be a törvényhozó testületnek, mely javaslat alapja lön az 1875-iki jul 12-iki törvényezikk, melynek első cikkelye szerint „a felsőbb oktatás szabad.“

E törvény ledöntötte ama sorompókat, melyek a különböző (különösen a katolikus) felekezet embereit felekezeti egyetemek nyitásától régóta visszatartották. E törvény a legnagyobb mozgalmat indította meg a francia katolikusok között, s különösen az egyházi nagyok a legnagyobb erélyt fejtették ki, oly egyetemek haladéktalan alapítására és megnyitására, melyeken az összes tudományzakokat az egyházi tanok járják át.

A francia papság az egyetemektől egyfelől a vallásos indifferentismus megszüntetését, másfelől a nemzeti szellem megújulását várja, reméli. E tekintetben nagyon érdekes Didon, szt. Domokos rendi atya fenn címzett munkája. „Nem elég nekünk — úgy mond ő — a menhely, nem elegendők az iskolák, a kolleginmok, nem elégséges nekünk a klastrom, nem elégséges még a templom sem: hozzájuk kiegészítésül még egy végerősség is kell, melyt Egyetemnek hívnak.“

A katolicus egyetem csak akkor fogja megérdemelni nevét, midőn az összes emberi tudást a keresztyén egyház tanok szerint hirdeti. Ez értelemben a mi egyetemünknek kiválólóg theologiai színezetűnek kell lenni, oly formán, hogy a vallási és az egyházi tanok tanítása foglalja el bennök az első helyet. Csupán az ily stíliú egyetemek teljesíthetik csak azt a magas feladatot, hogy fiainkat fenntartsák, s hogy őket formálják. Ez intézetek tanítói csak homogén érzületű egyének lehetnek. Módszerök a scholastikai, mely egyedül bírta az értelmet a gondolat harcára megedzeni, mely egyszersmind a középkor nagy doktorait formálta.

A katolikus egyetem legfensőbb törekvése a lesz, hogy a szellem mivelését bevégezze. Hogy e befejezettségre mekkoraszükség van: arra legékesenszólóbb bizonyosság a mivelt osztályok értelmi állapota. Az anarchia, azaz scepticismus, azaz antagonismus, mely az emberek nézeteiből minden lépten-nyomon kéri: vajjon honnan származik, hanemha tanítóink meggyőződése antagonismusából, beltermészetők anarchiája és scepticismusából?

A jellem, s legkivált a 18—20 éves ifjú jelleme teremője a vallás-erkölcsi nevelés. Ha az ifju értelme mivelésére mester kell: lassabban és nehezebben alakuló elméjének fegyelem és kormányzásra van szüksége. Mindkét tényezőt meg kell találnia a katolikus egyetemeken, hol az ifjú a munka, az erény és a hit tisztületének valódi ihletét kapja. Az egyetemekkel egybekötött bennlakás (internatus) arra való, hogy a növendék a szabadságot (?) használni s az önkormányzást tanulni kezdje. Az intézeti fegyelem elég biztosítékot nyújt ama csaknem kikerülhetetlen veszélyekkel szemben, melyek az ifjut nagyon könnyen a társas élet örvényeibe sodorják. Az ifjut nevelése véghatárán rendszeren három nagy ellenség fenyegeti: a restség, a szenvedélyesség és a hitetlenség, melyeknek legyőzésére erős akarat és sok jellemerő szükséges. Emez ellenségekkel való

győzedelmes harcra ki nyujthat hatalmasabban segédkezet, hanem a pap? Nem abban a században élünk már, midőn a királyok a fejedelmi házak sarjai nevelését püspökökre bízák. Ma a papot hova-tovább mind inkább a templomra s a sekrestyére szorítják, sőt ma-holnap még azt is elfelejtik, hogy az ifjú erkölce és vallásos érzülete nevelésében neki feltétlen s mintegy gondviselés-szerű része van.

A katholicus egyetem új rendszerbe tartozik hozni a hit isteni világát, a bölcelet emberi és a természet anyagi világát. E három világot nekünk pontról-pontra, egymás mellé, vagy ha úgy tetszik szemtől-szembe kell hoznunk, mely munka egy század, sok ezer munkás és több emberöltő műve lesz. A három ismeretkör összhangja megteremtésére oly magas és fejlett intézetek kellene, minők az egyetemek.

A papnöveldékben a theologia a kenyérkereset színvonalára szorított tudomány. Minden ereje belevesz a rutinba. Továbbá a tanárok erejét nagyrészt az apologetika emésztí föl; ellenben az egyetemen nagy és széles látkör nyílik a növendékek előtt, az az a hely, hol az összes emberi tudást egy egységes rendszerbe kell önteni; az az a hely, hol a zünthézis nagy munkája a theologia szellemét segítségül híván, az eksperimentális tudományokat a metafizika s az ugynevezett szellemi tudományokat a hittudomány alá rendeli. Így jön létre az a fenséges egység, melyre szellemünknek égető szüksége van.

A fenn elősorolt elvektől vezéreltetve küldözte szét körleveleit 1875 szeptember havában, diécéziise papságához és hiveihez a párisi, roueni, bourgesi érsek; a versaillesi, meauxi, beanvaisi, séezi, orleansi, bloisi, chartresi, troyesi, saint-brieansi, soissonsai, chalonsi, bayeuxi, verduni, nancyi, evreuxi, limogesi, neversai, amiensai püspök, hogy a pápság és hivek a párisi katholicus egyetem alapítására anyagi áldozatokkal járuljanak. A körlevelekben ki volt mondva, hogy a ki az egyetem jó ltevéje címre szert akar tenni, legkevesebb 1000 frankot kell aláírnia. Minden tizezer franknyi adomány az adományozót kiváló jóltevő névvel ruházza fel, s végre ha valaki az egyetemek alapítói közé akarja magát számíttatni 10,000 franknyi alapítványt kell tennie.

Hasonló szellemű és értelmű felhívást tett közzé saját egyházkerületében az angersi püspök az Angers városában fellálitandó egyetemre, mely felhíváshoz hozzájárultak a brossaiti, mansi, lucani és toursi püspökök. Szintén ily felhívásokat bocsátottak ki a Lille, Lyon, Poitiers, Toulouse városában alapítandó katholicus egyetemekre. A felhívásokat fényes eredmény kísérte.

A párisi kath. egyetem 1876. jan. 10-én nagy fényrel ment végbe. A párisi bibornok-érsek felavató beszédében kiemelte a közoktatásügyi decentralizáció szükségét. — A bölcsészeti, természettudományi és jogi tanfolyam megnyitása már 1875 nov. és deczember havában megtörtént volt. — A jogi (3 éves) tanfolyamon tanárok száma 9: a bölceletén 8; a természettudományokén 7. Az egyetem igazga-

tó tanácsát 3 a végre kinevezett világi magas állású egyén alkotja; a kormányzó és szervező testület ellenben hat érsekből és tizenkét püspökből áll, az igazgatói tisztet Richárd párisi érsek és Conil apát teljesíti.

A tanulmányi szabályzatból ki kell emelnem azt a pontot, mely szerint a kari dékán minden tanuló számára egy patronus tanárt nevez ki, a ki cliensét egész tanfolyam alatt folyvást figyelemmel tartja s a szülőknek minden évnegyedben értesítést küld gyermekek szorgalmáról. — Továbbá a tanulók az előadásokra csak beléptijegygyel, idegenek pedig csak írásbeli engedéllyel mehetnek.

Az angersi katholicus egyetemet, illetőleg még csak jogakadémiát, 1875 októberében nyitották meg 12 tanárral. A philosophiai és természettudományi szakcsoportban a megnyitáskor még csak néhány tanszék volt felállítva. Ez intézet bennlakással van egybekötve. Tanulmányi szabályzatából megemlítjük azt a pontot, mely szerint a fakultás hallgatói csak kath. vallásuak lehetnek. Továbbá, hogy a künnlakó növendékek is kötelesek este 10 órán túl szálláson lenni.

A lillei egyetem már két szakosztálylyal (bölceleti és jogi fakultás) nyílt meg 9+6 tanárral. — A lyoni jogakadémia tanárai száma az igazgatón, illetőleg a dékánon kívül, a megnyitáskor szintén 9 volt.

A poitiersi bölceleti tanfolyammal egybekötött theologiai akadémián 7 tanár működik. A növendékek minden hóban egyszer ünnepélyesen vitatkoznak a tanári kar jelenlétében, theol. és philos. tételekről. A vitának a syllogistiai módszertől eltérni nem szabad. Ez intézmény világosan mutatja, hogy a mai poitiersi egyetem a 15-ik század első felében (1431) alapított elődje feltámasztása, s benne az alapítók a scholastika korát akarják feleleveníteni.

Ha a fenn nevezett teljes vagy csonka egyetemeket megnyitó beszédeket végig olvassuk, mindenikben a középkori századok eszejárását érezzük. Egyetlen egy beszéd magaslík ki társai közül, s ez a toulousei érsek egyetem alapításra felhívó levele, mely élesen kikel az állami felsőbb iskolák ama megszokott tanmódja ellen, mely csupán a fényes előadásra tekint s pusztá rhetorikai gyakorlatokkal kívánja a „nagy közönséget“ tanterembe csalogatni. A körlevél oly egyetemek alapítását hangsúlyozza, hol nem a blazirt közönséget szórakoztatják, hanem tanulókat nevelnek. Ez az eszme annyira jelentékeny, hogy ha e szempontból kiindulva akartak volna versenyezni a szabad egyetemek az állami intézetekkel, hatásuk kétségkívül a legáldásosabb, hogy ne mondjuk korszakalkotó lehetett volna Franciaországban.

Azónban emez egyetlen egyszer felcsillámló alapelv helyett százszor találjuk az egyház erkölcsi tanát és tudományát az állami intézetek moráljával és tudományos tanáival szembe állítva. — Nem célunk ez elvek tüzetes vitatásába bocsátkozni, csak pár megjegyzést akarunk tenni. Vagy összhangzik e szabad intézetek erkölcestana az államéval, vagy nem. Ha igen: merőben fölösleges valami más-

nak adni ki, mint a mi; de ha nem: akkor az egyetemek retrograd eszmék zászlótartóivá szegődnek és sem a pápa külön kikért áldására és hatalmi ítruházására, sem a poitiersi egyetem disputációra nem kell gondolnunk, hogy bennök egy-egy darab középkort lássunk külön szervezettel, sajtószerű és az államéval diametrál ellenkező világnézettel. Míg ma a mívelt államtársaság a „Si fractus illabatur orbis“ elvet önérettel hirdeti: ezek az ugynevezett szabad egyetemek az önmegalázódás tana hű képviselőit faragják kétségbeesítő jelszavakkal: „Quid sum miser tum facturus; quem patronum rogaturus!“ Ám a 19-ik század szájába illő ama jelszóról csak azok nem akarnak tudni, kik ma is az Athanasius-féle „contra mundum“-ot hangsúlyozzák. És boldog Isten! hanyan akarják tudni, hogy a nemzet kebelében élő egyes egyén csak egy csepp, mely egyesülhet ugyan ezer meg ezer homogén társával, de minél többen egyesülnek, annál biztosabban vár rájuk az a sors, hogy csermelyyé válva beleszakadjanak a nemzeti miveltség nagy folyamába, melyben a heterogén elemek felbomlanak, vagy ha felbomlani nem bírnak, a fenekére szállva, iszapba temetkeznek

Felméri Lajos.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HIREK.

Kolozsvárt, márc. 8.

— Az egyházkerület népiskolai bizottsága, Gáspár János, kir. tanácsos, elnöklete alatt márczius 3-dikán és 4-dikén ismét gyűlésezett városunkban, s végleg megállapította tervezetét az összes iskolák a) tantervét, b) rendtartását és c) a nagy-enyedi tanító-képezde berendezését illetőleg. Az előbbi munkálat tervezője, Jancsó Lajos tanár betegsége okán nem vehetett részt a tanácskozásban; javaslata azonban, némi kis módosításokkal elfogadtatván, legközelebb az ig. tanács elé terjesztetik, a bizottság külön arra is fölkérvén az ig. tanácsot, hogy a vallás és közoktatási minisztertől határozott értelmezését eszközölje ki a 6—15 tanköteles évek kifejezésének, hogy aztán az összes polgári és egyházi hatóságok ez értelmezéshez tarthassák magukat. A népiskolai rendtartás szintén igen hosszas és beható tanácskozás tárgyát tevő a bizottságnak s Parádi Kálmán munkálata szintén végleg megállapított, különös tekintettel a tanügy és az állami törvények magasra fejtett követelményeire, de egyszersmind a mi szegényes állapotainkra is. Legkevesebb gyakorlati eredménnyel kecsegtet a bizottságnak az enyedi tanító-képezdeire vonatkozó javaslata, mely Paál Ferencz előterjesztései nyomán állapított meg, miután a jelenlegi fölöttébb hiányos berendezéssel szemben, a törvény s állami ilyes intézetek berendezése tekintetbe vételével oly fokozott igények formáltak a javaslatban tanító-képezdénk irányában, melynek az enyedi tanoda ez idő szerint megfelelni aligha foghat. Így a tantárgyak legnagyobb része jelenleg mindhárom osztálynak együtt adatik elő, egyik — plane — a gymnasium 7-ik osztályával. E helyett a bizottság a tantárgyaknak osztályonként külön-

külön fokozatos előadását javasolja, mi a tanerőknek legalább is megkértszerzését vonja maga után, indítványoztatván az is, hogy a képezde igazgatója kizárólag csak ez intézet ügyeivel foglalkozzék sazonkívül a képezde mellett berendezendő minta nép-iskolát is vezesse, mely mellé egy állandósított minta-tanító lenne alkalmazandó. A bizottságban különben hangsúlyoztatott, hogy ha az egyházkerület felekezeti képezdét akar fönntartani, de hozzája méltót az enyedi tanoda mostani viszonyai között magára fönntartani nem bír, annak szüksége lép előtérbe, hogy az egyházkerület még fokozottabb mértékben segítse az egész egyházkerület igényeinek szolgáló intézetet az eddiginél. A munkálatok végső sítás végett az elnöknek adatván át, legközelebb igazgató-tanácsi tárgyalás alá kerülnek, a mikor közlésüket lapunkban megkezdendjük, hogy az érdeklődő közönség nyílt bírálata alá véve, nagyobb előkészülettel nézhessünk a közgyűlési tárgyalásnak elébe.

— A nagy-enyedi főtanoda gondnokságának e hó 1-én tartott ülésében Bogdán Lajos, gazdagondnok, lemondását bejelentette. E nyilatkozatát azzal indokolta, hogy a főtanoda jószágaira nézve a haszonbér-rendszer lépvén életbe, a gazdagondnoki állomás, mint ilyen, feleslegessé vált. Kijelentette azonban azt is, hogy a míg a jószágok a haszonbérőröknek, inventarium mellett, átadatnak, kész állomásán megmaradni. M. Zeyk Károly, főgondnok úr, tekintettel arra, hogy a gazdagondnokot 1873-ban, a tanodai előjáróság egyhangú ajánlatára, az egyházkerületi közgyűlés választotta meg, s így a lemondás elfogadása s e tárgyban a további intézkedés annak hatáskörébe tartozik: fölkérte Bogdán Lajost, hogy a közgyűlésig állomását tartsa meg. E szerint a gazdagondnok úr, ki élethossziglan vala megválasztva, dicséretre méltó önkéntes elhatározása által útát nyit arra, hogy a gazdagondnokságnak oly sokat vitatott s gyakran oly tulcsapongó szenvedélylyel perhorreskált kérdése békés megoldást nyerhessen.

— Nemes példa. Az 1868-ik évi XXXVIII 4-ik §-e pénzbirossággal sújtja az iskola mulasztó gyermekek szüleit. Nincs arra tekintettel, hogy a szegénysorsú szülék, főleg téli hónapokban, gyakori esetben azért kénytelenek gyermekeiket az iskolától visszatartani, mert nem csak a hideg ellen ovó ruházat, hanem még a mindennapi kenyér is hiányzik a háznál. Betelik a példa szó: „szükség törvényt ront.“ Ily esetekben az emberbaráti szeretetnek nyílik szép tere mely nem büntet, hanem segít. E tekintetben b. Jósika Sámuel, földbirtokos s nemesszívű neje, Jósika Irén bárónő, nemes példaadással járnak elől. A kalotasz-t. király-zentelki állami népiskola szegénysorsú növendékeit, a nemes bárónő már másodéve látja el téli ruhával s taneszközökkel, a báró úr pedig havonként 9 forintot tűzött ki jutalomdíjúl a legszorgalmasabb növendékek buzdítására. Az eredmény az, hogy a növendékek versenyre kelve tolonganak az iskolába. A közoktatásügyi miniszter úr közelebbről köszönetet nyilvánított a derék példaadóknak, kik „tettel bizonyítják be, hogy ők a valódi „aristokratia“ tagjai.

— A „polgárosult népek vallási jövője“ cím alatt Laveleyenek egy kitűnő tanulmánya látott a napokban napvilágot Feleki József foktői ref. lelkész gondos és correct fordításában. A mű különlenyomat a „Prot. egyházi és iskolai lapból“ s azon nagyjelentőségű kérdések tárgyalásával foglalkozik, melyek az emberiségnek az ujköri socialisták és materialisták által fenyegetett vallási jövőjére vonatkoznak. Igen szépen jegyzi meg a kis mű, hogy azon társadalmi problémák, melyek a socialistákat reaktiora ingerlik a meglevő állapotok ellen, épen nem vonják maguk után az atheismus szükségképeniségét, mint ezt a német, francia és angol mozgalmak irányulatából oly sajnosan vagyunk kénytelenek tapasztalni. Ellenkezőleg a keresztyénség nem csak hogy teljes megoldását tartalmazza e kérdéseknek, de sőt maga hangsúlyozta legelső a testvériség egyenlőség és szabadság magasztos elveit. Továbbá constatálja Laveleye e tanulmányában, hogy az ultramontanismus és radicalismus mai napiság mindinkább hajlandónak mutatkozik társadalmi és politicalai eszméit a valláséival is egybevetni, s így nagy mértékben egyházas szinezetet ölteni magára. Ezt örvendetes jelenségül veszi, s csak abbéli ohaját fejezi ki, hogy vajha ne csak a negatív terén keresnék a socialisták céljok s földadatokat, de sok tekintetben méltányos igényekkel nagyobb mérséklést, mélyebbreható, alkotó munkásságot is kötnének össze. A rendkívüli érdekes mű a foktői iskola javára bocsátatik forgalomba; ára csak 30 kr.

— Papválasztások. A szászvárosi második papi állomásra jelentékeny szavazattöbbséggel Fülöp Géza, a dévaira pedig Deák Gerő szászvárosi tanár ellenében, 7 szavazattöbbséggel, Szócs Sándor pesti segédtanár választattak meg múlt vasárnapon.

— A „Keresztyén magvető“ folyó évi első száma megjelent. Főlemlítjük tartalmából Tollin „Servet Mihály élete“ című munkáját, Simén Domokos tanár fordításában, melyről már előbb jelent meg különlenyomat, s mi is ismertottuk. A többi cikk nagyrésze keblü ügyekkel s különösen az unitarius egyház anyagi ügyeivel foglalkozik. Ajánljuk a becses folyóiratot az illetők figyelmébe.

— Következő egyházirodalmi ujdonságok küldettek be szerkesztőségünkhez: „A keresztyénség első százada Magyarországon“, írta Horváth Mihály, „A vallás bölcsészeti kézikönyve“ dr. Kovács Ödöntől, s „Mahomed élete“ írta dr. Hatala Péter. Sortkeritünk mlndegyikök ismertetésére.

A főtiszt. püspök úr a következő körözvényeket bocsátotta ki:

Tudásúl és megtartásúl.

244—1878. Vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ő nagyméltósága felhívása következtében figyelmeztetem lelkész aait, hogy az 1878. évi XX. t. cikk 230 §-a ezt tartalmazza: „az anyakönyvvezető egyházi közeg köteles a

jegyző felszólítására a kiskorú örökösök születésére vonatkozó bizonyítványt hivatalból díjmentesen kiszolgáltatni.“

299—1878. Ugyanazon miniszter úr ő nagyméltósága arra hív fel, hogy értesítem a t. lelkész aait, hogy a katonai ellátás élvezetében álló özvegyek és árvák életbenléte, illetőleg az utóbbiak ellátatlan állapotának igazolása körül legnagyobb szigorral és pontossággal járjanak el: ellenkező esetben szoros feleletre fognak vonatni.

Köröztetnek:

212—1878. Széki egyházmegyénkben a buzai, meleg-földvári és szavai IV. osztályú papi állomások. Pályázati határnap mindháromra márczius 31-ike. Folyamodványok esp. t. Báthori Dániel aához Székere küldendők.

223—1878. Deési egyházmegyénkben a s.-m.-berkeszi kántor-tanítói állomás. Fizetése: készpénz 168 frt 34 kr; 47 egész bérfizető gazdától fejenként $\frac{1}{3}$ véka búza, $\frac{1}{3}$ veder bor, $\frac{1}{3}$ szekér fa; 44 félbérfizetőtől az előbbennek fele; az udvaroktól 12 véka búza, 7 veder bor, 12 véka szemes törökbúza; egy hold szántó, két szekér szénát termő rét; egy darab szőlő; minden tanulótól 30 kr. egy szekér fa; tanulók száma 30—40; tisztességes lakás 3 szoba, konyha, kamara, pincze. Rendes stola. Tudnia kell orgonálni is. Pályázati határnap márczius 31-ike Folyamodványok esperes t. Nagy Lajos aához (Válaszut, Doboka) küldendők.

282—1878. Szebenii egyházmegyénkben a harii kántor-tanítói állomás. Javadalma: a hallgatóktól mintegy 100 frt. értékű kepe; 45 hold tagosított fekvő haszonélvezete, a f. év tavaszán ráépítendő gazdasági épületekkel. Pályázati határnap márczius 31-ike. Folyamodványok t. Ágoston Mózes esp. aához Balázsfalvára küldendők.

292—1878. Kolozs-kalotai egyházmegyénkben a körösfői kántor-tanítói állomás. Fizetése: 300 o. é. frtra számítható. Pályázati határnap márczius 31-ike. Folyamodványok t. Szakáts István esp. aához Sz.-Lónára (u. p. Gyalu) küldendők.

Kolozsvár, február 28-án 1878.

A szerkesztő postája.

Horváth Istvánnak, Bűrös. Tárgyhalmaz miatt késik.

Benke István, tanárnak, K.-Szentmiklós. Átnézem. A lapot küldeni fogom.

Demeter Samunak, Zágón. Fölfogja emelni a fejét, s így rád is elkerül a sor. Ideje is, hogy megszólalj.

Hirdetések.

Épen most jelent meg és kapható
STEIN JÁNOS

könyvkereskedésében Kolozsvárt:

GYÁSZ- ÉS SIRBESZÉDEK, prédikációk, imák, sirversek.

Irta: **BORZSÁK ENDRE**, szegszárdi ref. lelkész.

I füzet. Tartalom: I. Sirbeszédek, összesen 16 beszéd. II. Gyászbeszédek, összesen 10 beszéd. III. Prédikációk, összesen 10 beszéd.

Toldalékul 20 különféle alkalomra irt sirversek ima alakban.

Ára 1 frt 50 kr.

Protestáns egyházirodalmi műveket tartalmazó jegyzékkel kívánatra ingyen és bérmentve szolgálók.

PROTESTÁNS EGYHÁZI BESZÉDEK GYŰJTEMÉNYE.

VI. kötet. Tartalom „Édes Albert egyházi beszédei“ jutányos kiadása.

Ára 80 kr.

Ugyanott kaphatók:

Népszerű egyházi beszédek. Irta Bartók János
1 frt 40 kr.	Dr. Heiszler József. Halotti egyházi beszédek. 1 frt
60 kr.
Templomi imák. Vasárnapokra, innepekre s más alkalmakra. Köz isten-tisztelet használatául készitette Bozsodi József. Második kiadás. Diszkrétésben
2 frt.	Gyöngyösi Sámuel. Magyar protestáns egyházi szónoklatok. Ünnepi alkalmi, közönséges és gyászbeszédre. Első kötet 1 frt 80 kr. Második kötet
1 frt 80 kr.
Halotti emlékbeszédek (orációk) néhány utófohász-szal. Irta Tompa Mihály.
1 frt. 60 kr.	Dr. Kovács Ödön. A vallás bölcsészeti kézikönyve. Első kötet: A vallás mint tünemény, vagy a vallások története. 3 frt.
Egyház szertartási beszédek. Készitette Révész Bálint, kötve
2 frt 40 kr.	Kozma Mihály. Temetési alapigék az ó és új testamentumból összeszedve. 1 frt.
Egyházi beszédek különféle alkalmakra. Irta Könyves Toth Kálmán.
1 frt 40 kr.	Mitrovics Gyula. Egyháziatlanság és üres templomok. Egyháztársadalmi elmélkedés. 50 kr.
Kálvin élete és a kalvinizmus. Emlékül a nagy reformátor halála évének háromszázados fordulátára irta Révész Imre. Kálvin aczélmetszetű arozképével.
2 frt.	Szilágyi János. Egyházi beszédek. Első kötet 1 frt 60 kr. Második kötet 2 frt.
Halotti imák. Közönséges esetekre és alkalmakra. Irta Szász Károly. Kötve
2 frt.	Ó testamentomi apokrifus könyvek. Az eredetiből, görögből fordította Kámory Sámuel. 1 frt.
Székács József összegyűjtött egyházi beszédei. Első kötet
3 frt.	Könyves Toth Kálmán. A koporsónál. Közönséges és alkalmi halotti imák. Kötve 2 frt 40 kr.
Lukács Ödön. Közönséges egyházi beszédek. 1 frt.	Herczeg Sándor. A földrajz elemei és a magyar királyság s az osztrák császári tartományok földrajza. Bővebb tekintettel az erdélyi részre. Az I. II. és III. osztályu népiskolák számára. Hatodik és az új beosztási közigazgatáshoz alkalmazott Kiadás. Kötve 20 kr.
— — — — — Egyházi beszédek templomi és temetési használatra. 1 frt 80 kr	Egyházi beszédek. Irta Fejes István. 2 füzet. Ára
4 frt.
Dr. Kolozsvári Sándor. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyház-joga. 3 frt.	Az öskeresztyénség történelme. Irta dr. Baur Ferdinánd Ch. Fordította Dózsa Dénes és Fesko Lajos
3 frt.
Kovács József. Husz ünnepi és alkalmi prédikáció.
1 frt.	Köznapi imák négy hétre templomi használatul. Irta Filep Mihály. Csinos bőrkötésben
2 frt.
Ferencz József. Unitárius isteni tisztelet, melyet október 21-én 1876. Budapesten az ágostai hitvallású főgymnasium nagytermében tartott. 30 kr.	
Fábián Mihály. Az Isten országa az evangéliumi példázatok szerint egyházi beszédekben. 1 frt 80 kr.	

Megjelenik
minden vasárnap

Szerkesztőségi szállás.

b.-farkasutca 16. sz hova
a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetési-pénzek legcélszerűbben postautalvánnyal küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt, félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt 50 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Háboru — papiron. I. Szász Béla. — A „78“ éves öreg Horváth István. — Az áll. ig. tanács r. gyűléséből. r. t. — Vidéki élet: A küllői egyházmegyéből. Ismét egy pár szó Boldogfalváról. Kovács Elek — Az udvarhegyi egyházmegyéből. Bizottsági vélemény az alkotmányozó zsinat tárgyában. Közli Szakács Mózes. — Külföld: (Németbirodalom). — Tárca: A lelkész és plébánus. Beszély. (Folyt. és vége.) e. — Egyházi és iskolai hírek. — Körözvények. — A szerkesztő postája. — A kiadó hirdetései.

Háboru — papiron.

I.

Kolozsvár, 1878 márcz. 13.

A kepe-megváltás kérdése s a kérdésnek a főt. püspök úr indítványa szerinti megoldása — mint előre látható volt — heves csatározást indított meg, s alólírott csekélysege már is két oldalról lön megtámadva e lapok hasábjain, a miért helyeselni bátorzkodott ez indítványt s támogatására egynémelyeket elmondott.

Mind Nagy Iászló, mind Csulak Zsigmond barátom körülbelől egyazon álláspontra helyezkednek, a mi a dolog érdemét illeti, sőt majdnem ugyanazokat az argumentumokat használják, csak hogy az előbbi még azon feljül egy kis bün-lajstromot is szerkeszt néhány püspöki indítványból s az áll. ig. tanács, e szokásos bünbak, némely intézkedéseiből, mintegy indirekt bizonyítékául annak, hogy ennyi bünteher mellett „hogyan származhatnak valami jó a Nazarethből?“

Nem csak mint nem illetékes szószólója akár az egyiknek, akár a másiknak, hanem épen a főforgó vita-kérdés egyszerűbbé s így tisztábbá tétele végeit is, azt hiszem helyesen cselokszem, ha ezuttal mind-

ama mellékes kérdéseket mellőzöm s szoritkozom kizárólag a kepe-ügyre, szívesen ajánlkozván azonban, hogy adandó alkalommal, akár a közgyűlésen, akár a nyilvánosság terén állom helyemet, abban a mértékben, a mely a határozó testület egyik közkatonáját jog és kötelesség szerint megilleti.

Mindenekelőtt szabadjon mindkét t. barátom egy közös tévedését földeritenem, a mi talán az egész háború kitérését megakadályozhatja s egyszerű jegyzék-váltással teheti ez úgy vélt casus bellit.

Harczos barátaim ugyanis, úgy látszik, abban a hitben vannak, hogy az áll. ig. tanács törvényadta hatáskörét tullepve, a maga szempontjából végérvényű határozatot hozott volna a kepe-megváltás jövőben követendő rendszerére nézve s immár csak föllebbezési jogorvoslattal lehetne az egyes egyházaknak e határozattal szemben élniök. Holott az áll. ig. tanács rövid hat éves életéből meggyőződhetett bárki, hogy e testület mindig respectálta azt a kötelességét, mely szerint sem — egyfelől — a mi a vagyon-elidegenítést, sem — másfelől — a mi akár csak egy egyszerű papi, vagy tanítói díjlevél módosítását illeti, végérvényű határozatot nem hozhat, hanem véleményes javaslatával a közgyűlés elhatározását kell provokálnia, jogérvényes intézkedés csak is ez elhatározás alapján keletkezhethvén. És az áll. ig. tanács hiven ez így jelzett irányához, egyház-életünk ez oly mélyen az élet-erekbe vágó kérdésnek ügyében is távol attól, hogy véglegesen határozott volna, egyszerűen csak azt mondotta ki, hogy jövőre csak az oly kepe-váltási ügyeket terjeszti saját ajánlataival a közgyűlés helybenhagyása alá, a melyek tőkéje központi kezelés alá bocsátatik (vagy ha Csulak barátomnak jobban tetszik: „behuzatik.“) És az áll. ig. tanács, legalább ez esetben, nem „szerepte (Nagy L. barátom bújára) a titokzatosság leple

alatt tartani ezen ügyet“, hanem utasította egy-szersmind titkárát, hogy e határozatát külön emelje ki az évi működéséről szóló jelentésben, maga kérvén ezáltal a közgyűlést határozat hozatalra s épen nem akarván csak amugy suttymban már úgy is „roppant“ hatalmi körét egy újabb joggal gyarapítani. Nem is lett volna semmi értelme, hogy egy már bevégzett dolog utólagos indokolását próbáljam még e lapok hasábjain, ez indokolás igazolási kísérletként tűnhetvén föl s alapos gyanuba keverhetvén vala magát a dolgot is. Mig ellenben, a közgyűlési döntés alá kerülendő ügyben nézetem számára proselytákat szerezni ép úgy jogom van, mint a maguké számára Nagy L. vagy Csulak Zs. barátainnak.

Először is tehát az iránt jöjjünk egymás között tisztába hogy az áll. ig. tanács ez ügyben semmi többet nem tett, mint hogy enuntiálta azt az elhatározását. mely szerint a maga részéről a közgyűlés előtt csak azokat a kepe-megváltási eseteket fogja az eldöntésnél a közgyűlés előtt pártolni, a melyek a töke-kezelésre nézve saját fölfogása szerint bizton pártolhatók, s ez enuntatiojával nem csak hogy nem praejudicált senkinek, de sőt épen a lehető legnyiltabb kártyákkal játszott mindenkivel s első sorban az illető alantas testületekkel szemben,

előre kinyilatkoztatva őszintén, hogy a maga pártoló ajánlatát (valeat, quantum valere potest .) minő feltételekhez köti; míg másfelől, most már a közgyűlésen, mint határozat-hozatalra provocált és illetékes testületen a sor (s benne in specie, a többek között Nagy L. és Csulak Zs. barátaimon is), hogy az ig. tanács által így föltett kérdésre a döntő feleletet megadja s evel az áll. ig. tanácsot e tekintetben utasítsa.

Az áll. ig. tanács tehát ez esetben egy indítványozó fél, csak úgy mint bármely indítványt tevő a közgyűlési tagok közül, s mint minden indítványozónak megvan a maga argumentalis joga — mig ha a közgyűlés más véleményen talál lenni, azért a világ még föl nem fordul.

És már ezekben tisztázván állásunkat és egymás iránti viszonyunkat, következik el szabadalma annak, hogy kölcsönösen kicserélve nézeteinket, öszszemérjük éles vagy csorba, fényes vagy rozsdás fegyvereinket, de azért — remélhetőleg — minden vérontás nélkül megérjük jó egészségben, sőt talán békességben is, legközelebb az ideai közgyűlés be-rekesztését.

A t. barátaim és tölem való nézeteltérés tulajdonképeni alapját az a különböző felfogás szolgáltatta, melylyel az egyházi vagyonok természeté-

rattal környékeztek. Áthaladva a falun, feltűnt neki az a szerencsés jelű anyagi tisztaság, mely protestans vidékeken mindenütt látható; találkozott derék parasztokkal, kik azon őszinte nyíltsággal köszönték, mely szívből jó.

Aztán az a családi kép, melynek már néhány óra óta szemlélője volt, ide s tova lebegett lelke előtt. Vajjon elválhatatlanul együtt jár-e hát a jámborság az elszigeteltséggel? A családfő, ki felfogja nehéz kötelmeit, s ki azon teljes életnek, minőt a teremő szándékolt, hő légkörében melengeti magát, vajjon kevésbbé alkalmas-e nála, a plébánosnál, hiveinek a menybe vezető ut megmutatására? S ha megfordítva volna igaz! De hát mért volt házas Péter apostol? És szent Pál nem ázt irta-e a korinthusiakhoz intézett levelében (1, 9, 5) hogy: „Avagy nincs-e hatalmunk arra, hogy a mi keresztyén feleségünket széljel hordozzuk: mint a több apostolok is és az Urnak atyafiai és Kéfás?“ Ki tudja, vajjon a legtöbb katholicus dogma nem-e egyszerűen a szerzetesi szellem gyümölcse? És ki tudja, vajjon az annyira beusó, hatalmas, de nála oly kizárólagos, oly szigorú s kemény katholicus kegyesség nem válnék-e gyöngédebbé, szelidebbé, valóbbá, egy szóval keresztyénesebbé, ha minden pap teljes családi életet folytatna?

Igy kergetőztek a plébános agyában rendetlenül különböző gondolatok A sátán sugalta-e azokat? vagy jó őszintén?

TÁRCZA.

A lelkész és plébános.

(Beszély.)

VI.

(Folytatás és vége.)

Késő volt már.

A lelkész épen fekünni akart menni, midőn haldoklóhoz hívták, ki a falu végén lakott. Midőn visszatért, a plébános benyitott ajtaján. „Hogy van betege?“ „Még halt meghalt, Istenét és megváltóját hiva segélyül.“ „Béke legyen vele, tevé hozzá Várfalvi Jó estét lelkész úr.“ „Jó éjt, kedves plébános!“

A plébános aludt legutoljára el.

Szive telve volt.

Szemtől-szembe látott protestansokat, és e protestansok teljességgel nem voltak azok, kiket gondolt. Nem csak jók, szeretetteljesek voltak, de hívők is. Azok is, mint ő, hittek Istenben, könyörögtek Krisztushoz! Nem gyűlölködtek, de szerettek. Őt, a plébánost a legszivesebb jóaka-

ről más fogalmak van nekik s más nekem (mely, Nagy L. barátom megnyugtatóra mondhatom, tökéletesen megegyezik a dr. Kolozsvári Sándor idevonatkozó nézetével, a mint azt most harmadéve ugyane lap hasábjain nagy részletességgel és alig félremagyarázható formában, e t. jogász barátom ki is fejtette vala).

Vitázó feleim ugyanis — helylyel-közzel — némi gunynyal is emlegetik a magok tulajdonos, vétel-jogosult voltukat s félreismerhetetlen ironiával kérdik, hogy mit akar az ig. tanács, a nem-tulajdonos „a tulajdonjog ez arcul-csapásával?”

A gúny viszonzására készen kínálkozó ez alkalmat mellőzve, egyszerűen és szárazon kijelentem abbéli meggyőződésemet, hogy sem a most élő egyháztagok, élükön tiszteletes barátaimmal, sem az ig. tanács, soraiban, ez idő szerint, még az én csekélységgemmel, a tulajdonosságra igényt nem tarthatunk, hanem ők a haszonélvezők, az áll. ig. tanács pedig állandó képviselője az örökéletű egyház erkölcsi személyiségének, mint tulajdonosnak, s az áll. ig. tanácsnak míg kötelessége egyfelől a haszonélvezők haszonélvezeti jogainak biztosítása, másfelől ép oly kötelessége az örökéletű egyház tulajdon-jogának megőrzése is, és pedig emberileg szólva, oly tökéletes biztonsággal, hogy a most

követendő eljárási módozatakból soha, semmi körülmények között se következhessek a tulajdonképeni tulajdonos, az erkölcsi személyiség megkárosítása.

A feladat — ehez képest — csak is az lehet, hogy minél biztosabban kiszámíthassuk azt az eljárási módot, melylyel ezt a biztonságot legbizonyosabban megszerezhessük, e megszerzésnél nem a mai haszonélvezők pillanatnyi előnye, kényelme, vagy hiúsága, hanem az érdek állandó megvédése levén az irányadó, s épen ezért a döntő szó nem a haszonélvezőket, hanem az örök életű tulajdonos törvényes képviselőjét: időközileg az áll. ig. tanácsot, törvényhozóilag az egyházkerületi közgyűlést illetvén meg, mely aztán — az eddigi tapasztalatok szerint — soha sem is maradt az állam végrehajtó segédlete nélkül, mihelyt egy törvényes formák között alkotott általános szabály vagy törvény keresztülviteléről volt szó, még a haszonélvezők időszerű tétségének ellenére is.

És már én azt hiszem, hogy nagyon balgatag egy bölcsesség volna az, a mely az örök-időkre szóló biztosítást azon kezdené, hogy a haszonélvezőknek megengedné a tőkéknek „nem 5 rongyos, hanem 15—20 százalékkal“ való kezelését, speculációkba való elegyedését, mert bizony a ki nyerhet, vesz-

Másnap mint régi ismerősök találkoztak újra.

Reggeli után a gyermekek bizalmasan tolongtak a plébánus köré, hogy kapott ajándékaikat fitogtassák. Erzsike annyira vitte bátorságát, hogy kérni kezdé, öltöztesse fel bábuját s a jó plébánus teljesítő kívánságát.

Elindulása alkalmával sok kézszorítás váltatott. Kölsönösen boldog karácsony ünnepet kívántak s mielőbbi viszontlátást ígértek egymásnak.

Nemsokára az utfordulónál eltűnt a bő köpenyeg s a széles karimájú kalap, melyek Isten méltó szolgáját fedék.

Csak ápril elején adhatta vissza Szabadi a látogatást a katholikus papi lakban.

A télnek vége volt.

Madarak próbálgatták hangjaikat, az út hosszában feltűntek az első bimbók, vidám esermelyek zuhogva törtek elő a hegyek öléből, midőn a lelkész eltökélte átmenni a Meszesen.

A két barát testvériesen ölelte meg egymást.

Aztán, miután kissé egyről-másról beszélgettek:

— Nem ismer ön, kérdé a plébánus bizonyos S. Lajos nevű fiatal embert?

— Egy semmirekellő, kit már sokszor, s legujabban is megpirongattam, mert azon a ponton áll, hogy tönkre tegye öreg anyját, kinek egyedüli támasza. A játék szenvedélyének adta át magát . . Nős?

Nos hát S. Lajos kért, hogy fogadjam el áttérését.

— Ah! és mit felelt ön neki?

— Kétségbevonva indokainak komoly őszinteségét visszautasítottam.

— Jól tette.

— Mert a nélkül hogy ellenezném elvileg a vallásváltoztatást, csak akkor tudom igazán méltányolni, ha meggyőződésből történik.

— Tökéletesen az ön véleményén vagyok. Nem tartom föltétlenül rossznak, hogy egy katholikus protestáns, s egy protestans katholíussá legyen; de hogy valaki mint ruháját változtassa vallását, haragból, érdekből, azt kárhuztatandónak ítélem.

— S én nemkülönben, tevé hozzá a plébánus. Én a magam vallását tartom legjobbnak, folytatá, s ön a magáét. De mindketten abban a véleményben vagyunk, hogy az egyenes, becsületes, őszinte, erkölcsös meggyőződés minden jók közt a legjobb, minden komoly vallás főismérve, nemde? s a ki ezt kétségbevonja, erősítse bár szája egyházának minden tanított dogmáit, kegyeletlen. Nem úgy van-e?

Oh! barátom mennyire örvendek, hogy ily hangon hallok beszélni önt. Ha minden pályatársa és minden pályatársam eszébe venué azt, hogy a vallásnak célja az embereket jobbakká tenni, nem pedig fanatizálni, hány hívő fordulna megvetőleg az anyagiság, az önző szükkeblűség

het is (a haszonélvezőnek szabad, de a tulajdonos anyaszentegyháznak nem!) s aztán ismételve tapasztalhatnók, hogy az adósságot bizony megeszi a farkas s ha Csulak barátom körül néz ott a maga vidékén találni fog esetet, a melyben a mai birtok- és pénzviszonyok között, még az első helyen kétszeres-háromszoros értékig betáblázott követelés egy része is elveszhet. Ősmerek egy egyházat, melynek így apasztotta le egy 500 frtos tőkéjét — minden betáblázás mellett — a farkas 40—50 forintra.

Am ez csak általában az egyházi vagyonokra vonatkozik, de specialiter a képőre nézve van még egy némely elmondandóm.

Szász Béla.

A „78“ éves öreg.

Bürkös, 1878. márcz. 10.

Megöregedett már a XIX ik század is — 78 éves lett — s az eszmék, melyek bölcsőjét ringaták, megizmosodva követelik létjogukat. Csak azt nem lehet tudni, kitől követelnek, miután a mult századok irányzatai leélték magukat, egészen új nemzedék növekedett s a réginek alig van — ha van — egy-két képviselője. Ezek sem azért lépnek néha napján küzdőterre, hogy az elmúltat sirjából kikaparva, az új eszmék elé gátakat emeljenek, hanem talán azért, hogy ezeket a multtal, mint gyökérrel összefüggésbe hozva, nem a megszaggatott, hanem a foko-

ellen, míg jelenleg annyi erő vesztí el magát meddő, sőt néha testvérelenes küzdelmekben.

A plébános hallgatott. Arca elmélkedést árult el.

Ütött az ebéd órája.

A két pap egy fordulót tett a kertben, hol minden a tavaszra emlékeztetett. Mámoritó illatot lehelt a lég is. Nehány szorgalmas méhecske repesve döngicsélt az első virágok körül, melyek sejtje táplálására valának hivatva

— Még egy vallomást kell önnek tennem, szólalt meg végre a plébános. De ime hívnak; tehát későbbre.

Csak este, midőn a két barát már elválendő volt, szánta el magát a plébános a beszédre.

Épen az út legemelkedettebb pontjára értek. Nyugatra a Meszes feküdt sötét völgyeivel, keletre pedig terjedelmes síkság, melyet a Cs i erdőség szegélyezett.

Várfalvi ünnepélyes hangot vett föl.

— Megtudták, hogy találkozni szoktunk.

— Gyánitám.

— Beárultak a püspöknek.

— Valóban!

— S a püspök hivatalosan megtiltotta nekem önnel viszonyba lépni.

— És ön engedelmeskedni fog?

— Nem fogok engedelmeskedni.

— De igen, ön azt fogja tenni. Nem fogja kockáztatni jövőjét. Gondoljon öreg anyjára . .

zatos fejlődés szószólói legyenek. Vagy talán az eszmék világában is a Darwin-féle életfenntartási elmélet az irányadó? vagy talán maga az eszme a külalak meghatározásáért küzd önmagával, nem lévén teljes bizonyosságban lényegének és tartalmának teljesen megfelelő külső életnyilatkozata felől? vagy talán az eszmék, melyeknek egy inspirált kor életet ad, megközelíthetetlen magasságban lebegnek a profanum vulgus felett, s azokat egyetlen halandó sem értheti meg, foghatja fel? vagy talán a 78 éves öreg tisztességes arcán visszatükröződő eszmék egy abszolút szellem gondolatai, melyeknek alakot adni az emberiség van hivatva a maga összességében, de a melyeket az egyes emberek szenvedélyei, önzése, nagyravágyása földi, kicsinyes czélok valóstítására igyekeznek fordítani? vagy talán? vagy talán? ki tud mindezekre kielégítő feleletet adni? hol van azon fénysugár, mely a lét titkait megvalósítva, a lélek háborgását, kételyeit lecsendesitené? hol talál az élet problémája megfejtést, az emberi törekvések végcélja kielégítő magyarázatot? A 78 éves öreg mindezeket a hitben mutatja fel. Az igaz, hogy mai nap legkevesebb a hit, s a nélkül, hogy a jó öregnek méltatlan szemrehányásokat tennék, bátran kimondhatjuk, hogy megöszült homlokára a hitetlenség bélyege van sütve: de azért legkevesebb okunk sincs kételkedni azon profécziájában, mely a lét titkait, az élet czélját a hit világitása mellett mutatja fel.

Mentől tisztább lesz az emberi természet nagyságának, benső, szellemi lényegének ismerete, mentől teljesebb öntudatára ébred a lélek önmagának s ezáltal felismeri azt, hogy neki olv kiváltságai vannak, melyek őt

— Lelkiismeretem szavára fogok hallgatni. Hogyan? hát midőn e pályára léptem, czélom volt-e fölládozni lelkenek minden ösztönét, még a legtörvényesebbeket is? rabszolgává aláztam-e magamat? S ha önnel barátságra léptem, megtagadtam-e hitemet? Elmulasztottam-e papi, keresztényi kötelességeimet? Hát nem e közös Mesterünk maga helyeselte viszonyunkat, mint a szeretetnek élő megtestesülése? Nem, ezerszer is nem. Tehát viszontlátni fogjuk egymást Akarom A viszontlátásig.

S a két barát egymás keblére borult.

VIII.

Pár hét tölt el, a nélkül, hogy a lelkész és plébános egymást láthatták volna.

De annál szorgalmasabban leveleztek.

Különféle kérdés szolgált tárgyul. Majd a két barát által tett papi tapasztalatok, majd meg a püspök rendeletei. Néha pedig — mert ha a szív tultelve van a száj beszél — szabadságot is vettek magoknak meggyőződéseikről beszélni, megtámadni egymást a nélkül, hogy megsebesitenék. Azon kölcsönös szeretet és becsülés, melyet egymás iránt éreztek, lehetővé tette a legélénkebb vitát is, a nélkül, hogy ez a gyöngédség rovására történék.

Gyakran kérdeztük magunkban minő módon lehetne békét eszközölni az egyházéletben, melyet annyiszor szakgatnak keserű viszályok.

hasonlóvá teszik Istenhez, annál erőteljesebb lesz a hit, hogy a lélek képesítve van a meszsi távolban levő isteni tökélyből fénysugarakat sajátítani el, képesítve van isteni erények birtokába jutni s lételének csak az adja meg a valódi értéket, ha a földi viszonyok, összeköttetések között amaz isteni erényeknek megfelelő alak megvalósítására törekszik. Ezt a hitet sem a tudósok munkáiból, sem dogmákból megtanulni nem lehet, ennek alapja, egyedüli feltétele, az emberi természet nagyságának, a lélek sajátságainak teljes ismerete.

„Nosce te ipsum“ ezt mondja a 78 éves öreg, hogy higgyj, s így az eszmék tömkelegében az a bsolut eszmét, a különböző, s egymásnak ellentmondó irányzatok és törekvések közt a lét célját felismerhesd. És az öregnek igaza van és az öreg nagyon méltányos, midőn az eszközök végetlen sorát bocsátja az egyének rendelkezése alá, melyek segítségével a lélek önmagát s Istennel való viszonyát felismerheti. Hadd legyen meg tehát az a vigasztalásunk, legyen meg azon reményünk, hogy a földi viszonyok és átalakulásokban is az örök szellem időnkénti nyilatkozata mint külső alak testesül meg, mert különben a pessimismusnak leszünk martalékai.

Tekintsünk csak szét azon mezőn, melynek munkásai vagyunk. Látunk egyházat tagok nélkül. Csodálatosnak tetszik, pedig úgy van. Szeretjük hirdetni, hogy a tagok egyesülete teszi a látható egyházat s mivel ezt hirdetjük, szeretjük hinni, hogy úgy is van valósággal; megelégedéssel mondjuk és írjuk „egyházam“, „egyházam egyém“, s eltekintve e kifejezések önmaguknak ellent-

Nem tartozunk azok közé, kik minden egyenetlenséget beszüntetni ohajtanak. Az eszmék összeütközése szüli a világosságot. Ha neked igazad van, ki tudja, hogy ellenséged a nélkül, hogy egyetértene veled, vajjon nem huz-e hasznot azon érvekből, melyeket vele szembeállíts? Igaz gondolatok zaj nélkül haladnak utjokon, s egyenesen a szívekbe hatolnak. Mondjátok, oh mondjátok mindig azt, mit igaznak tartotok. Méltatlanság, véka alá rejteni a gyertyát. Ugy vagyunk meggyőződve, hogy azok, kik mindig csendességet prédikálnak, vagy gyávák, vagy olyanok, kik hitükben kevésbé szilárdak.

De mi sem becsljük túl a véleménykülönbség fontosságát. Tévelygéseknek szívós életük van. A százados előítéletekben megrögzött eszmék nehezen hálnak meg. Csak akkor állnak az emberek neki megtisztítani tőlük a földet, mikor nagyon is szembeötlővé válik, hogy tönkre teszik azokat, kik belőlök táplálkoznak.

Vitatkozunk hát bátran, de tiszteletben tartva ellenfeleinket. Lemondva azon gyűlöletes, lovagiatlan fegyverekről, melyeket rágalomnak, hazugságnak neveznek; de szeretve, egyszóval, azokat, kikkel küzdünk. Istennél van csupán a teljes igazság; vak az, ki magát hozzámérni meri. Isten a szeretet; jaj annak ki gyűlöli; mert „gyilkos“ az, mondja a szentírás.

Igy értelmezé Szabadi és Várfalvi a vitatkozást.

mondó értelmétől, nem vesszük észre, hogy az egyház e fogalomnak megfelelőleg nem létezik. Az igaz, hogy az ember társas lény, a vallásos érzelmek nyilvánításánál, az erkölcsi célok valóításánál ugyancsak szükségét érzi a társulásnak; de a 78 éves öreg azt beszéli, hogy a lélek vallásos érzéseinek, szükségeinek, benső szellemi életének nem az az egyház alaki productuma, melyet mi látható egyháznak nevezünk, hanem valami „egyéb“, a nélkül hogy ezt valódi néven szólítaná. Kétségtelen, hogy az egyháznak alapja a keresztyén vallás, mennyiben az a tiszta keresztyénségnek, mint az egyesekben és egyesek összességében nyilatkozó életelvnek teljesen megfelelő külalak felvételére törekszik: de eltekintve attól, hogy a keresztyénség lényegére nézve még az azzal foglalkozók között is lényeges eltérések vannak napi renden, maga a nagy tömeg legfőlebb annyi érdekeltséget tanusít azok iránt, hogy „papi dolgok“-nak nevezi, melyek reá legkevesebb vonatkozással sincsenek.

Ebben — nézetem szerint — semmi különös dolog nincs, ha meggondoljuk, hogy a keresztyén vallásnak a papi emberek voltak s ma is ezek előharcosai, szószólói, terjesztői, mert utóvégre is a nagy tömeg a hirdetett keresztyén vallással szemben csak „passív“, nem pedig „actív“ állást foglal el, elhiszi szokásból, vagy érdekből, veszi készen, nem pedig belső élet-elve; ugy annyira, hogy a theologusok vallása, annál inkább keresztyén vallása egészen egyéb, mint a nem theologusok vallása, s legfőlebb a Jézus nevének emlegetéséből következtetetheti keresztyén közösségükre. Ha szigoruan reflectálunk, ugy találjuk, hogy a hány társadalmi osztály van, annyiféle val-

Nem szándékunk sem pártját fogni egyik vagy másiknak, sem pedig érveléseket mutatni fel részletesen.

Fentebb említettük már, minő pontokban értettek egyet, s e pontok voltak a lényegesek. De ha a római egyház valamely külön dogmája jött szóba, az egyetértésnek tüstént vége volt. Hiába sánczolta magát a plébános a hagyományok mögé, a lelkész azt bizonyitgatta, hogy e hagyomány futó homok. Hinni a szájhagyományokban, szerinte annyi mint tűhegyre kártyavárat építeni. Másfelől az is tóny, hogy a zsinatok sem voltak egy értelemben. Aztán a biblia nem közös-e minden keresztyénnel? Pedig hány katholicus dogma van, mely legélesebb ellentétben áll a biblia legnyilvánvalóbb tanáival?

A plébánosnak kis fejtörésébe került megczáfolnia mindazon érveket, mikre ellenfele támaszkodott. Őszintén bevallotta, hogy soha sem is képzelte hogy annyi támadás legyen intézhető a katholicus tanok ellen. Nem volt kétsége azonban affelől, hogy mindezeket győzedelmesen visszautasíthatja, de e czélból időre volt szüksége.

Addig is nem habozott néhány engedmény tételében. Egyházában talált nem nagyon önkényes árnyalatokat is. Nagy számú katholicus író példájára ő is sajnálta, hogy oly roppant tér van nyitva a kegyes gyakorlatokra, még pedig a gondolatszabadság rovására. Megengedé, hogy lehetnek keresztyének a római egyházon kívül is. Fájjalta

lást különböztetünk meg, annyiféle irányzatot s törekvési célt fedezhetünk fel. A mindenkivel közös emberi természetnek leglényegesebb életelve kifejezésére meg van ugyan a „vallás“ nevezet: de az annak alaki nyilatkozatára használt „egyházi élet“ kifejezés — úgy látszik — nem kielégítő. Innen származik, hogy az egyház, mint elvont fogalom azok tudatában, kik a keresztyén elv legteljesebb alaki nyilatkozatának az egyházat tartják, létezik ugyan; de a nagy tömeg azt csak nevéből, legfőleg külső administrationalis kérdések megvitatásából tanulta ismerni, s többnyire oly követelésekkel áll elő: ha pap kell, fizesse az egyház, ha iskola kell, emeljen az egyház, ha templomra van szükség, építsen az egyház. De melyik egyház, ha a kinek közösségét, egy célra működését, nem belső életelv, lelkesedés, meggyőződés, hanem a kormányzó közegek közbelépése eszközli. A 78 éves öreg jóakarató tanácsa, mely az erők egyesítésére hivta fel az emberek figyelmét, az anyagi téren szép eredményeket mutat fel, míg a szellemi s vallás-erkölcsi célok érdekében éppen reactiot szült, úgynevezett egyházi életünk terén gyarapodni segítette az „atomistikus“ irányzat osiráját, bizonyosságául annak, hogy az ember éppen a szellemi s vallás-erkölcsi társulatokba való beolvadás által véli egyéniségét elveszítve, feláldozva, éppen ezekkel szemben kívánja subjectivitását legélesebben körvonalozni s érvényre emelni, éppen itt örködik legélesebben, mert attól fél, hogy a beolvasztási kísérlet elveinek, meggyőződésének megtagadását követeli. Igen helyesen! mert az ember nem olyan, mint egy csepp víz, mely beolvad az Oceanba s így elveszti jelentőségét — mondja Channing — s ha

azon üldözési szellemet, melyet annyi katolikus tudós jog és kötelességül ismert el; szemében a Bertalan-éj, az inquisitio, megannyi szegényfolt volt egyháza homlokán. E gyalázatos tényeket, mondá ő, nevékőn kell nevezni, nem pedig mentegetni s még kevésbé természetükből kivetkeztetni. „Láthatárunkon, végző be, sok fekete pontot látok, sok vihar fog egyházunkra nehezülni, s mindez nem saját hibáján kívül.“

Viszont azonban, mikor a támadó szerepet öltve magára szemére hányta a protestáns egyháznak a felekezeti szellem szítását, s mikor a katolikus szűkkeblűséggel néhány „protestáns pápa“ szűkkeblűségét állította szembe, s mikor végre eltekintve a holt művektől, lelkesedetten dicsérte azon katolikus vívmányokat, melyek bármit mondanak is, egész fényében mutatják föl az áldozatkészség szellemét: akkor a lelkész maga is alázattal ismerte el, hogy egyházának még sok tennivalója van hátra.

Ily formán valósult e két emberben az az egyesség, melyen annyi Leibnitz és Bossuet hiában munkált.

Két Krisztust szerető szívnek egyessége.

A lelkész nem akarta, hogy senki kálvinistább legyen mint maga Kálvin; a plébános gáncsolta hivei közül azokat, kik katolikusabbak mint a mily keresztyének.

Mindkettő belátta, hogy a vallásnak célja nem egymás ellen ingerelni az embereket, de kifejlésre juttatni lelkikben azt, a mi szépet, jót, istenit tartalmaz.

valahol, úgy az egyházi élet terén multhatatlanul szükséges, hogy a társulásnak alapul szolgáló s az abban működő életelv annyira közös legyen, hogy azt mindenki, személyválogatás nélkül magára nézve ne csak kötelezőnek, hanem egyedül szükségesnek, nélkülözhetetlennek tartsa, hogy a nélkül ne tudjon élni, s így mindenki beussó életszükségből, specialis egyediségének, személyiségének feláldozása nélkül, mint öntudatos életszerv adja magát a társulat közügyének.

Mikor lesz ez? a jó öreg hallgat s hallgatásával ezt látszik mondani: „higyyj“; higyyj az emberi természet mindenkivel közös nagyságában, mely az élet ellentmondásai s a földi viszonyok egymással ellenkező alakulásai közepette is isteni tökélyek valóítására törekszik, s ekkor a lét célját, a változások jelentőségét fel fogod ismerni, ekkor a kislelkű csüggedés, önzés, önmagáról való elfeledkezés, erőt nem vesznek rajtad.

Horváth István.

ev. ref pap.

Az áll. igazgató-tanács r. gyűléséből.

Kolozsvár, márcz. 10.

Jelenvoltak: főt. Nagy Péter, elnök; Incze Mihály, dr. Kolozsvári Sándor, Gyarmathy Miklós, Szász Béla, ig. tanácsosok; Parádi Kálmán tanügyi előadó, Szabó Ádám, számvevő Deák József, pénztárnok, Bodor Antal, titkár, Balogh György ügyvéd.

Az időközben elnöki leg elintézett ügyek tudomásul vétele után:

A dogma, gondolák, az a forma, mely századról-századra változik; de az állomány, mely fönmarad, az a szentelt tűz, mely a dogmai burok alatt rejlik, az igazság, a szeretet!

Oh! ha beszélni tudnának mindazok, kik így gondolkoznak, s a ha a kik azt tudnak, akarni is tudnának!

— Szeressük egymást, így végző utolsó levelét a lelkész, szeressük egymást, feledjük szempontjaink különbözőségét, bármi mély legyen is az: gondoljuk meg, hogy mindketten ugyanazon Krisztushoz könyörgünk, ki szerint a szeretetről ismerszenek meg az ő tanítványai.

És postafordultával a plébános sietett így felelni a lelkésznek: „Levele utolsó szavait két kézzei huzom alá.“

— Számitok rá, tevő hozzá, hogy közelebbi szerdán meglátogathatom.

IX.

Várfalvi nem jött sem szerdán, sem az egész héten.

A lelkész mind nyugtalanabbul kérdezőgató magában mi történhetett.

Már X-be szándékozott menni, midőn egy levelkét kapott Várfalvi asszony kezeirésében, körülbelől e tartalommal: „Fiam nagyon beteg, látni ohajtja.“

Midőn a lelkész X-be ért, barátjának csak néhány órája volt hátra. Erős láz sujtá le.

Ennek daczára fölismerte a lelkészt s kezét nyújtá felé, mosolyt erőltetve.

Elnök előadja, hogy a m. deczemberi nagy gyűlés, az 5-ös bizottság javaslatára, a nagy-enyedi gondnokságot több adat felküldésére szölitotta föl, de az adatoknak eddig csak egy része küldetett be. Hogy a közgyűlés iránti felelősségnek elég legyen tehető, a még hiányzó adatok fölküldése megsürgettetik.

Az enyedi főt. gondnoksága jelenti, hogy a toroczkó-szent-györgyi birtok haszonbérleljéül legelfogadhatóbb ajánlkozó Létai Károly, 2215 frttal. Helybenhagyatik s a gondnokság utasittatik a szerződés megkötésére.

Az enyedi tanoda eladott gazdasági fölszerelvényi árának mire fordítása iránt jelentéstételre hivatván föl, felterjeszti a m. deczemberi és f. januári bevételek és kiadások kimutatását. Áttétetnek az 5-ös bizottsághoz, — ugyszintén az a fölterjesztés is a mely részletesen indokolja a kiosztandó czipókra évi 4000 frtnak leendő fordítását.

Ugyancsak az enyedi tanoda gondnoksága helybenhagyás végett bejelenti, hogy a pénztárnoksággal Orbai Lajost bizta meg. Az ig. tanács a személykérdés eldöntését a tanoda autonomicus jogának tekinti; czélszerűnek tartaná azonban ez állomásnak csak ideiglenes betöltését, hogy aztán a gazda-gondnoki állomásnak majdani átalakításával, valamennyi belső tisztviselő hatáskörének tervezetével a pénztárnokságé is combinative legyen körülírva, mire nézve az ig. tanács tervet kér a gondnokságtól, hogy a közgyűlés elé ez irányban javaslatot terjeszthessen.

A nagy-enyedi főtanoda gondnoksága a folyó év költségelőirányzatát reális alapon kívánván egybeállítani, időhaladékokat kér, a mig a most folyamatban levő haszonbérleti

Szabadi könyben ázva hajolt feléje, s egy csókkal illette a haldokló homlokát.

— Végezzünk gyorsan, kezdé a plébános szaggatott hangon; a halál közelg Vegye és olvassa e levelet!

A levél a püspöktől volt s a legszigorubb fenyegetéseket tartalmazta, ha makacsul vonakodnék szakítani a lelkiesszel.

Felesleges levél, folytatá. Felesleges, mert meghalok; sőt felesleges, ha éltem volna is ha élnek is de nem fogok élni, érzem. Csak azt akarom még kijelenteni önnek, mennyire becses volt nekem barátságára. Áldom önt barátom . . . áldom családját. Ah! az a karácsonfa sohasem feledtem el. Igen! a földön béke és az emberekhez jóakarát. Ez nagyon igaz. imádkozzék érettem mint azon este. Mint katolikus halok meg de szeretni akarok minden embert.

A lelkész egész lelkét önté azon imába, melyet az égbe küldött a haldokló plébánosért.

S midőn az ament kimondá megindulástól fojtott hangon, a plébános végső erőfeszítéssel suttagá: „a viszontlátásig!”

e.

ügyek egészen tisztába hozatnak. Az időhaladék f. é. apr. végéig megadatik.

A sepsi egyházm. jelenti, hogy egyházai legnagyobb része már biztosítva van, részint az Első m. Általánosnál, részint a North British-nél, mihez képest az ig. tanács a biztosításokra vonatkozó leiratát nem foganatosithatja. Az esperes kijelenti, hogy inkább lemond e tisztéről, hogysem maga kezelje az összes biztosításokat. Az egyházmegye értesítettik, hogy az ig. tanács leirata csak ajánlta az Általánost, mint meggyőződése szerint legszilárdabb b. intézetet, ez ajánlat tehát nem kötelező; ellenben kötelező, hogy valamely társulatnál minden egyház biztosítva legyen, mihez képest az esperes utasittatik a még nem biztosított egyházak épületeinek biztosítására. Hogy a biztosítások kezelője az esperes legyen, szintén nem kötelező, de óhajandó, hogy az esperesek ne utasítsák vissza az egyházak javára szolgáló e fáradságot, mert csak így vihető keresztül az egyetemes és kellő értékben való biztosítás.

A f.-boldogasszonyfalvi egyhk. felekezeti oskoláját minden előleges engedély nélkül átbocsátotta községivé. Az esperes utasittatik e tett szerzőjének kipuhatólására, a törvénytelenül átvevő tanfelügyelő pedig följelentetik a miniszternek rendre utasittatás végett.

A sz.-szolnoki esperes fölterjesztése nyomán kitűnően, hogy a sz.-csehi egyház vagyoni zavarokban szenved: Lőrinczi F. j. orvos úr fölkeretik e zavarok elenyésztetése s a számadó gondnok ellenőrzése tekintetéből az egyhk. gondozására, 3 évi időtartamra, — az egyház fölhipatván L. F. úr ily minőségben való elfogadására.

Az állam-segély számadás-vitelére vonatkozó miniszteri rendelet közöltetik, ahoz alkalmazkodás végett, a pénztárnokkal.

Székely Lajos, mint a pitesti egyhk. szőlőjének részben haszonélvezője, jelenti, hogy jövőre az egész szőlő jövedelmét igénybe veszi, mert Simó G. és Tomka K. ottani volt papok a szőlőben sok kárt tettek. Kérelmes értesítettik, hogy a szőlő jövedelmének $\frac{2}{3}$ -da a szőlőt megváltó egyh. közséje s különben is a haszonbérbeadásra és a haszonbér felosztására az ottani consulátus kéretett fel.

A n.-borosnyói egyhk. felekezeti oskoláját megszüntetvén, egy belső telkét átadta a közséji oskolának, mely már be is építettett s az esperes csak utólag bírta az egyházat rávenni, hogy a közséjgel a tulajdonjog föntartása iránt szerződést kössön (évi 2 frt haszonélvezeti díj mellett.) Az esperes felhivatik az egyház az iránti utasítására, hogy felekezeti oskolájának megszüntetése iránti szabályszerű felterjesztését tegye meg, följelentvén azt is, hogy az új iskola épület mily távol van a templomtól. Az esperes egy bizottsággal állapítsa meg azt is, hogy a telek átadásában ki a szerző, s így a felelősség kit illet?

Gyarmathy M. kérdést intéz az elnökhöz a zsoboki aversio ügyében. Az elnök előadja, hogy a zsoboki egyház épületei korábban leégvén s érettük a biztosítási díjak idején be nem fizettetvén, az egyház az épületek helyreállításánál magára lőn utalva. A pap a költségek kifizetését ma-

gára vállalva csak azt kérte az egyház-tagoktól, hogy a kőmivéseket az építés tartama alatt lássák el, mit azonban az egyháztagok visszautasítottak. Utóbb az egyház egy erdeje adatott el az építési költségek fedezésére, a vásári összeg azonban idő-közben kiosztatott kölcsön az egyháztagok között; mikor aztán az építésre kerülvén a sor, a tőkék fölmondattak: a tagok aversioval fenyegettek s ez irányban — állítólag — bizonyos ígéreteket is vettek, mely szerint avertalva az egyház rájuk eső vagyón-részt magukkal viedik s tartozások aztán az új egyház kebelében elengedtetik. A kiküldött egyházmegyei bizottság hiában fejté föl a tagok előtt, hogy az avertáló tagok vagyont magukkal nem visznek, sikert elérni még sem birt, sem positiv adatokat és bizonyítékokat nem nyert az állítólagos ígéretekről. A dolog jelenleg függőben áll.

Gyarmathy M. azt hiszi, hogy a mit az egyházmegyei bizottság el nem ért, a főt. püspök úr személyesen kiszállva a helyszínére s tekintélyét és ékesszólását vetve a latba, elérhetné.

A püspök, a püspöki tekintélyt egy netaláni sikertelen kísérlet által nem kívánja compromittálni, egyébiránt kéri Gyarmathy interpellatiojának írásban beadását, melyre írásban kíván megfelelni.

Gyarmathy M. fölkéretik az interpellatio írásban leendő beadására.

A tanügyi előadó, a népiskolai bizottság határozata alapján, felirati tervet nyújt be a közoktatási miniszterhez, az iránt, hogy a tanköteles évek (6—15) miként leendő számítása szabatosan irassék körül s az illetén megállapítandó értelmezés egyöntetű alkalmazására minden tanfelügyelő utasíttassék.

A Wesselényi Róza-féle 1500 frtos alapítvány biztosítása és kamathátrálékai törlesztése iránti ügyvédi vélemény elfogadtatik.

Gr. Wass Ádám, czegei sz. gondnok közelebbi felhívásra tett nyilatkozata (a czegei szamadásokat illetőleg) felvilágosítás adás végett leküldetik az esperesnek.

A n.-enyedi egyhk. kis papi telkét el akarván adni, egyháztanácsa fölterjeszti az ügyet. Visszaküldetik, hogy szabályszerűen a képviselőt terjeszse föl.

A sz.-udvarhelyi tanoda előljárósága jelenti, hogy Zajzon F. mint szaktanító meghajolván az előljáróság rendelete előtt, a reál-tanodai növendékek vallás-tanítását elkezdette s így az ellene megindított fegyelmi eljárás megszüntetett. Tudomásul vétetik, valamint az a jelentés is, hogy Tolvaly Zs. szaktanító még mindig makacsodván, ez állásától fölmentetett s helye másként töltetett be.

A szász-új-ósi egyhk. vásári szerződvénye, a magtár részére fekvő vételét illetőleg, kiegészítés végett visszaküldetik.

r. t.

VIDÉKI ÉLETT.

A küüllői egyházmegyéből.

Ismét egy pár szó Boldogfalváról.

V.-Gálfalva, 1878. márcz. 8.

T. szerkesztő ur! Folyó év február 17-én vizsgáló székünk vizsgálati körutját folytatva, megérkeztünk a küüllői ref. egyházmegye egyik kis leány-egyházába, Sz.-Vesszősre, mely hitközség eddigelő Boldogfalva anyaegyházhoz tartozott, most pedig miután Boldogfalva is leányosított, Küüllővárhoz tartozik. Itt beszállottunk tekintetes Beddőházi János úr vendégszerető úri házához.

Jól esett lelkünknek, mert már vizsgálati körutunkban annyi setét képeivel találkoztunk a terméketlen évek és nyomasztó királyi adó által előidézett anyagi szükségnek és éhségnek az egyes hitközségekben, a nélkül, hogy lett volna valaki, ki ezen segíteni ne csak ohajtott, hanem tudott volna is — jól esett mondom — mikor szives házigazdánkban egy a szó teljes értelmében vett protestáns keresztény férfit volt alkalmunk tisztelni, ki az írás szavai-ként tettben bizonyítja naponta, hogy nem csak névleg, de valósággal Krisztus követője, ki a szegényen és szükölködön mint testvérén igyekszik segíteni.

Szász-Vesszősön az általános terméketlen időjárás és adón kívül, még a minden termést megsemmisítő jégverés is befolyt az általános szegénység, és a szegényebb sor-suakra nézve nyomasztó éhség előidézésére, úgy annyira, hogy jelenben több család az éhhálállal küzködik. E leverő érzések között örömmel hallottuk és szemléltük, hogy még is van egy férfi, ki meghallja az éhezőnek segélykiáltását és maga megszorításával naponta 40 éhezőt táplál. Épen vasárnapra esett ott létünk, és ha valahol, szives házigazdánk udvarában, igazán az úrnak volt szentelve a nap; mert valami szivemelő volt látni, midőn 20 legszegényebb család közt 21 véka törökbúza liszt osztatott ki, hogy míg az idő engedné, hogy munka által élelmet szerezhessenek, legyen mivel éhségtől siró gyermekeiknek könnyűit letörölhessék.

Azonban t. olvasó! nemeskeblű házigazdánkknak nemes szive, nem csak ily szük körben és csak egy irányban működik. És már itt következik, a miért e sorok írást kötelességemnek tartom.

Köztudomásulag Kis-Küüllőmegyében Boldogfalván van ev. ref. egyházközség is, mely régi idő óta mint anya-egyház állott fenn, de csak papi állomással, melynek teendői közé tartozott a tanítás is. Azonban csekély lévén a fizetés a pap a mindennapi szükségesek beszerzésével annyira el volt foglalva — a tanítást, míg eztet hozza addig is csak mellékes kötelességnek tartva — hogy az iskolára soha semmi gond nem fordított, minek az lett a szomorú következménye, hogy hiveink annyira eloláhosodtak — pedig hát arcvonásaikon ma is felismerhető a szép magyar typus, — hogy ma nincsen egyetlen ember az egész hitközségben, ki folyvást tudna magyarul beszélni.

Ezelőtt két évvel halt meg az öreg pap, és vizsgáló székünk, a csoportosítás elvénél fogva, azonnal megkísértette említett egyháznak Küküllővárhoz való affiliálását, de a nép makacsságán, melyről tudjuk mily szívesen ragaszkodik a régi megszokotthoz, hajótörést szenvedett minden ebbéli igyekezetére. Most azonban tekintetes Bedőházi János úr tapintatos eljárásának — kinek már ezelőtt is a boldogfalvi hívek sok jótéteményét élvezték — sikerült rábirni a híveket a Küküllővárhoz való csatlakozásra. Miután ez megtörtént, a tanügy és a magyar nemzetiség iránt hőn érző nemes szíve sugallatát követve, ezeknek érdekében a következő szép ígéretet tette: „A tanítói lakot felépíti, és kieszközli, igénybe véve más, a magyar nemzetiség és protestantismus iránt melegen érzők áldozatkészségét is, hogy egy pár év alatt diszes iskolaház leendő. Addig is azonban, hogy a nevelés, oktatás, és ezek által eszközözendő magyarosítás ezen elhanyagolt egyházban mentől előbb megkezdődhessen, a régi rozszant papi lakot lakhatóvá teszi és egyik szobáját iskolának felszereli!

Azonban még itt sincs vége a nemes szívű férfi áldozatkészségének. Ugyan is egy okleveles tanító ajánlkozott a boldogfalvi levitai állomásra, de a hívek, a mint később kitént, azért vonakodtak elvlasztani, mert jóllehet az 1877 évi papi kepe meg van, de lünn van az egyeseknél, és azok mind oly szegények, hogy a kepe felvétele aratás előtt lehetetlen. Ezen is segített t. Bedőházi úr az által, hogy a tanítóval szerződésre lépett — mit vizsgáló székünk is megerősített — ideiglenesen egy évi tartamra ígervén, hogy aratásig élelmezéséről gondoskodik, de az iskolára is felügyel és jövő ottmaradásához csak úgy lehet reménye, ha a tanügy terén a körülményekhez mért sikert mutatand fel.“

Mindezeket nem azért írom, hogy megdicsérjem a nemes keblű férfit, mert a ki így gondolkozik és így tesz az nem szorul a dicsőre; hanem írom azért, vajha a nemes példa másokat is lelkesítne!!!

És most azon hő ohajjal zárom be soraim, hogy az ég ura adjon erőt és életet, e szép és nemes ígéret beváltására. Tartsa meg az ég becses életét úri családjának, egyházunknak, nemzetünknek és az egész emberiségnek javára, hasznára.

Kovács Elek s. k.
e. m. jegyző.

Az udvarhelyi egyházmegyéből.

Bizottsági vélemény az alkotmányozó zsinat tárgyában.

Sz.-Udvarhely, 1878 márcz. 3.

Alólírtak a n. t. egyházmegyei tanács idei 1. szám alatt kelt határozata szerint a végre levén kiküldve, hogy a mult 1877-ik évi egyházkerületi közgyűlés 44. j. k. szám alatt álló határozatára hivatkozó, s ugyancsak mult évi 898. szám alatt kelt igazgató tanácsi leirat következtében kószitenénk vélemény-javaslatot a magyar reformált

egyetemes zsinat tárgyában: kötelességünket a következőkben teljesítettük.

Bizottságunk szem előtt tartva egyfelől azt, hogy a szóban forgó zsinat már az indítványozó tiszántuli egyházkerület által egyenesen alkotmányozó, tehát egyházalkotmányt készítő zsinat gyanánt volt kezdeményezve; másfelől pedig, hogy az ugyane tárgyban mult 1877-ik év november 15, 16 és 17 napjain Budapesten gyűlésezett convent a zsinati előmunkálatok céljából kiküldött 18-as bizottságától az egybehivandó zsinat helyét, idejét, tagjainak számát, a választás módját és a tanácskozás ügyrendjét illető javaslaton kívül első sorban az egyházalkotmányról, aztán a canokról és fegyelmi eljárásról kíván kellő indoklással ellátott törvényjavaslatot: a maga, illetőleg egyházmegyénk részére ezuttal csak is két tárgyra vonatkozólag tartja szükségesnek a véleménynyilvánítást, s e két tárgy egyike az alkotmányozó zsinatot alkotandó tagok létszáma, a másik pedig az egyházalkotmány.

A mi illeti ezek közül az első tárgyat, bizottságunk véleménye következő:

I. Az alkotmányozó zsinat tagjairól.

Égető szüksége levén a két millió lelket számláló magyar reformált egyháznak az egységes szervezetre, elfogadhatónak véleményezzük a tiszántuli egyházkerület conventi képviselőinek e tárgyra vonatkozó véleményét, mely szerint az összeülendő zsinat tagjainak száma 150-nél több, 100-nál kevesebb ne legyen.

E szerint a dunamelléki egyházkerületből lenne	18
A dunántuliból	18
A tiszáninneniből	18
A tiszántuliból	42
Az erdélyiből	24

Összesen 120

Ezekhez járulna az öt főkurator és az öt superintendens.

De már a fennidézett véleményben az iskola-ügy képviselésére számított öt tanárt nem tartjuk kielégítőnek az iskola-ügy fontosságához arányosítva.

Ezért fő-, közép- és népiskoláink érdekében mindenik egyházkerületből, s mind a háromféle tanintézet után legalább is egy-egy, tehát tizenöt iskolai szakember képviselőt véleményezzünk. S ekkor az alkotmányozó zsinat állani fogna 145 tagból.

Bizottságunknak a z egyházalkotmányra vonatkozó nézetei az alábbi pontokban vannak összefoglalva.

II. A z egyházalkotmányról.

1. A magyar protestans egyháznak nem csak tüzetesen egyházi, hanem tüzetesen iskolai céljai is lévén, e kétféle, de egymás támogatásáért kapcsolatban tartandó célok az alkotmány készítésénél az eddigi gyakorlatnál különben, szem előtt tartandók.

2. Minden rokonságuk mellett is különbözők lévén az egyházi és iskolai célok, s mindenik cél érdekében más meg más tényezők működvén: e tényező elemek az al-

kormány-törvényben megjelölendők, p. o. mint egyházi és egyháztársadalmi, iskolai és iskola társadalmi egyének.

3. Az egyházi célok érdekében működő szakemberek, t. i. a lelkészek és az ugyanazon célok érdekében társult családfelek, illetőleg családok, mint érdektársak, teszik az egyházi társadalmat.

Az iskolai vagy nevelési célok érdekében működő tanítók mint szakemberek a velük e célban társult családfelek, illetőleg családok mint érdektársak teszik az iskolai társadalmat.

Mindkét társadalomban tehát két-két elem szerepel t. i. a szakemberek és érdektársak eleme.

4. Az alkotmánytörvényben a lehetőségig minden társadalmi fokozaton el kell különíteni a képviselői, közigazgatási és törvénytevő vagy igazságszolgáltatási hatóságokat.

5. A fennebb megjelölt négy társadalmi elem u. m. az egyházi és egyháztársadalmi, iskolai és iskolatársadalmi elemek minden társadalmi fokozaton képviseltetendők, illetőleg egyensúlyban tartandók.

6. Legalsó társadalmi fokozat a község, mely elvileg egyházközség és iskolaközség; második a megye t. i. egyházmegye és iskolamegye; harmadik a kerület, mely szintén egyházkerület és iskolakerület; negyedik az egyetem t. i. az egyházegyetem és iskola-egyetem.

7. Legalsó közigazgatási hatóság az egyházközségi tanács vagy presbyterium, mely mellett párhuzamosan áll az iskolaszéknak nevezett kebl-i iskola-tanács.

Második az egyházmegyei igazgató-tanács, mely a lehetőségig egyházi, iskolai, jog- és vagyoniügyi szakosztályokra különítendő.

Mindenesetre az eddigi gyakorlattól eltérőleg az iskolai ügy vezetésére szakember állítandó.

Harmadik fokozaton áll az egyházkerületi igazgató-tanács, a mely mindenesetre szakosztályokra oszlik a fennebb jelölt három munkakör szerint.

Legfelsőbb közigazgatási hatóság a convent, vagy bármilyen néven nevezendő igazgató-tanács, a melyben ismét a már jelölt szakosztályoknak meg kellene lenni.

Megjegyezzük, hogy a három felsőbb fokozaton az igazgató tanácsok mellé külön egyházi és iskolai állandó bizottságok rendszeresítését tartjuk szükségesnek, még pedig a dolog természete szerint szakemberekből és érdektársakból alakítva.

8. A községi fokozaton nincs törvényszék. A megye-terület és egyetem mindenike kapja meg a maga törvényszékét, még pedig a fennebb megjelölt négy elem-ből alakítottan.

9. Az elnökségre vonatkozólag megjegyezzük, hogy akár egy, akár kettő lesz, de az elnöknek szakképzettnek, mindig helytállónak és felelősségre szoríthatónak kell lenni.

Záradékként megjegyzi bizottságunk, hogy az egyházi canonok kérdéséhez azért nem kíván ezúttal szólni, mert a sok tárgy közül azt sem tudja, melyikről kellene előbb törvényjavaslatot készíteni.

A fegyelmi eljárás kérdését pedig maga részéről azért tartja ezúttal mellőzendőnek, mert az egyházalkotmány létesülése előtt azt sem tartja megállapítandónak: micsoda hatósággal hozza kapcsolatba a fegyelmi bíróságot.

Két Székely-Udvarhelyen 1878. febr. 21.

A fennebbi véleményt az udvarhelyi reformált egyházmegye idei február 25-én Székely-Keresztúron tartott rendkívüli egyházmegyei közgyűlésén egyező akarattal magáévá tette, s fölterjesztését elhatározta.

Közli: Szakács Mózes.

K Ü L F Ö L D.

Németbirodalom.

(A berlini botrány kimenetele.)

Főbb vonásaiban adtuk volt a berlini socialista mozgalmak nem rég lefolyt tragicomicus esetét. Azóta még egy összejövetel tartatott a socialis-keresztyén elemek tisztességesebb rétegéből, melyen 1500 munkás vett vala részt a socialista coryphaeusok egyenes tilalma daczára is, ugyancsak a keresztyén-socialista társaság megalakításának, s Most támadásai megczáfolásának czéljából. Stocker adott először is kifejezést örömeinek, az agitatorok incselkedései alól megszabadult hallgatónak ily nagy számban történt megjelenése fölött. Ezek után szemben támadta meg a socialismust. Saját lapjaiból vett érvekkel bizonyítja, hogy az a forradalomra, sőt a gyilkolásra vezet. Ezért értelmezte ő Most idézett szavait: „Számoljatok, órátok ütött!“, mint merényletet a papság ellen. Végtelenül fájt neki ez idő alatt a felbőszült tömeg dühét látni. Azonban, Most káromlásait czáfolgatva, 1000 tallért ajánlott fel annak, ki bebizonyítja, hogy Calvin „ötven eretneket főzetett meg“. Luther védve, kit azzal vádoltak, hogy a parasztságot mint dühös kutyákat ölette le, egyszerűen „Béketanácsok“ című művére mutatott rá, melyben a fejedelmeknek szemébe mondja az igazat. Szavai nagy hatást keltettek, s az értekezés az evangéliumi főbb igazságok fölmutatásával fejeztetett be. Rövid eszmecsere után az ülés tizenegy órakor ért véget; Stocker a socialista-keresztyén párthoz csatlakozni szándékozókra maradásra hívta föl. De éppen ezt akarták a főintézők megakadályozni, s egyhangulag kiálták: „Maradunk mindnyájan!“ Hogy pedig a társulni hajlandókat visszatartsák, rázuditották a Marseillaise-t, mire a másik párt az „Erős vár a mi Istenünk“-kel felelt. E pillanat nagyszerű, igazán drámai volt. Minden ellenmunkálás daczára is 300-an irták alá nevüket, s másnap Stocker a jelenlévők egyike-től 50 márkot kapott, egy az erőtlen munkásoknak szánt menhely alapítására, melynek kapujára e legyen írva: „Erős várunk nekünk az Isten.“ Megjegyezzük még, hogy az egyházból kilépők száma 2—300-nál többre nem rug, s azok között is kevés van, mint értésülünk, született berlini.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HIREK.

Kolozsvárt, márc. 15.

FERENCZ KÁROLY

főherceg,

Felséges királyunk édes atyja, f. hó 8-án, élete 76-ik évében, csöndesen kimult. Mint halála, oly csöndes volt élete is. Lehetett volna milliók felett uralkodó, hatalmas császár és király, de a világi dicsőség s hatalom zajánál többre becsülte ama zajtalan örömeit, melyek édes kiváltságai az emberbaráti erényektől tündöklő szíveknek. A tisztas aggnak egész élete a szeretetnek volt szentelve; szívének fényéből mindenki számára jutott egy-egy sugár, mely túlragyogja a koronák legtisztább vizü gyémántját is. Mint hajdan a nemes lelkű Titus, ő is elveszettnek tekinté azt a napot, melyen jót nem tehetett. De az ő életének ily napja kevés lehetett s így vesztesége csekély, nyeresége nagy s örök! Csöndes élete, csöndes halála után legyen pihenése is csöndes!

— Márczius 15-dikének, a nemzet lelkében örökké élő eme nagy napnak, emléke ma kiváló ünnepélyességgel ületett meg Kolozsvár városa összes értelmisége, minden szópért, jóért őszintén lelkesedő ifjúsága, polgársága által. A mai nap még egy más ünnepélyességgel is volt összekötve, értjük a Petőfi szobor leleplezését, melynek költségei, részben, a bementi díj gyanánt szolgáló önkéntes adakozásokból fedeztettek. Az érdekes programmból főlemlitjük Sági László velős, gondolatteljes beszédét, Teleki Sándor ezredes csinos reminiscenciáját Petőfira, Boér Emma asszony és Böhm József egyenként sikerült szavalmányait; közben a Dalkör jóhíréhez méltó műérzékkel előadott dalai fűszerezték az emelkedett mozzanatokban gazdag nemzeti ünnep magasztos folyamát. Legyen is örök, szálljon nemzedékről nemzedékre az emlékezet ama dicső, nagy napokra, a magyar szabadság hajnalára.

— A kolozsvári nők ismét szép jelét adták nemes szívöknek és életrealitásuknak. Folyó hó 12-én ugyanis, a nemzeti színház helyiségében a helybeli „Mária Valeria“ leányárvalház javára táncvizsgálommal egybekötött közvacsorát rendeztek, mely alkalommal a pinczérnői s felszolgálói szerepet a jelenlévő ifjak nagy gyönyörűségére, Kolozsvár város legbájosabb szépei végezték, még pedig costumeökben. Az est jövedelme, mint halljuk, 1930 frt volt, míg ezzel szemben a kiadás alig 600 frt.

— M. Gyárfás Domokos, fő- és M. Zeyk József al-gondnok urak, mint a n-enedi főtanoda vagona-

nak sikkasztói. Az „Egyházi és iskolai Szemle“ f. évi 10-ik számában, a 157-ik lapon, az a bizonyos „Egy kalvinista“ a hajdani professori gazdálkodás apológiáját szóról-szóra így végzi be: „Zeyk József úr is mind jól tudja ezeket, de őli a méreg a miatt, hogy a befektetések közt sehol sem találja azt, a mit valamelyik tanár a zsebébe fektetett volna, **mint ő és részrehajlatlan collegája: Gyárfás Domokos úr!!**“ Ime, Zeyk József, közéletünk legtisztelőre méltóbb alakjainak egyike s Gyárfás Domokos, a becsületben megőszült férfiú, kinek szeplőtlen jelleme s egyházi ügyeink iránt tanusított fáradhatlan s önzéstelen buzgalma mindnyájunk számára mintaképpül szolgálhat: sikkasztóknak declarálva!! Mi lesz ebből?

— Hol szerkesztik az „Egyházi és iskolai Szemlét“? E kérdésre sokkal nehezebb a felelet, mintsem első tekintetre gondolnók. Igaz, hogy a lap homlokán „felelős szerkesztőül“ dr. Bartok György, n.-enyedi ref. lelkész van megnevezve; ám, a lap végén ezt olvassuk: „Nyomatott K. Papp Miklósnál Kolozsvártt“ Az ujdonságok fogalmazása is azt látszik bizonyítani, hogy dr. Bartok úr az egész historiában csak pictus masculus, s a valóságos szerkesztő itt, Kolozsvártt, lappang. Ugyanis, a többek közt a N.-Enyedi ről datált hivatalos lap 10. száma ujdonsági rovatában az egyik hír bekezdő sorai így hangzanak: „Nagy-Enyedről vesszük a megdöbbenő hirt“. És micsoda megdöbbenő hirt vesz az állítólag Nagy-Enyeden szerkesztett lap Nagy-Enyedről? Azt hogy „Bogdán Lajos, gazdagondnok, lemondott.“ E megdöbbenő hirre föl csap don Pedrőnek s így zeng:

Meghalt feleségem, Satis tarde quidem;

Oda reménységem, Debuisset pridem!

Jaj! milyen gazda volt: Nam semper potavit;

Jó gazdasszony is volt: Cuncta dissipavit!

A mint értesülünk, a két szerkesztő közül az igazi e kiválóan sikerült gúnyversével oly feltűnést okozott, hogy a budapesti élelzap-kiadóktól, igen előnyös feltételek alatt, meghívásokat kapott, hogy költözzék oda, mert ott sokkal jobb Geschefteket csinálhat.

— A következő interpellatio közlésére kértünk föl: Kérdés, ev. ref. esperes n. t. Szabó Pál úrhoz. Van-e n. tiszteletednek tudomása arról, hogy Kába Gábor felperes a sz.-somlyói kisdedovoda és ev. ref. egyház alperesek ellen 54 frt és járulékaikért törvényes végrehajtást eszközölt s e csekély összegért 12,892 frtra becsült ingatlanok jönnek árverés alá és pedig márcz. 23-án becsáron, vagy ápr. 23-án azon alól? (Hiv. Ért. 56 sz. 1733. lap). Az egyházi vagyon megmentésében nyilvánuló választ tudomásul veendi Zilaghy F.

— A vallás és közoktatásügyi miniszteriumban, Szász Károly miniszteri tanácsos helyett, a felekezeti ügyek osztályának vezetése Gömöri Oszkár osztálytanácsosra bízott.

— A felekezeti türelmességnek szép példájáról értesülünk legujabban, melynek színhelye Felső-Magyarországnak egy kis helysége volt. Folyó év január 30-kán délután 2 órakor Lumniczer Adolf ev. pap s a hét szepesi bányaváros seniora temetésre ment. Minden előjel nélkül azonban, a halottas háznál szélhűdötten egyszerre lerogyott, s holtan vitetett haza. Katholicus collegája, kivel az elhunyt a legjobb egyetértésben élt, alig hallotta meg a váratlan, lesújtó hirt, a szerencsétlen eset következtében megzavart gyászszertartást befejezendő teljes ornatusban megjelent s emberi kötelességét felekezeti elfogultság nélkül teljesítette. E szép példa dicsérettel emelendő ki, a gyakori kicsinyeskedések, torzsalkodások eme napjaiban, melyek alatt az ember megszűnik ember lenni, hogy ez vagy ama holt forma üres, élettelen bábja legyen.

— Két előfizetési felhívást vettünk; az egyiket a Bartalus és Gyertyánfi által szerkesztett „Négyes dalok zsebkönyve“ című férfi énekgyűjteményre, a másikat az olvasóink előtt is bizonyára nem ismeretlen Szigligeti-albumra, mely kitűnő vállalatot Arany János koszorus ősz költőnkön kívül az ifjabb írói nemzedék legtehetségesebb tagjai fogják közreműködésükkel támogatni. Az első mű a karéneklés vademecumját lesz hivatva nyujtani, s így valóban rég érzett hiányt pótland. Svájcban nincs olyan tanítógyűlés, a melyet ne kezdenének meg és fejeznének be karénekléssel; de ott nem is találunk oly tanítót ki, ha emberek közé megyen, ne vinné el dohányos zacskója mellett a zsebében Heim Ignácot, t. i. ennek azt az énekes zsebkönyvét, melyből a kis Svájc egy pár év alatt négy kiadásban, több mint ötvézezer példányt fogyasztott el. Egy a szó legnemesebb értelmében „szabad“ népnek eme szép vonása megérdemlené hogy nálunk is követőkre találjon. A mű hsz sűrű nyomatú iven körülbelül százötven kardalt fog tartalmazni, négy férfihangra, a magyar népdalok és műénekek legjavát, a vallásos és temetési gyászdaloktól a társas- és bordalok dithyrambicus magaslatáig. Előfizetési ára 1 frt 50 kr. A Szigligeti albumra még megjegyezzük, hogy hazai festőinktől is fog rajzokat hozni, még pedig a megdicsőült nagy író arczképén, nagy-váradai szülőházán, rákosi tuskulánumán kívül népszinműveinek megkapóbb mozzanatait is. Ára illusztrált borítékkal, füzve 3 frt, fényes díszkiadás 5 frt.

A főtiszt. püspök úr a következő körö-zvényeket bocsátotta ki:

Körö-ztetnek :

302—1878. Sz.-szolnoki egyházmegyénkben a zilahyi papi állomás. Javadalma: 600 o. é. frt. évnegyedenként utolagosan fizetve; can portio — melynek a nyugalmazott lelkész halála után lépik haszonélvezetébe — három fordulóban 20 vékás szántó, minden évben használható 8 boglya szénát termő rét s ugyancsak minden évben hasz-

nálható 5 vékás törökbúza föld; anyakönyvi kivonat díja 50 kr., confirmálási díj minden növendéktől 1 frt., keresztelés 20 kr., esketés templomban 1 frt, háznál 2 frt, temetés 2 frt; rendes lakás kerttel. Kötelessége: minden második héten a rendes papi szolgálat, hetenként 8 órán a közös népiskolában vallástanítás; évenként vagy confirmálni, vagy a hivatalos ügyeket vezetni.

303—1878. Ugyanezen egyházmegyénkben a t. szántói kántor-tanítói állomás. Fizetése 20 hectoliter gabona; 56 frt 30 kr készpénz; 19¹/₂ hold szántó, 4¹/₂ hold rét, — a szántóból 6 holdat, a rétből 3 holdat megmivel és betakarít, valamint adóját is fizeti az egyház; 2 szekér tüzi fa; minden tankötelestől (25—30) 40 kr és egy véka csős törökbúza, ismétlőktől (10—15) 45 kr; stola; lakás két szoba, konyha, kamara, istálló, sertés-ól és igen jó veteményes kert. Pályázati határnap mindkettőre april 10-ke. Folyamodványok esperes t. t. Szabó Pálaához Diósdra (u. p. Sz.-Szentkirály) küldendők.

314—1878. Nagy-szebeni egyházmegyénkben a kis-enedi papi állomás. Jövedelme: 188 frt készpénz, 19 hold can portio, 231 véka gabona, felerészben búza, fele törökbúza. Pályázati határnap april 10-ke. Folyamodványok esperes t. t. Ágoston Mózas aához Balázsfalvára küldendők.

335—1878. Sepsi egyházmegyénkben az eresztevényi papi állomás. Jövedelme: 54 kalongya ősz- s ugyanannyi zab kepe, 21 köből férő jó minőségű szántó nagyrészben az egyházttagok által megszántva, 41 frt készpénz, 18 tereh tüzi fa, 3 szekér szénát termő hely; tisztességes lakás, jó gazdasági épületekkel és kerttel. A megválasztandó lelkész köteles fizetésének 10% -át az e. megyei gyámintézetnek foglalólul lefizetni s az e. megyei könyvtárnak évenkénti 1 frt befizetésével tagjává lenni. Pályázati határnap april 10-ke. Folyamodványok esperes t. t. Csiszér Gábor aához Egerpatakra (u. p. N.-Borosnyó) küldendők.

336—1878. Udvarhelyi egyházmegyénkben a sükői kántor-tanítói állomás. Fizetése 32 kalongya búza, 29 kalongya zab, 36 szekér fa; készpénz mintegy 35 frt 80 kr: minden tankötelestől 6 kupa elegygabona; 2 hold 48 □^o szántó, 1 hold 543 □^o kaszáló és egy szép gyümölcsös haasonélvezete; a földeket megszántja, adózza és trágyázza az egyház; szép lakás, gazdasági épületekkel és veteményes kerttel. Pályázati határnap april 10-ike. Folyamodványok esperes t. t. Solymosi István aához Bögzöbe (u. p. Sz.-Udvarhely) küldendők.

Kolozsvár, márczius 7-én, 1878.

A szerkesztő postája.

Hegyi Sándor, kollégának, Bonyha. Kíván-sága teljesítve lesz. Sziveskedjék a pénzt a kiadó hivatalhoz küldeni be.

Megjelenik
minden vasárnap

Szerkesztőségi szállás.

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereske-
dése, hová az előfizetési-
pénzek legcélszerűbben pos-
tautalványnyal küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1 frt 50 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Háboru — papiron. II. Szász Béla. — Nyílt levél Szász Domokos barátomhoz. Koós Ferencz. — Lapszemle: A magyar reformált egyház szervezetére s megállapítandó rendszabályokra vonatkozó terv-javaslat. Tóth Sámuel. — Vidéki élet: A sepsi egyházmegyéből. Az egyházmegyei vizsgálatról. Kis Antal. — Irodalmi szemle: Greguss Ágost meséi. — Tárca: Mutatványok Greguss Ágost meséiből. Papválasztás. Az ember epopéája. A fürediek régen. A kányaberki parochia. (Élbeszélés a papi életből.) Irta: Bányai Géza. — Egyházi és iskolai hírek. — A szerkesztő postája. — A kiadó hirdetése.

Háboru — papiron.

II.

Kolozsvár, 1878. márcz. 21.

Most érvényben levő kepe-rendszerünk, minden ő gyarlóságai s részben anachronismusai mellett is, bir — legalább elméletileg — avál a jó oldallal, hogy megvan, s a hosszas gyakorlat által oly jogi természetű alappá nőtte ki magát, melyre támaszkodva még eddig mindig megnyertük via politica is a külhatóság segélyét, s ez által — ha félbeszerbe is — egyházi szolgálk szükös mególlhetésének lehetőségét. És e gyakorlat oly irányban fejlődött, hogy a bérfizetés kapuhoz, fűsthöz, sessiohoz köttetve, mint kötelezettség szállott tovább apáról fiura, sőt nem egy helyütt a jószággal még más felekezeti birtokosokra is. És ha a vitázó feleim által tulajdonosoknak, általam haszonélvezőknek, nevezettek hiven engedelmekedtek volna mindenütt az áll. ig. tanács ama rendeletének, melylyel a telekkönyvezés megindultakor utasítottak bér-jövedelmeik telékkönyvi bojelentésére, ma ott állanánk, hogy az egyházi hivatalok létalapja bármely törvényszéki kereset mellett is biztosnak volna mondható. Fájdalom, hogy nekünk, kik Nagy L. barátom szerint

itt a „zöld asztal“ mellett csak elméletből ismerjük egyházi életünket, eszünkbe jutott ez utasítás; de tiszteletes uraink jó része, kiknek közvetlen érdekének biztosításáról vala szó, a körözvények könyvébe bejegyezte ugyan ezt a rendeletet is, de nem foganasította — s p. o. a gy i pap, elődjének ily mulasztása után, most keservesen néz meg semmisült malom-vámjoga után, olvasgatja az illető ig. tanácsi rendeletet, de a malom-vám lisztjéből kenyeret nem eszik. Minden ily mulasztás mellett is azonban jogilag még ma főnnáll a kepezés és bér-fizetés öröklő kötelezettsége, melynek beváltásában késedelmeskedhetik, huzakodhatik ugyan egy-egy generatio, de ujjabb s buzzóbb öltők nevelkedése által a meglevő jogi alapon mindig lehet kilátás czélszerűbb, értékesebb hajlék emelhetésére. Ha elvész, bármely okon, egy vagy más év bére, a következő kedvezőbb évek kipótolhatják, sőt feljül is mulhatják a veszteséget, mert megvan rá a jogfolytonosság elve szerint a jogalap.

Ellenben ha ezt a jogalapot a kepe megváltás által egyszer önmagunk földadtuk, többé vissza nem szerezhetjük soha, sem via politica, sem via juridica, s a halhatatlan anyaszentegyház képét viselő testületek (ig. tanács, közgyűlés) vállán épen ezért nehézkedik e tekintetben oly roppant felelősség, mert a multtól öröklött jog teljesen aequivalens helyettesítő nélkül való földadása nem csak a mostani haszonélvezők életmódjának, hanem az egész anyaszentegyház jövő fennmaradásának létalapját tenné semmivé. A ki ily körülmények között elég bátorsággal bir csak valamit is koczkaztatni, álljon elé, én részemről, a mi a magam csekélységét illeti, ily bátorsággal nem dicsekedhetem.

S pedig lám, Csulak Zs. barátom még avál a bátorsággal is birna (maga mondja), hogy g'schäftelni fogna az igy keze közbe kapandó papi fizetés

legeslegutolsó alapjával, derék 20—25 százalék mellett. S ugyan (ha az időnként elkövetkezendő s nagy valószínűséggel el is következendő krachot nem is említjük) kitől fogja ezt a 20—25 százalékot (nem is százalékot, hanem perczentet, rebachot) nyerni? Természetesen saját hiveitől, községe tagjaitól. S mit jelent a mi közgazdasági és pénzügyi körülményeink közt a „derék“ 20—25 százalékos kölcsön? Felelet: teljes matematikai biztossággal elkövetkezendő bukást, tönköt, bankrottot. Mert mire veszi az az egyház e 20—25 százalékos pénzt? Ha folyó költségei fedezésére: eo ipso kész bukásnak megy elejbe, mert ha addigi évi jövedelméből megélni nem bírt, hogyan él meg jövőben, a mikor ugyanannyi folyó költség mellett még a derék 20—25 százalékot vagy plane a tőkét is fizetnie kell? Gyül tehát a kamat-hátrálék s pár év alatt a tiszteletes úr megütteti a dobot hive kapuja előtt. Vagy veszi jövedelmező befektetés végett, de melyik az a jövedelmező befektetés, a mely nálunk, mai viszonyaink közt, a kölcsönadó 20—25 százalékát s még a kölcsönvevő nyereségét is kiadja? Az uzsorán kívül egy sem s így pár évvel később szintén bekövetkezik a licitatio, nem is említve, mit tesz az: egy morális testület a mai uzsora-törvény idejében, mint uzsorás! Gyül tehát ez esetben is a kamathátrálék s

fordulnak elő, mindig szaporodva, a viczei, apa-nagyfalusi, zsoboki esetek, az aversiok, egyházközségek fölháborodása, megbomlása, s mindez „derék“ 20—25 százalék természeteszerű következtetéseként.

Olvassanak csak t. vitázó feleim néhány visitationalis jegyzőkönyvet végig, nézzék meg az államsegély iránt bejött folyamodványok*) mellékleteit s látni fogják, mint mi — az „elmélet“ emberei — az egész anyaszentegyház összképét fájdalmasan látjuk, s tapasztalni fogják, hogyan foly az egyházak külvívő vagyonának kezelése, hogyan halmozódik restantia-restantiára, készítettén így elő menthetetlenül vagy az egyházak tőkevesztesége, vagy az egyháztagok elszegényedése s mindkettő összegezett eredményeként az anyaszentegyház vagyoni elsatnyulása, egyházi szolgálaink jövőjének kődbe borulása.

Nem atyáskodni akarok én az egyházak fölött, hanem jogi képviselője vagyok a tulajdonképeni tulajdonosnak s védem ennek jogait, a meddig birom.

Nota bene: a szilágy-szolnoki egyházmegyéből ez idén bejött 8—9, a marosiból mintegy 30—35 s még is szól a panasz, hogy részrehajló a kiosztás. Az özvegyi segélyezés iránt Sz.-Szolnokból, mint egy igen illetékes egyéntől hallám, évek óta egy folyamodvány sem érkezett be. Hogyan adassék segély annak, a ki nem kérelmez? Sz. B.

TÁRCZA.

Mutatványok Greguss Ágost meséiből.*)

Papválasztás.

Három jelöltből melyik lesz a pap?
Egyik tudós, úgy mondják: vas kalap,
A szava vékony, testé mint a toll,
S a gyermek is megérti ha papol.
A második jó falubéli fi,
Termetre, észre nem nagy, sem kicsi.
A harmadik szép, perszonátus ember,
Szájában ékes, hangos nyelv kelempele.
S oly körmönfontan vágja ki beszédit
Hogy még bírák uraimék sem értik.
A szavazásnak vége pedig e lett:
Az a legelső senkinek se kellett,
Egy páran álltak föl a másik mellett,
A harmadik majd egyhangulag meglett.

Az ember epopéája.

Rosz utja, rosz kocsjaja, rosz lova;
Hajt a kocsis, de nem tudja hova:
Az emberiség így halad tova.

*) L. irodalmi szemlénket.

Szerk.

A főrediek, régen.

Nagy Széchenyi jól tudta hogy mi
El fogunk mint az árnyék fogyni,
Ha ő s bününk, a tunyaság
Fris munkakedvnek helyt nem ad;
S írással, s ékes szavával,
S önön nemes példája által
Hirdeti hogy: a szorgalom
Életfontartó hatalom,
S leglankasztóbb az a munka neme
A melynek munkátlanság a neve,
S mely, előbb-utóbb, de bizonyos,
Népet meg egyest vég inségbe hoz.
Történt hogy a gróf — akkor tájba'
Midőn a Tiszát régulázta —
Egy más Tiszának is elkéne a;
Csak hogy azon (sorsunk így fordula)
Nem fog magyar, csak osztrák régula —
Hát akkor a gróf Fűreden vala,
Tudniillik Tisza-Fűreden.
Végzi ügyét, a partra kimegyen,
Hajóra várni mely tovább vigye.
Ott álltak már, kék ruha diszibe',
Hogy néki tiszteletőket tegyék,
Bíró uram s esküdt uraimék.

Ha a főképvisező a közgyűlés mást határoz, meghajlok előtte, de nem hiszem, hogy a caudiumi jármat, e tekintetben, látnom kellessék.

Nagy L. barátom már nem kíván g'schäftolni, hanem a biztonságot azon kezdi, hogy az anyaszent-egyházzal mindjárt első intrádára 35—50 ezer forint árú Wertheim cassát akar vétetni. Talán egy kissé még is igen drága áron vásárolt önállószkodás a mellett, hogy — ideigl. tanügyi előadói koromban látám — számtalan az olyan egyházunk, mely nem hogy Wertheim-cassát, de egy két forintos telete táblánál egyebet sem tud iskolája felszerelésére beszerezni. Vajjon ki az elmélet embere: a főt. püspök úr és indítványának pártolói, avagy N. L. barátunk, kinek egyházáról e lapok mult számában olvasám, hogy összes ingatlanaira (12—13 ezer frt értékben) egy 50 frtos követelésért végrehajtás vezetett?

Csulak Zs. barátom, tulféül annyira beleszerelt a nyereséges vállalatok eszméjébe, hogy félti a központban kezelt tőkéket, nehogy a pénztárnok egyszer csak valami nagy g'schäftbe bocsátkozzék, s aztán odavesszen valamennyi fizetési alap. Emberrel minden megtörténhetik, de emberileg szólva talán még is biztosítva láthatjuk magunkat, a midőn a mostani pénztári kezelés mellett sem a pénztárnok

a főt. püspök nélkül, sem ez ama nélkül a pénztárba nem nyulhat, a nagy Wertheim két kulcsa megosztva őriztetvén. En kezemet senkiért, magamért sem teszem tűzbe, de ha egy egyházkerület biztonságot keres magának, csak mégis inkább megtalálhatja pénztárnokában és püspökében, az ig. tanács folytonos ellenőrzése mellett, mint közvetlen ellenőrzés alatt nem álló egyházi előjáróságaiban. És a központ ellenőrzése e mellett évről-évre foly, mert vitázó feleim is tudhatják, hogy az egyházkerületi közgyűlés minden évben küld ki a központi számadásokat felyülvizsgáló bizottságot, melynek útján a sz.-szolnoki egyh. megye is gyakorolja ellenőrző jogát; részemről, különben az ellen sincs semmi kifogásom, hogy e tekintetben is a legnagyobb nyilvánosság követessék s ám akár minden egyházzal közöltessenek papirjainak numerusai.

Vitázó feleim ama kérdésére, hogy mit szólának ahhoz, ha az állam is fölrendelné saját törvényhatóságai összes tőkeit, biztonság okáért, avál a kérdéssel felelek, hogy vajjon ha az egyesek évi adózási kötelezettségeket akarnák tőkében (egy egész törvényhatóság területén megváltani: e megváltási tőkét magával e törvényhatósággal kezeltetné-e az állam?

Hogy a régi főconsistorium az urbéri váltsági

Miről beszéljen most nekik,
Mig gőzöse megérkezik?
Hogy viszonozza szivességüket?
Azt hiszi, majd oly kérdést fejteget
Melyet mondhatni égetőnek
Füredet illetőleg.
Beszéde tárgya hát mi más?
Mint egy kis szorgalomra oktatás.
S legyen négy szem közt megjegyyezve,
Ráfér ez a fürediekre:
Mert, szó mi szó, de tény, hogy nyáron-télen,
A jó füredi nép egyforma tétlen.
(Azaz, hogy akkor, Széchenyi korában
Leledzék az tevékenység hijában,
Harmincz, néhány esztendeje
Most már világért sem henye!)
Rákezdí hát a nemes gróf: „—Vagyon
Főn, éjszakon,
Egy ország, úgy hívják hogy Albion;
Hej, ottan a földmivesek
Serényen dolgoznak bezzeg;
Nincs Szent-Heverd-el napja ott,
Kivéve a vasárnapot;
Nincs hűsölés, sem hasalás,
Csak folytonos iparkodás.

Nem végezenek ki-látta munkát,
Hanem erőtetőt leginkább;
S a földből azt is kiszedik
A mit önként nem ad nekik.
Igy szoktak ők, lám, tenni, venni,
Zöld ágra így jut valamennyi.
No, szoljatok, ugy-é derék legények,
Kik így fáradnak és sohsem hanyélnak?
Azok csak anyit mondtak rá: „Szegények!”

A KÁNYABERKI PAROCHIA.

(Elbeszélés a papi életből.)

Irta: B Á N Y A I G É Z A.

I.

Nem zuzta-e szét a villám azt a fát azóta?

Négy szekér tizenhat kereke akarna nyomot hagyni maga után a Kányaberekre vivő úton, hanem bizony meghiusul e törekvésök, mert a szakadó eső azonnal betölti utánok a vágást.

Négy ló van egy-egy szekér után fogva; oh nem azért, mintha valami „urkodhatnám“ volna a bennülőkben, hisz csak egy szegény kálvinista papot visznek beiktatni

papírokat „bevonta“, ez tény, mily gyűlésen vonta be: nem tudom, de ha be nem vonta volna, éu ma is azon lennék, hogy e tőkék bevonassanak (kérdés, mennyi maradt volna maig bevonandó?) s a mi a tanodák analog példáját illeti: itt a kezem, pártolok minden ez irányban teendő indítványt, a mint a most vitatott indítványra is avál a megjegyzéssel szavaztam az illető ig. tanácsi gyűlésben, hogy „nem máttól fogva vagyok ezen a véleményen.“ (Lásd az „Erd. Prot. Közl.“ 1873. évi folyamában „Autonomiánk és tanodáink vagyona“ czimű czikksozatomat.)

Denique előttem a módozat, az eszközök semmi fontossággal nem bírnak, nekem a cél minden. A közgyűlés hivatása saját souverain hatalmával megállapítani a cél kiviteli útját. Kinek a nézete győz, ha a cél biztosítatik, nagyon közönbös egy dolog. Csak a cél biztosítva legyen ám!

Mindenesetre sajátságos, hogy Nagy L. barátom vádolja az ig. tanácsot, a miért különböző kepe-megváltási esetekben (szerinte) különböző eljárást követett (elhallgatva az általa idézett esetek különböző helyi körülményeit) s mégis aztán hibául rója föl, hogy jövőre egy általános irányadó elvet állapított, e nemű eljárásaira nézve, meg.

egy még szegényebb ecclesiába, hanem mivel nem akarják az alföldi sár vendégmarasztó szeretetét élvezni.

Az első szekeren a csongordi nagytiszteletű úr képe holdviláglík ki a rókatorkos bekecs préme közül. Szemei hunyva vannak, de csak tetteti magát hogy alszik; legalább mozgó szemöldei nyilván elárulják, hogy a másnap elmondandó ékes beiktató diction töri a fejét, s szemeit csak azért tartja hunyva, hogy az a mellette ülő fiatal ember ne háborgassa most őt beszéddel, lévén az a szerencsétlensége, hogy gondolkozás közben a legkisebb háborgató szó tiz gondolatot ugraszt széjjel, a miket aztán újra összeteregetni rettentő fáradságába kerül. Pedig az a mellette ülő fiatal ember dehogy háborgatná a nagytiszteletű urat; nagy, sötétkék szemeivel úgy el-elnéz a semmibe, mintha az a semmi volna az a minden, honnan merengő lelke feleletet vár kérdéseire.

Bizony egy beiktatandó pap sok kérdésre szeretne feleletet kapni.

Gelényesi Nándor miatt tehát nincs miért tettetnie magát a nagytiszteletű urnak.

Az utánok jövő szekeren a d—i collegium kántusának java ül, fekszik, kuczorog, hasal vagy épen nyomorog, ki-ki tehetsége szerint. Egyiknek sincs kedve a „Szárnyat öltés fel“ összehozását indítványozni.

Nós, az idei közgyűlésen, ha Isten éliet, mindhárman ott leszünk; majd állapít a közgyűlés ily irányadó elvet meg, s azt aztán következetesen megtartja a jövőbeli ig. tanács. Addig hát csak férjünk meg békében — legfőlebb csak papiron folytatván ily háborut — egymással.

Szász Béla.

Nyílt levél

Szász Domokos barátomhoz.

Beszterce, 1878. márcz. 17.

Kedves barátom! Becses lapod 10-ik számában azt olvasom, hogy: „Legkevesebb gyakorlati eredménnyel kecsegtet a tanügyi bizottságnak az enyedi tanító-képezdésre vonatkozó javaslata.“ A felsorolt nehézségeket nem ismétlem, hanem egyenesen a tárgy lényegére szállok és ezt a kérdést vetem fel: Nem lenne-e czélszerűbb erdélyrészi ev. ref. egyházkerületünknek azt tenni, a mit a tiszáninneri ev. ref. egyházkerület már évekkal ezelőtt a sárospataki ev. ref. képezdével és a máramarosi gör. kath. egyházkerület az őszigeti praeparandiájával tettek? Tudom jól, hogy sokan azt felelik: könnyű volt ám akkor, de ma már az állam kormánya sincs abban a kedvező helyzetben, hogy átvegye a n.-enyedi ev. ref. felekezeti képezdét. Az nagyon valószínű, hogy ma már nem is venné, de hát nincsen-e mégis más expediens, melylyel az erdélyrészi ev. ref. hitű néptanító-képzésben segíteni lehetne, a nélkül, hogy egyházainkra nagyobb terheket rónánk!

A harmadik s negyedik szekeren a fiatal pap néhány barátja eregeti az áldást a felülről jövő nedves áldásért, de nem valami keresztyéni módon.

A nagytiszteletű úr épen a tizedik gondolat terelgetésével foglalkozék vala, midőn két fegyverdurranás a többi kilenzet is szétugrasztá. Két dőlczeg kányaberkiparasztleány üdvölvése volt ez, kik gyors lovaikon előreszáguldának fogadni új papjokat, Kányaberek határánál. Az ifju lelkész szívélyesen kezét szorit velök, kik e nagy „megböcsülés“ után közre fogják a lelkész szekerét s úgy haladnak tovább a falu felé.

— Hát nem reszketünk egy kicsit uramöcsém? — kérdé a n. t. úr a fiatal lelkésztől, mozgó szemöldjeit homloka közepére tolva fel — Krisztus is furcsán érezhette magát, mikor bevonulását tartotta Jeruzsalembe pedig őt pálmával fogadták s nem puskaporrall.

— Mért reszkessen az, felelt az ifju, kit nem szédít el a pálma dicsősége, s kit az étellel való küzdelem nem képes földhöz sujítani? Engem emez útra nem a nyugalomvágy, nem az elfogult itélet vezetett; tiszta, fontoló észszel léptem arra, szent meggyőződéseim magasb intelmeit követve. Korán megtanultam gondolkozni, érezni; a szenvedés pedig bölcsömtől fogva élettársamul szegődött. Küzdöttem sokat a világgal, még többet enmagammal; de midőn a kétely kigyói már-már szívemig férközének, akkor

Az erdélyi kerületben három tanító- és egy tanítónő-képezdét tart fenn az állam, u. m. Déván, Sz.-Kereszturon és Kolozsvártt, s ha a zilahi áll. képezdét is ideszámítjuk, azt hiszem, hogy elegendő jól felszerelt és kellő tanerőkkel rendelkező képezdével birunk. Nem lehetne-e ezen négy tanító-képezdébe úgy elhelyezni a mostani n.-enyedi felekezeti képezdében meglevő ösztöndíjakat és tanári fizetéseket, hogy azokat csak is ev. ref. hitű képezdészek élvezzék és idővel belőlük felekezeti tanítók vagy oly állami tanítók legyenek, kik egyuttal az egyház érdekét is szolgálják? Mit veszítene ezzel az erdélyrészi ev. ref. anyaszentegyház? Én azt hiszem, hogy csak nyerne úgy a tanügy, mint az egyház érdeke; míg ha a mostani állapotot fenntartjuk, mert szegénységünk miatt azon változtatni nem birunk, bizony veszít a tanügy, veszít az egyház és veszít a nemzet szemlátomást. Nekem ép úgy, mint Paál Ferencz barátomnak volt elég alkalmunk meggyőződni a fölől, hogy mily nagy összegbe kerül egy képezdének czélszerű berendezése és évi rendes kiadása. Arról szó sincs, hogy mi N.-Enyeden ilyet, a mostani anyagi körülmények között, felállithassunk és fenntarthassunk. Igen de ha áll. képezdébe küldjük növendékeinket, azok ott nem tanulják meg egyházi énekeinket, egyházi szertartásainkas és hiterkölcs-tanunkat. Én azt hiszem, hogy az áll. képezdeből kikerült tanító-jelöltek működése elég czáfolat ezen ellenvetésre. Mindenik említett áll. képezdénk olyan városban van, a hol egyszersmind hitfelekezetünknek is virágzó egyházai vannak. A hiterkölcs-tan előadása az illető lelkészek feladata. A képezdében működő zenetanárok, az azokban levő orgona, 5—5 zongora, 60—100 he-

gedű, a templomban levő orgonák és orgonisták, azt hiszem, eléggé kezeskednének növendékeink szépművészeti kiképzése fölöl. Az egyházi szertartások megtanulását maga a templom szorgalmas látogatása biztositná. Mit veszít tehát erdélyrészi ev. ref. egyházunk, ha egy gyenge felekezeti képezdét földad azért, hogy jobban biztosithassa a ref. hitű tanító-jelöltek képeztetését?

Nem vagyok ismeretes a tisztáninneri ref. egyház tanügyi állapotával, de eléggé ismerem a máramarosi gör. kath. egyház iskoláit. Ma már az egyház maga elismeri, hogy egy nap sem emlithetők azon tanítók, kiket a felekezeti képezde nevelt, azokkal, kik az áll. képezdében nyerték kiképeztetésüket. Pedig ott a gör. kath. tanító-jelölteknek a nyelvvel is küzdeniök kell, holott nálunk erről szó sincs.

Adjuk ezekhez még azt is, hogy a házi ipar ma-holnap minden áll. képezdében honos lesz. Már ma is olvashatjuk a pályázatokban: „azon tanító előnnyel birand, a ki valamely házi iparban jártas.“ Akkor igazán nem tudom, hogy hogyan fogjuk mi enyedi képezdénkkel a versenyt kiállani, midőn a háziipar valamelyik ágának tudása conditio sine qua non leend.

Én, a központtól távol lakó, de hű fia egyházamnak, ime leirtam rövid szavakban azt a mi régen nyomja szívemet. A többit reátok bizom. Tégedet csak arra kérek, hogy nyisd meg becses lapodat ezen fontos ügy megvitatásának.

csendült felém egy égi hang, akkor nyult ki egy jóltevő kéz, fölemelni az esendőt — s én megismertem a hitet, megtanultam a lemondást, a mint azt Mesterem értelmezte, a keresztyén lélek nyugodt ájtatában, Istennel kibéktülésében. S most itt vagyok, nem hogy világra szóló tényeket miveljek, nem is azért, hogy álcélok, üres légvárak hajházásában fecseljem el nemesebb, jobb valómat; de hogy egy kicsiny kör tűzhelyénél, áldásos, de zajtalan munkásságnak áldozzam életemet, egyetlen jutalmamúl a kötelességöket hiven végzeteknek: nyugodt, zavartalan öntudatot remélve.

— Mind szép az öcsém, a miket most mondtál; de hát azokkal mit csinálsz, a kik nem engedik hogy akárki is kutasson szívök körül? a kik a véres verekedéstől sem irtóztak választásod előtt; mert az a nagy fejű Borjasdy hetekig itatta őket; tudja a ménkö mért vágyik annyira kányaberki pap lenni, mert bizony sovány kosztja van itt a papnak. No uramöcsém, mit csinálsz ezekkel?

Meghóditom!! — felelt az ifju nemes önrzettel.
— Meghóditom! E szóra kigyult az ifju arca: a lelkesültség hajnalpirja ez; e pirt lassanként halványság oltja ki; a csatába indulók halványsága ez, midőn a vér mind a szivbe gyüll.

Az utfélen kunyhók maradoznak el: előrsei Kányabereknek; a szél haranghangokat szakgat meg: az ifju lelkészek eszébe jut, hogy azokat a harangokat temetésre is

szokták használni, s szemeit behunyja: úgy beszél gondolataival. Midőn szemeit fölnyitja: ujongó embereket lát maga körül, kik lelkesült éljenekkel fogadják új papokat. A harangok szavába fegyverropogás vegyül; a fegyverek ropogását pedig az éljenek igyekeznek tulkiáltani, s az emberek egymás hegyin-hátán rohannak előre, hogy a szűk paplak udvarán jó helyet találhassanak az ősz kurator uram beszédét meghallgatni.

A mint lelépett szekereéről az ifju pap, azonnal elcsendesült a nép, s a galambósz kurator leemelve kucsáját beszélni kezdett:

— Tiszteletes lelki Atyánk!

Hálákat adunk az egek urának, hogy a mi lelkünk üdvösségének felvirágoztatására tisztelendő urunkat hozzánk vezérelte ő szent felsége a végre, hogy szép tanítások által előre mehessünk lelki gyarapodásunkban. Kivánjuk és óhajtjuk, hogy tiszteletes urunk jó és békességes kommoditást találjon mi nálunk; életének útja rózsás legyen, hogy alkalmatossága lehessen hálákat adni, a miért Isten ő szent felsége hozzánk vezérelte; élete hosszura nyuljék, hogy tanításaitól sokáig lehessen épülése falunk kicsinyjének, nagyjának. Éltesse az Úr Isten!

Hogy siet mindenki rázugni az éljent. Hogy igyekeznek kijelenteni mind, a kik jelen vannak, hogy mily nagy a szeretet, mely őket papjokkal összefüzi; hogy meg-

Én azt hiszem, hogy: „Longus est post me ordo“,
ha csalódnám: salvavi animam meam.

szerető barátod:
Kóós Ferencz.

* * *
Kedves barátom! Kivánságodnak készséggel engedve, a nagyfotósságu kérdés megvitatására tért nyitok. Én már évekkkel ezelőtt nyíltan kimondottam s az eredmények szomoruan igazolják, hogy a n.-enyedi főtanoda, jövendője kockázatása nélkül, a vallásra nehezülő' terheket elbirni nem tudja (még tanár-képezdét is akartak oda állítani!) s túlterjeszkedését, első sorban a gymnasium, második sorban a képezde sinli. Hogy felekezeti szempontból, sőt a tanügy érdekében is, egy versenyképes tanító-képezde főtartása kívánatos, az kétséget nem szenved, de főtartani egy olyat, mely nem él, csak teng, felekezetünknek sehogy se válik dicsőségére és ily körülmények között sokkal észszerűbb volna a transactio. E tárgyban azonban az iniciatívát a n.-enyedi tanoda tanári karától s elöljáróságától kell várnunk.

Szerk,

LAPSZEMLE.

A magyar reformált egyház szervezetére s megállapítandó rendszabályokra vonatkozó terv-javaslat.

A fentebbi czim alatt Tóth Sámuel úr, debreczeni hittanár s a konvent egyik érdemes jegyzője, az „Evangeliumi Protestans Lap“ 10-ik és 11-ik számában nagyérde-

látszik arcaikon az öröm, midőn a megéljenzett pap szólni kezd:

„Szeretett atyámfiak! Ha Isten sugalmazását érezték, mikor engem papjokul megválasztottak: hálát adok az Istennek, a miért e sugalmazást hallaniok engedé; hálát adok, mert meghallgatá legforróbb imádságomat, hogy én ott hirdessem szent igéjét, hol lelkem oly otthon van.

Itthon vagyok; itt virradtrám az első hajnal; itt tanultam megismerni a fájdalmat: e kis falu temetőjében: édes anyám sirjánál. Itt hallgattam meg apámnak végrendelezését — fájdalom, akkor még nem tudtam, hogy az végrendelezése — mely nem kincsek előszámlálásában állott, hanem e pár szóból csak: „Szeresd ellenségeidet is!“ Innen szakadtam el mint árva, hogy lelkemet annál jobban betöltse a vágy: visszatérni ide, mint boldog ember. — Boldog vagyok a kigyelmetek szerető körében, s e boldogságért, igérem, főtrekvésem a viszontboldogítás leend.

Tudom a terheket, mik rám nehezülnek, ha kigyelmetek együtt munkálnak velem: nem roskadok le alattok, s édes lesz a teher.

S én bizom is az Istenben: megsegít minket, de hogy segítségét kiérdemeljük, igyekezzünk saját erőnkkel is segíteni magunkon.

És most szívemből kívánom, hogy a mindenható Isten áldja meg kigyelmeteket, Éljenek boldogan!“

kü cikksorozatát kezdett meg, előre bocsátva, hogy javaslata ki fog terjedni:

1-ör. Az egyházalkotmányi törvénytervre, az iskolaügy szabályozásával.

2-or. Az egyházi rendszabályokra, vagy kanonokra, melyek a fegyelmi eljárás szabályait s az egyházi perrendtartást is magukba foglalják.

3-or. A házassági pótszabályokra.

Felette sajnáljuk, hogy lapunk szűk tere miatt, legjobb akarattal sem vagyunk ama helyzetben, hogy a kiváló gonddal és sok tanulmánytal irt cikksorozatot, mely valószínűleg hosszúra fog nyulni, egész terjedelmében közöljük. Igyekezni fogunk azonban lehető bő kivonattal szolgálni olvasóinknak, s ha az indokolást nem is közölhetjük pontrólpontra, egész terjedelmében, de magát a törvényjavaslatok szövegét adjuk szó szerint.

A cikksorozat bevezetésében a tudós tanár úr jelzi s megvilágítja ama két alapelvet, mely — nézete szerint — a magyar ref. egyház szervezetének megalkotásánál szem elől nem téveszthető.

E két alapelvet következőleg formulázza:

I-ör. Az egyházalkotmány tervezetnek az egyház valódi céljával és rendeltetésével összhangzónak, az egyház fogalmából mintegy önként következőnek kell lenni, azzal semmi tekintetben nem ellenkezőn.

Ennek alapján a prot. egyház fogalmának csak oly egyházalkotmány felel meg, mely:

1. Közös hitvallási alapot ismer el.

Olyan éljenzésbe tört ki a lelkesült tömeg, hogy még az a ragyás képű mogorva d—i theologus is önelégülten mosolygott; bizonyosan arra gondolt, hogy milyen jó pályát választott ő: még meg is éljenzik rajta az embert; azt a párbeszédet persze nem hallotta, melyet a kapunál Tömlő kántor uram, s az ő szeretett komája folytattak egymás közt a beszéd alatt.

— Hm! még csak nem is a gyülekezetnek köszöni, hogy megválasztották, hanem tudja a patvar miféle Isten sugásról présmitál — szolt az atyafi.

— Bizonyosan érzi, hogy nem sok van, a mit nekünk köszönhetne, — válaszolt a borvirágos orr alól a kántori száj.

— Ahun ni! most meg azzal áll elő, hogy ő itt született. Hát mi bajunk nekünk azzal, hogy ő született? Mit emlegeti a bölcsőjét?

— No hiszen, majd megcsináltatjuk számára a korporsót is, tudom azt az egyet!

— Nem tudja-e koma — kérdé kis szünet mulva az atyafi, van-e még valami abból a dologból a Tordás Bálint uram leánya, meg e között a Gelényesi pap között? Jahahaj! ha azt a kis vadgalambot a Borjasdy urfi csapásába tudtuk volna hajtani! Akkor lett volna ám még

2 Minden egyes egyháztág részére a szabadságot és tevékenységet biztosítja.

3. Oly fegyelem gyakorlására nyit tért, mely a ker. szabadsággal megégyezik, épít és nem rombol.

II. Az egyházalkotmány megalkotásánál a történelmi múltat vagy is történelmi fejlődést figyelembe kell venni.

Ennek alapján:

1-ör. Minden fokozaton a kettős elnökséget s a paritást keresztül kell vinni, s fön kell tartani.

2-or. Életbe kell léptetni a mérsékelt egyházi tisztújítást.

Ezeknek megvilágítása után első törvényjavaslatát (az indokokat következő számunkba közöljük) így szövegezi:

Első rész.

Egyházalkotmányi törvényterv.

Általános meghatározások.

1. §. A magyar szent korona alatt álló tartományok területén, a vallás és erkölcsi élet forrásául és szabályozójául, egyedül az ó- és ujszövetségi szentiratokat valló, a 2-ik helyét hitvallástételt és heidelbergi kátét symbolicus könyvüknek elismert s egymással szerves egybeköttetésben, egyházkormányzati közösségben élő gyülekezeteknek öszszesége, alkotja a magyarországi reformált egyházat.

2. §. A magyarországi reformált egyháznak államjogi létezését, önállóságát és függetlenségét, a bécsi és linczi békekötések s az 1791. XXVI. törvénycikk mint perpetua duratura lex, s a törvényesen bevett vallásfelekezetekre nézve a tökéletes egyenlőség és viszonyosság elvét megállapító 1848. évi XX. törvénycikk, s azon országos törvények, melyek Erdély törvényhozó hatalma által 1540—1848-ig

csak jó dolgunk. Pedig tudja a koma jól, hogy mi mindent megtettem én.

— Meg bizony komám. No hanem tudja, oda se a bajnak; a mi késik nem mulik. Majd kiforgatjuk mi innen ezt a szenteskedő vén kurátort, s akkor aztán egészen nekünk áll a világ. Hanem most már Istennek ajánlom, nekem még egy kis dolgom van itt.

S azzal furakodott előre. Az a kis dolga pedig abból állott, hogy ő akart először gratulálni az új papnak; ő akart vele először kezét szorítani, elmondván, hogy csak ő benne bizhatik teljcsen, ő benne csak; neki szívében fekszik az egyház ügye, a mit bizonyít az a rendkívüli buzgóság, a melylyel őt papnak választatta, mert bizony, ha ő nem lett volna, aligha választották volna meg kányaberki papnak.

— S ezért a buzgóságért nem kívánok egyebet a tisztelendő urtól, mint azt, hogy .

— Hagyjuk későbbre kántor úr, szólt a pap e szemtelen dicsékedésen felboszankodva, már is derekasan megáztunk.

— Hm — moimogott sértettönérzettel a kántor. Pedig a jámbor csak azt akarta kérni, hogy az ő szeretett tiszteltes ura foglalja őt a szíve kellős közepébe. — Ne te ne! de büszke! — S azzal visszasanalagott a kapu felé s ott találva még komáját, kijelenté neki, hogy már elvégezte dol-

hozattak s a melyek az Approbatae Constitutiones, Compilatae Constitutiones és Articuli Novellares elnevezéssel jeltött törvénykönyvekben foglaltatnak; a Leopoldinum diploma, a póthittellevél (Diploma suppletorium) együtt: örökidőkre biztosítják.

3. §. Ezen egyházszervezet által a magyarországi ref. egyháznak s iskoláinak hitvallási és államjogi pozitív alapjai illetlenül hagyatnak.

4. §. A magyarországi ref. egyház belső szervezetében a közíg. és törvénykezési egyházhatóságok egyes fokozatai: Egyes gyülekezetek képviseleti nagy gyűlése és az egyháztanács (presbyterium).

Egyházmegyei közgyűlés és törvényszék;

Egyházkerületi közgyűlés és törvényszék;

Állandó zsinati bizottság és törvényszék;

Egyetemes zsinat.

Első szakasz.

Egyes gyülekezetek, egyházközségek.

5. §. Egyházközséget vagy egyes gyülekezetet alkotnak valamely politikai község és az ehhez tartozó tanyák vagy puszták reformált hitvalláson levő lakosai.

6. §. Az egyházközségek lehetnek:

a) anyaegyházak vagy gyülekezetek, — szoros értelemben, — melyek önálló lelkészi és tanítói hivatallal bírnak, a belhivatalnokok tisztességes, egyházkerületileg meghatározott és jóváhagyott díjazását teljesíteni képesek, s arra magukat szabályszerű díjlevél kiállításával alkötelezték, — Nem vesztik el anyaegyházi minőségüket azon egyházak sem, melyek a felsőbb egyházi hatóság, az egyházkerület engedélye mellett, — önálló felekezeti iskolát

gát, ballaghatnak tehát egy—két—tiz verdung törkölyt elkölteni.

A beiktatási vacsorát a legvidámabb hangulatban költötték el a parochián. Jó kedvű volt az egész társaság, s e jó kedvet csak pár perczig zavarta meg egy, az ablak alatt elvonuló csapat, mely muzsika szóval haladt végig az utcán, harsányul ordítva: „Éljen Borjasdy Ignácz!”

Hanem a Gelényesi szavát azontul nem lehetett hallani.

Olyan érzékeny természetű volt.

Másnap megint ünnepeit a falu. A templom zsufolva volt úgy, hogy a theologusok énekkara alig foghatott helyet az urasztala körül; leülésről persze szó sem lehetett; úgy hallgatták állva, az az hogy nem hallgatták biz ők, a n. t. esperest; és pedig nem azért nem hallgatták, mintha sértette volna füleiket az esperes úr erős orrhangu szónoklata, de hogy, hanem azért nem hallgatták, mert egyébbel voltak elfoglalva; azzal t. i. hogy le nem vették szemöket a falu szépéről Tordás Erzsikéről; pedig az de hogy nézte őket; máshol járt Erzsikének szeme, lelke.

A n. t. úr szónoklata után az új lelkész lépett a szószerkébe.

Oh menyit kelle élnie e fiatal embernek azzal a 25 évvel; mert a hogy ő beszélt arról a szószeréről, úgy csak azok szólhatnak, kiknek lelke már átszürődött egy hosszú élet minden keservén.

nem tartanak fenn, de az ugynevezett községi iskolákban a vallástanításról gondoskodnak; tehát a tanítás és nevelés-ügy terén a fölük telhető áldozatokat meghozzák: nemkülönben azon kisebb egyházak sem, melyekben az anyagi szükség és korlátoltság miatt önálló tanítói hivatal fenntartható nem lévén: a lelkészi és tanítói hivatal egyesítve van:

b) leányegyházak vagy gyülekezetek; melyekben a hivek csekély száma, szegénység vagy más fontos okok miatt külön lelkészi hivatal nem létezhetvén, mindég valamely közeleső anyaegyházhoz vannak csatolva;

c) elpusztult — desolált — egyházak, hivek nélkül, nevék a fekvő vagy maradványok által fenntartva.

7. §. A leányegyháznak anyaegyházzá alakulása, vagy más anyaegyházhoz csatoltatása; nemkülönben az anyaegyháznak leányosítása, vagy egészen új anya- vagy leányegyház alakulása ügyében, az illető egyháztagok beleegyezése, illetőleg kérelmére, az egyházmegyei közgyűlés nézetének és a kérelem mellett vagy annak ellene szóló indokoknak fölterjesztése után döntőleg határozni, és intézkedni: az e kerületi közgyűlés hatása és jogkörébe tartozik.

8. §. Az egyes gyülekezeteknek vagy egyházközségeknek joguk- és szabadságukban áll egyházi ügyeiket az alább elősorolt és meghatározott törvények korlátai között önállóan intézni és szabályozni.

Ezen egyházi önkormányzat és igazgatás történik:

A) a képviseleti nagy gyűlés,

B) és az egyháztanács által.

— Igazi homiletikai remek — sugá társának a senior.

— Eh! nem sokat ér — válaszolt a ragyás képü.

— Köznapi hasonlatok, — s aztán még felosztás sincs!

— Ejnye, be megtanultad öcsém, hogy mi a homilia. S most hallgass! — És hallgatták tovább; a senior áhitattal, a ragyás tudja Isten mért mindinkább vörössödvé.

Az egyházi szertartást gastronomiai szertartás követte, melynek végeztével kocsira ült mindenki s az új pap magára maradt a paplakban, a történetek felől elmélkedni.

Elmélkedni? Oh! de hát hogy érne rá elmélkedni most, mikor azt akarja megtudni, hogy vajjon: „Nem zuzta-e szét a villám azt a fát azóta?”

Dehogyan zuzta, dehogyan zuzta, ott áll az most is, a kis lugas mellett, ott hátul kis kertje végében, s őrzi ereklyeként azt a két betűt, miket két, egymástól ki tudja mennyi időre elszakadó szív bizott rá. Épen oly hivatogólag bölintgat fehér leveleivel mint akkor, ezelőtt 5 évvel, mikor apja temetéséről hazatérve, Erzsikéjének vállára hajtá fejét s úgy zokogá fuldokolva:

— Már én nekem senkim sincsen.

— Hát én mid vagyok szivem?

Te?? Mindenem!

(Folytatása következik.)

A) Képviseleti nagy gyűlés.

9. §. A képviseleti nagy gyűlést alkotja 500 lélekszámot nem haladó kisebb gyülekezetben minden teljes koru, a választhatóság kellékeivel bíró férfi egyháztag; a népesebb egyházakban az egyháztanácsosokra meghatározott szám még kétszeresen vétetik; az egyháztanácsosok természetesen tagjai lévén ezen gyűlésnek.

10. §. A képviseleti nagy gyűlés, az egyháztanács elhatározása folytán, az alább sorolandó ügyekben hivatik össze, egyszer azonban minden évben megtartandó. — A helyi viszonyok szerint szokásban lévő meghívási eljárás kivül, köteles a lelkész azt megelőzőleg legalább nyolcz nappal a vasárnapi isteni tisztelet alkalmával a gyülekezetnek tudomására hozni; s kívánatos, hogy a templomban tartassék meg.

11. §. A gyűlés az egész gyülekezet alkalmoszerű éneklésével és könyörgésével kezdetik meg és záratik be.

12. §. A gyűlés elnöke a lelkész és főgondnok, a jegyzői tisztelet az egyháztanács jegyzője teljesíti. Ezen gyűlés mindég nyilvános.

13. §. Hatásköre és tanácskozása tárgyai:

a) lelkész és helyi főgondnok vagy kisebb gyülekezetekben a gondnok választás;

b) az egyház fekvő birtokai feletti rendelkezés, t. i. egyházi vagyon eladása, terhelése, nagyobb szerű vásárlás, oly költségesebb építkezési ügyek, melyekre a kiadás újabb teher vagy adó kivetésével eszközölhető; általában a nagyobb egyházi adó kivetés ügye;

c) az egyháztanács nevében a gyülekezet legközelebbi év alatti egyházi állapotáról, a vallásosság és közérkölciség előhaladásáról vagy hanyatlásáról, ennek okairól szóló jelentés;

d) az iskolák és közművelődés állapotáról való jelentés;

e) az anyagi állapotokat feltűntető jelentés, tehát az egyházi számadások főbb pontjai, főleg nagyobb gyülekezetknél vagy kinyomatva kiosztatnak, vagy a templom tornáczában közmegegyeztetés végett kifüggesztettnek.

14. §. Ezen képviseleti testület határozatai érvényesek, ha a kihirdetés szabályszerűleg megtörtént — bármennyi számban jelentek is meg a tagok.

15. §. Azon határozatok érvényére, melyek egyházi fekvő birtok eladása vagy vétele ügyében hozattak, a felsőbb egyházi hatóságok t. i. az egyházmegye és kerület beleegyezése, illetőleg engedélye szükségeltetik.

16. §. A gyűlésről vezetett jegyzőkönyv, az egyházlátogató küldöttségnek mindig bemutatattatik s az tudomásul veszi; vagy ha megjegyzései, észrevételei vannak arra, azokat a jegyzőkönyvvel együtt az egyházmegyére terjeszti fel.

Tóth Sámuel.

(Folytatása következik.)

VIDÉKI ÉLETT.

A sepsi egyházmegyéből.

Az egyházmegyei vizsgálatról.

Réty, márczius 10, 1878.

Sepsi ref. egyházmegyénkben a canonica visitatio lefolyt 23 nap alatt, még pedig 1878. február 4—14, és 18—26 között. A visitatio személyzetét esperes Csíszér Gábor főjegyző, Kisantal Sámuel, director Nagy Sándor, és a gondnokok közül részint mlts. Székely Gergely főgondnok, részint t. Sylvester Dávid algondnok urak tették.

Egyházmegyénkben van 35 anya-egyház és két leány-egyház, u. m. Körispatak és Laborfalva-Szentivány, mert Hosszufalu még csak mind alakuló félben van. Vizsgálatunk 34 egyházközségben jelent meg, mert a brassói egyházközségnek az a kiváltsága van, hogy csak 3 évenként vizsgáltatik meg. A vizsgálatról szóló értesítésemben nem veszem rendre az egyházközségeket, hanem szoritkozom, az 1867-ki közzsinat 138 v. sz. értelmében, minden egyházközségben a fontosabb mozzanatok, haladás vagy hiányok föltüntetésére így vélvén pregnánsabb képét adni mind a vizsgálat működésének, mind egyházmegyénk mostani állásának.

1. Egyházmegyénkben jelenleg van 36 szolgáló rendszer lelkész; két nyugalmazott, t. i. Uzonban és Szacsván; két egyházközségben a lelkészi állomás ürességben van, u. m. Komollón és Eresztevényen. Egyházvizsgálatunk a nyéni egyházközségben nem találta a lelkészt beköltözve, de ottani vizsgálata után egy hét alatt a megválasztott lelkész Kovács János úr elfoglalta állomását. Énekvezető van 33, kik közül a nagyobb rész tanító is, kik pedig a községi iskolák berendezésével, ilyen pedig alig van 4—5, a rendszer tanításból kimaradtak, énektanítással még is közreműködnek. A kántor-tanítókon kívül van még 26 tanító, kik között négy nő, e szerint egyházmegyénk jelenlegi tanítói személyzete 59. Az ének-vezéri és kántor-tanítói állomás ürességben van: Szemerján, Szacsván és Árkoson. A szemerjai pályázat alatt van, Szacsván pedig azon intézkedés tétetett az egyházmegyei előljáróság engedélyével, hogy míg a nyugalmazott lelkész él, addig ne töltsék be az állomás, hanem teljesítse az énekvezetői kötelességet is a rendszer lelkész, hogy csekély fizetése így is pótolassék valamivel, annyival inkább, hogy jelenleg egy, az énekvezéri kötelességet is értő, községi tanító van, ki szívesen segédkezik a lelkésznek. Árkoson pedig ideiglenesen be van töltve egy orgonakészítéshez értő egyénnel, ki nem köteleztetik tanítani, minthogy a nagyszerű községi iskolában 3 tanító van. Nyugalmazott énekvezető 4 van: Feldobolyban, Bikfalván Uzonban és Szemerján.

2. Képviselőt nincs egy egyházközségben is, rendszerint egy számadó m. bíró van mindenütt 3 évre választva; külön iskolai pénztárnok van Bikfalván és Uzonban, mert most ez egyházközségekben az iskola tőke az egyház egyéb jövedelmeitől és számadásaitól elkülönítve kezeltek,

valamint Angyaloson, de ott ezen számadás is a m. bíró kezelése alatt áll. A presbyteriumok mindenütt be vannak állítva, többnyire 9 presbyter van minden egyházközségben 5 egyházközségben csak 7, némelyekben 12, Zalánban és Hidvégen 16. A presbyterek $\frac{1}{3}$ -dában rendszerint ujittatnak évenként, jelenleg nem volt ujtás Nyénben, Szacsván, Szytyorban, Kilyében, Oltzemén és Eresztevényen; a presbyterek összes száma 326, kivéve Brassót és egyházmegyénk területén levő 2 püspöki vizsgálat alatti egyházközséget Sepsi-Szt.-Györgyöt és Ilyefalvát. Tiszteletbeli kebli gondnok van Árapataknán, Erösdön, Rétyen. Az egyházi ügyek iránti érdeklődésnek nevezetes mérve az, hogy a presbyteriumok és egyházmegyei képviselők csak nem mindenütt teljes számban jelentek meg a vizsgálaton.

3. Lélekszám a megvizsgált 34 anya-egyházban és 2 leány-egyházban 20,663. ide számítva Ilyefalváról 1043, Szt.-Györgyről 1950, Brassóból 1251 állandó, és 805 változó lélekszámot, egyházmegyénk összes lélek száma 25,712 A szülöttek száma a múlt 1877 évben 812, halál eset 750, tehát emelkedés a lélekszámban. E szerint azon statistikai adatot lehet észlelni a múlt évről, hogy minden 25 élőre esik egy születés, és minden 27 közül egy haláleset. Nevezetes szaporodás volt Árapataknán, Bodolán, Uzonban, F.-Dobolozban, Gidófalván és Rétyen, nevezetes apadás a még máig uralkodó torok-lob miatt Hidvégen, Nyénben 37. N.-Borospyón 39, és Angyaloson; házasság 177 pár, tehát minden 116 személyre esik egy pár házas.

Kis Antal Sámuel.

(Folyt. köv.)

IRODALMI SZEMLE.

Greguss Ágost meséi.

(Budapest, az Athenaeum i. társulat kiadása 1878. Ára 1 frt.)

Irodalmi és sajtó-viszonyainkat nem a legelőnyösebb oldalról mutatja be az a hidegség, melylyel fentcímzett mű megjelenése alkalmával, országszerte a közönség, de legkivált a sajtó által fogadtatott. Emlékezhettünk még azon akadémiai pályázatra, melynek tárgya, mint az aesopi mese elmélete megállapítására kitűzött kérdés annak idején sokat foglalkodtatta illetékes köreinket. Csekély, véleményünk szerint is, nem nagy előnye philosophiánknak az akadémia általi javallt eme inductiv theoreticus irány: azonban nem e körülmény volt az, a mi ellen a közvélemény öle irányoztatott. Magát a mesét szerették tuléltnek nyilvánítani, s Greguss, ki akkor alkalmoszerűleg pár e fajta költeménnyel lépett fel, more patrio ki is kapta a magáét.

Azóta bebizonult, hogy Gregusst nem pillanatnyi szalmatűz, nem a momentán divatosság hajhászása, de teljes öntudat, higgadt aesthetikai érzék vezették e proscibált tér kultiválására. E higgadt megfontolás gyümölcse az előttünk fekvő kis kötet, melyből kiindulva, nincs okunk bánni, hogy

szerzője annak idejében nem hallgatott az együgyű Cassandrák óvó intelmeire. Hisz a híres Patrii is azt jósolta volt Lafontaine-nak, hogy a mese a francziáknál sohasem fog sikert aratni; de azért most a világirodalom nagy kárát valáná, ha Patrii e szavainak sikerült volna a nagy meseköltőt fölvevett utjából eltéríteni. Periculosum est credere, et non credere!

Feleslegesnek tartjuk azt vitatni, jogosult-e vagy nem, s ha igen, mennyiben jogosult e műfaj? Nincs az a tér, azt hisszük, melyen a kellő eszközök mellett, szépet, nagyot hozni létre az emberi képességeken kívül esnék. Minden lehetséges, csak nem mindenki előtt. Az az elmélet is létezte már magát, mely szerint a mese szükségképen allegoricus kell hogy legyen, s a benne kifejezett igazságok hordozóiul állatok vagy élettelen tárgyak kell hogy szolgáljanak. Az indiaiaktól származott Pilpai (Bedpai) keleti mesegyűjtemény, a görög Aesopus, s ezek után a legtöbben, ez irányt apodicticussá igyekeztek emelni. Phaedrux ismerjük; utána Avienus, a 4-dik század vége felé, elegiai formába igyekezett önteni a mesét; Planudes, konstantinápolyi barát, a 14-dik században, kinek Aesopus neve alatt kiadott egy néhány görög meséjét, a mesternek Plutarch és Aristoteles által megőrzött eredetijeivel egybehasonlítva, ugyanazon szellemben és izlésben irottaknak találjuk; az elragadó naivitású Lafontaine; az ennek nyomdokában járó, de satyricusabb Hagedorn, Lichtwer, az idyllicus Gellert; a magas eszményiségű Herder; a komoly, tudományos Lessing; a dialogicus formákban próbálkozó Willamow; feledhetetlen Fáyok s jelenleg Greguss is, többé-kevésbé e symbolismusnak hódolnak. A Pilpaitra vonatkozólag azonban Wéndt, Aesopus meséiben pedig Hegel, igyekeztek ez elméletet utánnyomozva megdönteni. Az első szerint a keleti mesék és tanok metaphoricus burkoltsága, csak egyrészt a szemléltető nyelvjelleg, másrészt pedig a szabad igazságok hangoztatására nem kedvező keleti despotismus egyenes kifo-lyása; mely utóbbi tételt másfelől Hegel is alkalmazza Aesopusra, mint a ki rabszolga létére tanait nyíltan nem hirdetheti, hanem azokat kénytelen ugyszólva talányokban, rejtvényekben adni fel, melyek azonban nem maradnak meg-oldatlanul.

Meg kell azonban gondolnunk azt is, hogy a mese symbolismusát még egy más körülmény is javallni látszik. Mint tanköltemény, a mese általános elvont életelveket tár elénk; a természetet festi, és pedig nem önkényesen kigondolt fictiók, de a valóságos létezés alapján. Az ebből kihuzott következtetéseket aztán az emberi lételekre, illetőleg annak gyakorlati oldalára vonatkoztatja, a cselekvésbeli okosságra és erkölcsösségre, s így nem valami czélzatost, de valami causaliter összefüggőt hoz ki, s ebben áll épen a mese naivitása.

E naivitást azonban, hogy már a jelen műre is rá-terjünk, sajnosan kell nélkülöznünk Greguss legtöbb meséjénél. Szemben ezzel, a legdirectebb tendentiositásnak gyakran oly tért nyit, minőnek csak pamphletben lehetne helye. Elég ha csak a Liszt, Tisza ellen írt meséket hozzuk erre fel példák gyanánt, melyeknek epigrammaticus fordulatából

következtetve szerző több tehetséggel bír a satyrára, mint a classicus légkörben csirázó fabulákra. Csoda-e, ha ily körülmények között, midőn a nehézkes pont, az él rendesen az utolsó pár sorba van burkolva, a formai szépség egyensulya elbillen, s a valódi lényeg sok helyt pongyola, kidolgozatlan marad? Nem az objectiv világszemléletet, de az egyéni önkényt, nem az általános emberit, de a megadott concret viszonylatokat látjuk kiemelkedni, mint végresultatumot.

Herder szerint az tetszik a mesében, hogy a költő kétségbevonhatatlanul demonstrálja azt, mennyire egyezik a természet oeconomiaja úgy az anyagi világban egyfelől, mint a szellemiben másfelől; s így az aestheticai benyomáshoz, az erkölcsi megindításhoz, még egy harmadik tényező is járul, az értelmi gyönyör, az emberi megismerés az absolut igazság mennyei harmoniaja. Ezzel ki van je-lölve a vallási, a teleologiai szempont is, melyből a mesét mint tankölteményt tekinteni kell. E három heterogén elemnek teljes egybeolvasztása nagy feladat, melyet kevesen tudtak megbirkózni. Hogy e kevesek közé tartozzék Greguss is, szükség hogy egyoldalú sarkasticus álláspontját elhagyja. Inkább a humor az, melyre itt törekedni kell; Greguss e füzetben nagyban modernizál, s ha ez eljárása a theoreticus előtt hátrányokkal is jár, de oly érdeket képes fel-kölneni, mely meséi olvasását valóban élvezetessé teszi így is.

Vannak oly hagyományos tárgyak, melyek már a leg-régibb mesegyűjteményekben feldolgozva voltak s azóta többek által vétettek különbözőféle idomítás alá, s így a meseköltészetnek ugyszólva „stehende Mask“-jaivá váltak. A szegény ember inge, Lafontaine örökbecsű Perretteje, kit a magyar közönség a tejes leányalakjában ismer, s még számtalan más, ily hagyomány. Greguss originalis leleményességgel tudja e tárgyakat ujjá dolgozni, érdekesekké tenni. Annál szegényebb azonban zoopsychologiai készletében. Midőn az állatvilághoz fordul typicus képekért az emberek félszeg-ségei kigunyolására, képzelete hamar kimerül, s a spiess-bürgeri kutyán tul alig terjeszkedik.

Nem volt szándékunk Greguss e művéről mint mesékről — a szó tulajdonképeni értelmében — szólni. Épen azért óvakodnánk végleges bírálatot is kockáztatni róla. Várjuk el, mig vagy visszatér az igazi mese talajára, melyből kiindulni látszik, vagy pedig áttér egy még bizonytalan satyrai genre cultiválására. Most reményekre jogosítólag és érdekesen lebeg a kettő között!

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HIREK.

Kolozsvárt, márc. 22.

komáromi lelkész s nyugalomba lépett ref. superin-tendus, a magyar protestans egyház na gyérde-

demü s országszerte tisztelt veteran tagja, végelgyöngülésben e hó 20-án Komáromban 90 éves korában elhunyt. Azon ritka hosszú életidőt, melyet a végzet e magyar főpaprak engedett, a legjobban használta ő föl. Szorgalma s erélye páratlan volt. Még újabb időkben is, midőn aggkora miatt mások már rég végleg pihenni tértek volna, gyakran végezte az egyházi sirodai functiókat s habár pár évvel ezelőtt a terhes superintendensi hivatalról lemondott (utóda tudvalevőleg Pap G. jelenlegi országgyűlési képviselő) lelkésziteendő szorgalommal végezte s gyakran szerepelt a közügyekben is. Nagy M. Gömörmegyében Rétalapon 1788-ik évi decz. 14-én született. Tanulmányait Pápán végezte, hol Tóth Ferencz s Márton József is tanárai voltak. Szorgalmas tanuló volt s az iskolai szokott hivatalokat is viselte. 1813-ban végezvén az iskolai seniorságot, megválasztatott a pápai főtanoda történelmi tanárává, de oly föltétellel, hogy előbb a külföldi tanintézeteket látogassa meg. E célból Péczely József s Hetényi János, később nagyhirű kortársai, kíséretében külföldre utazott s a bécsi, jénai, göttingai és marburgi egyetemeket látogatta. Rendes tanárságát 1815-ben kezdte meg s 1851-ig folytatta, a mikor a komárommegyei vagyonos és népes Kócs helység egyháza hívta meg rendes lelkészül; 1822-ben a tatai egyházmegye jegyzője, 1827-ben esperes lett. Ezen időben vette nőül Thaly Ágnest, Komárommegye egyik előkelő családjának tagját. Az 1839—40-iki országgyűlésre az egyházkerület részéről hitszónokul választatott, hol gr. Teleky József, b. Vay Miklós, id. Pázmándy Dénes, s Palóczy Lászlóval benső baráti viszonyban élt s minden oly követi értekezletbe, melynek tárgya a vallásügyi viszonyok rendezése volt, bizalommal hivatott meg. Az országgyűlés végeztével az egyházkerületnek egyházi főjegyzőjévé s végre 1845-ben Tóth Ferencz halála után superintendenssé választatott. Ugyanezen évben a komáromi egyház első lelkészi állomása megüresedvén, ő választatott meg s itt igtattatott be superintendensi hivatalába az akkori debreczeni superintendens Szoboszlai Pap István által. Pár évvel később ő igtatta be Török Pált superintendensi hivatalába. 1865. őszén hivatalba lépésének 50-edik évfordulóját Komáromban a magyarországi protestánsok nagy fényvel ünnepelték meg. Az agg férfiú azonban ezután sem vonult vissza. 1873-ban a magyarországi ref. egyházkerületek budapesti conventjén megjelent s mint tiszteletbeli elnök fungált. Mint nagy

tudományú s kedves modoru öreg úrmessze körben köztiszteletben részesült s halálának hírért bizonynyal mindenütt nagy részvétellel fogják tudomásul venni. Béke hamvaira.

— Boldogfalváról értesítnek, hogy Bedőházi János t. barátunk, Bali János, id. tanítóval együtt, a kisdedek s felnőttek oktatását tényleg megkezdette, s mint tudósítónk írja: „az az elhanyagolt tudatlan nép mőhon ragadja meg a kínálkozó alkalmat, hogy kiszabaduljon a süppedékből, melybe a tudatlanság vezette.“ E buzgó kezdeményezés részünkről a legmelegebb támogatásra méltó s föl is kérjük t. olvasóinkat, hogy addig is, mig a tervbe vett iskola-építés javára az adakozás-gyűjtés nagyobb mérvben meg fog kezdődni, sziveskedjenek Bali János tanító élelmezése s ruházata költségeinek fedezéséhez, becses adományaikkal, járulni. A szükséges taneszközökről szerkesztőségünk gondoskodik.

— Kis-Olasziban káromkodás elleni egyesület alakult. Minden káromkodásért 10 kr büntetéspénz fizetendő. Ideje is már, hogy e részben is tegyünk valamit. Nálunk a törvényhozás is csak a legujabb időben reflectált a nemzeti vallás-erkölcsi élet e szenyfoltjára, pedig külföld e részben is szép például szolgálhatott volna előttünk. Valóban sokakra ráférne egy kissé nagyobb tisztelet a vallás magasztos, isteni igazságai iránt.

— Lapunk mai számával küldjük szét az előfizetési felhívást Vetter Antal, agg magyar tábornoknak „Tanulmányok a szentírás és a tudományok közötti állítólagos eltérésekről“ című művére. Ime, szabadságharcunk egyik hőse, ki 30 évvel ezelőtt, karddal kezében, küzdött hazájáért, most az ige kétélű fegyverével száll sikra, s hőseül szegődik ama szellemi harcznak, melyben egyfelől az Isten igéjének barátai s másfelől ellenségei küzdenek egymás ellen. A mű kiadására Tisza László, egyházkerületünk egyik érdemes főgondnoka vállalkozott, ki ez által is az agg hazafi iránti tiszteletének jelét akarja adni. Ajánljuk e művet olvasóink figyelmébe s pártfogásába.

A szerkesztő postája.

Surányi Gyula, kollégának, Péőr. Legközelebből.
Nagy Lászlónak, S.-Somlyó. Választ várok. Hauragról, úgy-é, szó sincs?

Egy másik „Kalotaszegi“-nek. Anonym interpellációkra nem szokás reflectálni.

Puskás Lajos, kollégának, Háromszék. Ha csak sor kerülhet rá.

A PROTESTÁNS-EGYHÁZI-IRODALOM KIVALÓBB TERMÉKEINEK JEGYZÉKE.

Kaphatók: STEIN JÁNOS könyvkereskedésében Kolozsvárt.

Agendák és egyházi imakönyvek.	
Albert János. Imakönyv templomi használatra. Kötve	2.10
Borsody. Vasárnapi imák. Kötve	2.—
Czelder. Vasárnapi, ünnepi és alkalmi imák. Kötve	2.50
Fábián D. Ünnepi, közönséges vasárnapi és alkalmi imák. Kötve	2.30
Filep M. Köznapi imák. Kötve	2.—
Fördös L. Agenda 2 frt. Kötve	2.80
Koronka A. Imádságos könyv, templomi szükségre	1.—
Medgyes L. Egyházi imakönyv. Kötve	2.—
— Eredeti halotti imák	1.—
Szilády L. Köznapi imák	1.—
Szoboszlaj P. J. Egyh. szertartási beszédek Kötve	2.—
Könyves Tóth K. Halotti imák. Kötve	2.40
Vadas és Nagy P. Agenda (erdélyi.) Kötve	2.50
Zagyva G. Köznapi és bűnbánatheti imák. Kötve	2.—
Egyházi beszédek.	
Apostol P. Egyházi beszédek 2 kötet	2.60
Bartók F. Népszerű egyházi beszédek I. füzet	1.40
II.	1.80
Beke Sámuel. Vasárnapi beszédek	1.—
Édes A. Egyházi beszédei leszállított ár	—80
Fábián D. Egyházi beszédek egy egész évre	3.—
— Népszerű halotti beszédek I.	1.40
Fejes I. Egyházi beszédek 2 kötet. Egy-egy	2.—
— Temetési beszédek 1.	1.—
Filó L. Ünnepi és alkalmi egyh. beszédek	1.50
Fördös L. Kecskeméti lelkészitár (Egyházi beszédek) 3 kötet. Egy-egy	1.—
Gergely, Gönczy, és Rácz. Egyházi beszédek ünnepi követek részére	—60
Gerok. Egyházi beszédek	1.20
Gyöngyösy. Egyházi szónoklatok, ünnepi, közönséges, alkalmi és gyász esetekre 2 kötet. Egy-egy	1.80
Herepei. Isten igéje a szószékről	1.40
Heiszler. Egyházi beszédek 3.	1.20
— Halotti egyházi beszédek	1.60
Ilyés B. Temetési és emlékbeszédek	1.40
Kiss Bálint. Népszerű közönséges egyházi beszédek	1.25
Körösi F. Szabadelvi egyh. beszédek	1.30
Kovács G. Egyházi beszédek	1.—
Kovács Samu. Egyházi beszédek	—88
Kozma M. Temetési alap igék	1.—
Lang H. Válogatott vallásos egyh. beszédei	1.20
Lakatos I. Vasárnapi és alkalmi egyh. beszédek	—90
— Halotti beszédek	—90
Lukács Ö. Egyházi beszédek templomi és temetési használatra	1.80
— Közönséges egyházi beszédek	1.20
Maklár Papp. Temetési beszédvázlatok	1.20
Margócsy. Prot. egyh. beszédvár 5 füzet 1—4-ig füzetek	1.40
5-ik füzet	1.50
— Alkalmi beszédvár 3 füzet 1—2-ig füzetek	1.40
3-ik füzet	1.50
— Hazafias elmélkedések	2.—
Mitrovics Gy. Egyh. szert. beszédek	1.20
Nagy László, Kis Albert és Viski Pál. Közönséges egyházi beszédek	1.40
Nemes B. Népszerű egyházi beszédek I.	1.20
Nikházy L. Huszonkét egyházi beszéd	1.30
Pazar, Jézus péld. homiliákban 2 köt. 1 20 II.	1.50
Papi dolgozatok gyászbeszédre. Halotti prédikációk, gyászbeszéddek és imák, egyházban, gyászuudvaron és sirnál. 14 füzet. Az 1. 2. 4. 7. 8. 10. 12. 14. füzetek egyenként	1.20
A 3. füzet	1.—
Az 5. 6. 9. 11. 13. füzetek egyenként	1.40
Papi dolgozatok különféle esetekre.	
1. füzet Szilády László egyh. beszédei	1.20
2 „ Fördös Lajos egyh. beszédei I. füzet	1.—
3. és 4. füzet. Vegyes egyházi beszédek	2.60
5. 6. Kulifay Zs. egyh. beszédei 2 füzet	2.40
7. „ 8. „ Vegyes beszédek és imák	2.80
9. füzet. Fördös Laj. egyh. beszédei 3 füzet	1.40
10. 11. és 12 füzet. Vegyes beszédek és imák	4 20
13. füzet. Fördös Laj. egyh. beszédei. 3 füzet	1.40
14. Vegyes beszédek és imák	1.20
15. „ Kulifay Zs. beszédei 3 kötet	1.—
Papp Károly. Halotti beszédek	1.20
Péterffy S. Egyházi szent beszédek új folyam 7 füzet	
Egy-egy	1.—
— Közép előtt tartott egyh. szent beszédek 3 füzet Egy-egy	1.20
— Temetési szent beszédek	1.—
Predikatori tár. erdélyi; Prot. egyh. beszédek. Szerk. Szász G. és Domokos 3 füzet. Egy-egy	1.20
Revész G. Temetési beszédek 1.	1.20
— Ünnepi és közöns. egyh. beszédek	1.20
Révész—Robertson. Egyházi beszédek	1.—
Sombori József. Egyházi beszédek 2 kötet	2.—
Szabó János. Egyházi beszédek	1.80
Székács G. Összeüjtött egyházi beszédei	2.—
Szoboszlaj T. G. közönséges egy. besz.	1.20
— Ünnepi egyh. besz.	1.80
Tompa M. Egyházi beszédek 2 kötet. Egy-egy	1.64
— Halotti beszédek	1.60
Könyves Tóth K. Egyházi beszédek	1.40
Vitéz M. Egyházi beszédek	—80
Vadas József. Egyházi beszédei	1.20
Zombory G. Korszerű egyh. besz. 2 füzet. Egy-egy	1.20
Vegyesek.	
Bakóczy J. Bibliai szövegtár	2.—
Barakonyi. Bibliai magyarázatok a szószéken	1.60
Beöthy Zs. Prot. egyházi törvények	1.50
Dobos J. Homiliák régiebb és újabb modorban	2.40
Fabó. Rajzok a magyar protestantismus történetéből	1.60
Fördös L. Szentirási szökönyv (Concordentia) 2 kötet	4.60
Hase K. A prot. polemika kézi könyve 2. I. 2.40 II.	3.60
Kámory J. Ó test. apokrifus könyvek	1.—
Kiss A. Szattmáron tartott 4 első prot. zsinat végzései	—50
Kovács Ö. A vallásbölcselet kézikönyve 2 kötet	4.80
Lang H. Keresztyén dogmatika	2.—
Maklár Papp. Bibliai egyezményes szótár. Kötve	4.30
Nagy papok életrajza	2.40
Révész J. Dévai Biró Mátyás életrajza	2.—
Schwarz. Adalékok a legújabb theologia történetéhez	3.50
Simén D. Az evangéliumi csudák	1.—
Wohlfahrt A. Szentírásnak magyarázata. Németből Incze és Herepey 2 kötet	8.—

Nyomatott Stein János m. kir. egyetemi nyomdásznál az ev. ref. főtanoda betűivel Kolozsvárt.

Melléklet: előfizetési felhívás, Vetter Antal „Tanulmányok a szentírás és a tudományok közötti állítólagos eltérésekről.” cz. művére.

Megjelenik
minden vasárnap

Szerkesztőségi szállás.

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereske-
dése, hová az előfizetési-
pénzek legczélszerűbben pos-
tautalvánnyal küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1 frt 50 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Quousque tandem...? Surányi Gyula. — Az áll.
ig. tanács r. gyűléséből. r. t. — Lapszemle: A magyar reform-
mált egyház szervezetére s megállapítandó rendszabályokra vonatko-
zó terv-javaslat. (Folyt.) Tóth Sámuel. — Vidéki élet: A sepsi
egyházmegyéből. Az egyházmegyei vizsgálatról. (Folyt.) Kisantal Sám-
uel. — Irodalmi szemle. — Tárca: A kányaberki parochia.
(Elbeszélés a papi életből.) Irta: Bányai Géza. II. (Folyt.) — Egy-
házi-és iskolai hírek. — A szerkesztő postája. — Melléklet: Babel-
tornyok. (olvastatott a Kisfaludi-társaság februári ülésében.) Szász
Béla.

Quousque tandem . . . ?

Péér, 1878. márcz. 18.

Nem hiszem, hogy paptársaim közül egy is
volna, a ki fel nem tette már magának e kérdést,
midőn a magas miniszteriumtól, vagy annak egyik
vagy másik közegétől vette az újabb és legújabb
rendeleteket, melyek addig nem ismert terheket és kö-
teleességet rónak nyakára.

Nekem önkénytelen ajkaimra jöttek e szavak,
midőn közelebb a ft. püspöki körözvény 244 és 249.
számai alatt a közoktatási és vallásügyi miniszteri-
um legújabb rendeletei közöltettek, melyekben a mi-
niszter úr büntetéssel is ijesztgetve köti szivünkre
a lelkiismeretes pontosságot.

Valóban sajtóságos hivatal lett ez a papi állás,
melynek nyomasztó, naponként nagyobb küzdelmek-
kel fenntartható helyzetén segíteni senki sem érzi
magát hivatva, azonban ennek terheit szaporítani, ar-
ra aztán már akad elég alkalom.

A ki tudja, mily gazdagon fizetett állás ez a
miénk; a ki tudja, hogy egy másolási képességen
kívül semmi tudományos készültséggel nem bíró me-
gyei irnok is tisztességesebb díjazásban részesül
mint papjaink kilencz-tized része: nem csodálkoz-

hatik, ha e felsőbb rendeletek következtében végzett
sok ingyen munkát, melyek legtöbb részben pol-
gári ügyekre vonatkoznak, nem tartja egyik sem va-
lamí kedves köteleességének.

Az ige hirdetője ma nyitott irodát tartson,
mert nem tudja mikor jön az ukáz, melyben meg-
hagyatik, hogy ez vagy ama jelentést vagy ki-
mutatást 24 óra alatt beterjessze, ellenkező esetben
igy vagy amugy büntettetik.

Erkezik az adófelügyelőség rendelete: megha-
gyatik a papi hivatalnak, hogy az utolsó tiz év
alatt vagyontalanul elhalt azon adókötelesek halotti
bizonylatait, kiknek adójuk törlendő, haladéktalanul
hivatalosan küldje be, még pedig külön példányban
minden egyént illetőleg. Gyönyörű munka, kivált,
ha mint egyik paptársamnak itt a szomszédban, mint-
egy 150 darab bizonyítványt kell kiállítani. Kény-
telen volt saját költségén kiadványi iverket nyomat-
ni, hogy a végtelen munkát kívánó irástól megme-
neküljön.

Jön a sorozó bizottmány rendelete, a hadköte-
lesek kiírására. A sorozás folyamában némely két-
séges egyének családi értesítőjének kiállítása köve-
teltetik, kétszer-háromszor, másnemű bizonyítványok
díjmentesen, hivatalból.

Rendelkezik a törvényszék: ez s ez, bünvádi
kereset alatt levő egyének születési, esketési bi-
zonylatai kiadandók, díjmentesen hivatalból.

Küldi az alispán a felszólítást: a megyei út-
munkát nem teljesített vagyontalanok halálát iga-
zoló halotti anyakönyvi kivonatok beterjesztendők,
díjmentesen hivatalból.

A kerületi gyám kívánja a gyámi kezelés alá
veendő családról való hiteles kimutatást hivatalosan,
díjmentesen.

A községi jegyző felszólítására tartozik az anya-
könyvvezető egyházi közeg (!) a kiskorú örökösök

születésére vonatkozó bizonyítványt kiszolgáltatni, hivatalból díjmentesen.

Ha megesküt a pap egy szabadságos katonát, köteles annak esketési bizonylatot adni hivatalból, díjmentesen.

Havonként a szülöttek s meghaltak névjegyzékét a községi jegyzőhöz, negyedévenként a szolgabíróhoz, polgármesterhez beadni; év végével az anyakönyvi másolatokat a megyei levéltárba beküldeni.

Katonai ellátást élvező árvák és özvegyek életben létét nyilván tartani; azoknak minden díjrészt felvétel alkalmával bizonyítványt adni, ingyen, hivatalból stb. stb.

Miniszter, tanfelügyelő, törvényszék, katonai hatóság, adóhivatal, alispán, szolgabíró, pandur, falusi jegyző, polgármester, bíró, kisbíró, mind jogositva érzi magát arra, hogy velünk rendelkezék; s rendelkezik is, nekünk pedig kötelességünk tenni minden rendeleteiket díjmentesen hivatalból, mert ellenkező esetben feleletre vonnak, pénzbírsággal terhelnek, bejelentenek egyházmegyének, püspöknek, végre aztán elcsapnak, mint hivatalát nem teljesítő papot; legyünk bár mint papok, papi teendőink végzésében (de azokban, a melyekre valósággal hivatattunk) apostoli buzgósággal munkálkodók is.

TÁRCZA.

A KÁNYABERKI PAROCHIA.

(Elbeszélés a papi életből.)

Irta: B Á N Y A I G É Z A.

II.

Ora et labora.

Minden diáknak értő ember tudja, hogy: ora et labora igen kegyes mondás, s ha becsületes ember lelkében visszhangra talál, hát az imádkozik és dolgozik.

Hanem hát legyünk csak egy kicsit nyelvészek is, lássuk mire megyünk philologiai tudományunkkal.

Oro nem csak azt teszi, hogy imádkozom, hanem azt is, hogy orálok. A magyar ember pedig orálás alatt azt a beszédet szokta érteni, a mi neki nem tetszik: „Ugyan ne orálj már nekem!”

Laboro is tisztességes keresztyéni értelemben azt jelenti, hogy dolgozom; úgy de ebből a szóból lett a patikai laboratorium is, a hol orvosi rendeletre sokszor laborálnak oly holmik, a miktől sok embernek örökre elmegy a kedve orálni meg laborálni

No de ennyire nem hagyjuk menni a dolgot; teszünk a mit lehet és a mit tudunk ingyen, díjmentesen hivatalból, tudván, hogy mindezekért a jutalom nem marad el.

Igen, az elismerés, a méltánylás bőven terem. A közterheket mi ránk jobban nehezítik, mert a tekintetes adóhivatal nem hívén hogy oly csekély jövedelmünk van, mint a mennyit a valónak megfelelőleg bevallunk, jónak látja az adót magosabb összegtől állapítani meg.

Jutalmunk: hogy többnyire terményből álló fizetéseinket harmadában kapjuk meg; ehez járul még az olyan méltányos eljárás is, melyet ragyogó példaképen nem rég egy épen reformatus vallású szolgabíró, ki egyh. megyei képviselő is, elkövetett; ki egy szegény papnak hozzá intézett kérvényét, melyben bérhátralékának felhajtását kéri, mivel a kérvény bélyeggel felékesítve nem volt, a bérhátralék erejéig meglelelte (épen úgy mint Trefort miniszter úr tett a Bésan-féle alapítványért folyamodó szegény tanulóknak folyamodványával; — no de fejtől b... a hal) s mind e mellett a hátralékot fel nem hajtotta.

Az elismerés az, hogy látván, miszerint mi térdet, fejet hajtva, mindent készek vagyunk teljesíteni, még tán több terheket rónak ránk. Jutal-

A fiatal lelkésznek keserves dolog volt körülnézni a parochián. A szobácska, melyben született most a patkányok birodalma, a kivájt padozat közepén alkalmas fürdőhelylyel számukra, hová vizet bőven szolgáltat a gerendák közt becsorgó eső. Könyezve nyit a másik szobába, hol atyja, kevéssel halála előtt — mintha azt megérezte volna — megkérte a falu véneit, hogy ha ő meg talál halni: fiát válaszsák helyébe, mert érzi, tudja, hogy fia is ép oly lelkesülten fogja hirdetni az Úr igéit mint ő. Ebben a szobában is rom minden.

Hadd lássuk — szólt magában, mennyire szereti hát ez a nép önmagát. A kántor vezetése alatt megnézte az iskolát; hol miután körülnézett, így szólt gúnyosan a kántor-tanítóhoz:

— Jól van! A disznóolat tehát láttuk, már most legyen szives megmutatni, hogy melyik az iskola?

Tömlő Mátyás nagyot nézett a papra; azután balmutató ujját orrára nyomta, s ekép némi aristocratikus hangot adva szavainak, sértett önérzettel szólt: Tisztelendő úr én nem szoktam disznóolban tanítani.

A lelkész erre csak azzal szeretett volna tisztába jönni, hogy milyen lehet hát akkor a disznóol, ha ez itt iskola?

Hát még a templom, az Isten háza milyen volt kívülről. Kívül genialis freskókkal volt borítva, ékes emberidomok szénnel az orrok pedig veres krétával pingálva,

munka az, hogy aztán éppen azok a személyek, le-
tettek és hivatalok méltányolják legkevésbé a papi
hivatalt, gorombán rendelkező „meghagyaték, meg-
rendeltetik“-féle modorokkal, melyek minden alka-
lommal rá vannak szorulva.

A következmény pedig végre az, hogy a kü-
lönben is csekély jövedelmű papság kezéből a sok-
féle ingyenes, hivatalos kiadvány követelése által,
kiveszik azt a szerény mellékjövedelmet is, melyet
eddig élvezett.

Azonban még más figyelemre méltó oldala is
van a dolognak. Minden hivatal, még a falusi nó-
tárius is, irodai átalányt kap hivatalos kiadványai-
ért, holott bizonyára mind több jövedelmet huz mint
a pap; de a szegény falusi pap a maga költségén
szerezze be a hivatalos, díjmentes kiadványokra szük-
séges anyagokat: papírt, meg nyomtatványokat is,
mert akárhányszor megtörténik, hogy nem fogadják
el a hivatalos, díjmentes kiadványt, ha csak nyom-
tatott iven nem adjuk. Kérem, vajjon rendelke-
zhetik-e az állam az én keservesen keresett fillére-
immel, hogy én azokért az ő részére papírt, vagy
nyomtatványokat vásároljak?

Nem akarok tovább menni, nem akarok jeré-
miádot írni, csak e méltó panasznak akartam han-
got adni a fentiekben.

mely ékes emberidomokban a kántor rendszeren magára is-
mert. Boszankodott is ezért eleget, s hogy a művész in-
cognito maradt előtte: kellemes elégtételnek tartotta, ha
classisát minden reggel végig-végig vágta. S belül a templom-
ban, ott is pusztulás mindenén. A melyik padnak háta volt,
annak üldőhelye hiányzott; s a meglevő padnak a hátával rég
süthetett kenyeret a kánt' uram Jutkája.

— Jaj ha most élnél kedves apám, sohajtott lelke
mélyéből az ifju pap.

Bizony másképp volt minden az ő idejében. Istenbe
való félelem, papjába való bizalom, s őszinte szeretet volt
az egész falu ékessége; az iskolát gyönyörűség volt nézni,
tisztaság, rend uralgott kívül-belül; ő maga is tanított ben-
ne, tanította a kátét; még a kántor is csak vasárnapon-
ként nem tudta, hogy ő tulajdonképen az égben van-e s
ott neektártöltögető Hébévé változott az ő Jutkája, vagy pe-
dig a pokol fenekén süttögetik, mikor a felesége hajánál
fogva cibálja vala haza.

Hanem hát a jó tiszteletes egyszer csak meghalt hir-
telen. Pedig csak delén volt életének. Azt mondják, hogy a
szól ütötte meg.

Kányaberek azonban nem maradt sokáig pap nélkül.

A 4 mértföldre eső Kopáncsnak volt egy vén papja,
meg egy megvénhedett káplánja, kinek az a szomorú kilá-

Bizony kívánatos lenne, ha a majdan össze-
ülendő zsinat ezekre is kiterjesztené figyelmét, s te-
hetne valamit arra nézve, hogy azon időt, melyet
papi szolgálata végzése után megnyer a lelkész, ne
bureaokratikus munkára legyen kénytelen fordítani,
hanem arra, hogy családjának a jövő nyomorától
megmentésére szerezhessen valamicskét, s ne kelles-
sék kevés fizetéséből meggazdálkodott néhány forint-
ját is, az adóját úgy is megfizetvén, új adóképen
állami, közigazgatási stb. czélokra vonatkozó jelen-
tések, kimutatások, kivonatokhoz szükségeltető dol-
gokra költeni. A ki munkát kíván, gondoskodjék a
munka jutalmáról is, mert méltó a munkás a maga
bérére.

Surányi Gyula.

Az áll. igazgató-tanács r. gyűléséből.

Kolozsvár, márcz. 24.

Jelen vannak: főt. Nagy Péter, elnök, b. Bánffy Al-
bert, főgondnok, dr. Kolozsvári Sándor, Szász Béla, ig. ta-
nácsosok: Szabó Ádám, számvevő, Bodor Antal, titkár, Ba-
logh György, ügyvéd.

Az időközben elnökileg elintézett ügyek bejelentése
és tudomásul vétele után, ez ülés idejének tulnyomó nagyobb
részét az ügyvédi transpositiora és a pörös ügyek tanulmá-
nyozására kiküldött bizottság jelentéstétele s minden egyes
pörrre vonatkozó javaslatának tárgyalása vette igénybe.

tása volt, hogy az idők végéig leszen a vén vaskalapnak
pincz emestere.

Képzeltetni tehát a káplán örömét, midőn a kánya
berki kántorral hogy-hogynem baráti viszonyba keveredvén:
ez egyszer úgy beszéd közben azt kérdé tőle (még a jó
Gelényesi Péter életében) hogy ha megválasztanák: nem
vállalná-e el a kányaberki papságot? Oh kézzel-lábbal fejezé
ki az igent, de — tevő hozzá elszontyolodva:

— Hiszen még sokáig élélhet a mostani pap!

— No no, csak úgy kérdeztem, ha netalán no
hiszen tudja — hát tulajdonképen minden ember meg-
hal egyszer; aztán meg hát a szivgörcsök is nagyon siet-
tetik halálát.

Gelényesi Péter csakugyan meghalt s az öblös torku
kántor csakugyan megválasztatá a kopáncsi káplánt helyé-
be; a ki aztán a kántor nevelése alatt megmutatá a nép-
nek, hogy a pap miként lehet népszerű. (?) s a nép
megtanítá papját arra, hogy e népszerűség mellett ho-
gyan kell megszökni. Négy és fél esztendő bőven elég volt,
hogy a nép és pap egymást tökéletesen kiismerjék.

Egy szép tavaszi vasárnapon csak várja a gyülekezet
harangszó után a papot, de az csak nem jön. A parochiá-
ra mennek, azt tárva nyitva lelik s az asztalon egy czédu-
lácskát — kevés, de sokat mondó tartalommal:

„Hallják kentek! Éu még a télen megakartam szök-

A bizottság (Dr. Kolozsvári S. a titkár, a számvevő és az ügyvéd) előbb jelenti, hogy a volt ügyvédtől az iratokat átvéve, a jelenlegi ügyvédhez tette át, külön előterjesztésben pedig rendre veszi az egyes ügyeket, melyek — a javaslatához képest — részint az új ügyvéd által tovább folytatandók (e tekintetben is külön útasítások adatván); részint már befejezve s illetőleg a követelések kielégítve lévén, levéltárba helyezendők; részint a régmúlt idők-ből származó s idővel behajthatatlanokká vált követelésekre vonatkozóan, törlés, illetőleg deponálás végett a közgyűlésnek bejelentendők. Több oly ügyre nézve, melyek vagy alantastestületeket illetnek, vagy melyekre nézve ezektől szerzendők további adatok be: az illető testületek a kellő irányban felszólíttatnak. Több, már a volt ügyvédhez befizetett követelésnek a közpénztárba a volt ügyvéd által történt késedelmes beszoigáltatása iránt az adatokból kérdés merítettvén: a volt ügyvéd e tekintetben fölvilágosításra szólíttatik föl, — valamint több per a volt ügyvéd által késedelmesen s ennek nyomán hátrányosan folytattatván: a jelenlegi ügyvédnek a kellő utasítások megadatnak, a volt ügyvéd iránti visszakereseti jog föntartásával, — az ügyvéd kezére jövőben befizetendő követeléseknek a közpénztárba leendő azonnal való beszoigáltatása iránt pedig, a kebli eljárás módokat megállapítása által, intézkedés történik.

Az ig. tanács a bizottságnak fáradságos, odaadó és szakértő munkálkodásáért elismerő köszönetet szavaz — részünkről pedig örvendhetünk, hogy a múlt idők mulasztásainak ismét egy nagy halmaza tisztított az ig. tanács által az útból el, az akadálytalan és szabályszerű tovább működhetés felé az által egy hatalmas lépés tétetvén.

ni, de télen hideg van, ostobaság lett volna; meg aztán a disznótörökat is végig akartam enni mind; hiszen csak nem ingyenbe' mondtam azt a sok kádenciát. De most már az úr Isten kegyelméből kitavaszodott: s én megyek. Fogjanak helyembe papot, ha tudnak."

E biz' a megszökött. Engedték futni a jámbort.

Ekkor előállott a kurator, s figyelmeztette a presbyteriumot arra, a mit a megboldogult tiszteletesnek ígértek. Fiát kell megválasztani; ilyen kinos 4 esztendő után ideje volna már, hogy szép tanításokat is hallhassanak.

Sokan megéljeneztek ez indítványért a kurator, de a többség lezugta, a kántor meg lemorogta.

— Tán bizony elfelejtettem — szól egy erősen nekidurált atyafi — hogy az a pap-fiú egy harmadfű csikómat majd agyonnyargalta egyszer.

— Az ám! Nekem meg egy ablakomat hajtotta be. Persze nem bánthattam a pap-fiút.

— Engem pedig Mózesnek csufolt, mikor egy kicsit betekinttettem egyszer a zsidóhoz.

S mindenik tudott valami fontos dolgot, a miért Gelényesi Nándort nem lehet megválasztani. Isten csudája, hogy mégis megválasztották.

És most itt van; és most öntse ki lelkét, tegye kezét szívére s úgy esküdjék, hogy ő jót akar; prédikáljon

A vall. és közoktatásügyi miniszter, az egyházi tanítói nyugdíj-intézetekre nézve, újabb leiratában megmarad további — s a törvény szavával össze nem egyezhető — álláspontján, s megengedi ugyan az ily intézetek törvényszerű föntartását, de egyszersmind azt is megköveteli, hogy az állami nyugdíj-alapba minden egyes tanítói állomás után befizetessék az évi 12 frtnyi illeték. Az ig. tanácsot ez ügyben való felirattétellel a közgyűlés bizván meg: a miniszteri leirat a f. évi közgyűléshez tétetik át.

A szászmátéi egyházkerület iskoláját, szegénysége okán, megkívánván szüntetni, kéri a kellő lépések megtételét, hogy vagy állami, vagy községi iskola állíttassék föl ama községben. Az esperes útasíttatik, hogy az ily irányban követendő lépéseket szabályszerűen első sorban ő tegye meg a tanfelügyelőnél, — intimáltatván azonban a kántor-tanítói fizetésnek a közgyűlési határozat értelmében jövőre is leendő fenntartása.

Az o.-lapádi egyhk. papi állomását föntartani nem birván, az egyházmegye véleménye szerint a miriszlói egyházközséghez volna csatolandó, Ó.-Lapádon pedig levitai, vagy tanítói állomás lenne rendszeresítendő. A kérdéses két egyhk. még kihallgatva nem lévén, az egyhm. útasíttatik a két egyhk. nyilatkozatának bevételére, eshetőleg az új díjlevél kiállíttatására és jelentéstételre.

A k.-kendi egyhk. iskoláját községivé akarja átboicsáttani, a titkári vélemény pedig társegyházzá alakulást javalt N. és K.-Kendnek.

A kémeri egyhk. még évek előtt községivé alakítván iskoláját, az esperes korábbi fölhívás nyomán fölterjeszti az egyházi és polgári község közt ez irányban létesített szerző-

lelke mélyéből, s ha meghallotta minden szent törekvése után is azt a feleletet, mely határozottan szólt a nép többségének arczáról; mely csak három szóból áll, de a mi — ha nem Isten lakoznék lelkében — a fekete földig sujtaná; ha e három szótól: „Ne orájljon nekünk“, lelke nem zsidbad el: hol van hát akkor a vész, a mely lelkét megtörhetné.

Ora et labora! — sugja lelkében valami minden perczen. S ő imádkozik és dolgozik.

Honnan veszi ezt a roppant lelkierőt?

Lelkének mélységes mélyéből, honnan még visszhangzanak édes apjának búcsu-szavai: Szeresd ellen ségedet! — és szívéből, honnan egy kérdést hall szüntelen: lánykájá kérdését: „Hát én mid vagyok szíve m?“ Oh mim vagy te nekem, te életem tavaszának búbajos virága te nyomoruságos életem megédesítője, te világom, mindenem!“

És az ifju lelkész orált, beszélt, vigasztalt, buzditott buzogva s minde lelkesültségének hatása az a feszült várakozás lón népe részéről, melylyel kíváncsian lesték, hogy mikor fog már megszökni mint az a másik?

(Folytatása követezik.)

dést. A szerződés nem lévén szabályszerű, az egyhk. ilyen kötésére útasítottik, — az akkoriesperes pedig feleletételre szólíttatik föl.

A ploesti egyhk. új díjlevele helybenhagyatik (egyesek járulékai 572 franc, az egyhközség által adandó fizetés 1200 franc.) a megválasztott pap Lang K.

r. t.

L A P S Z E M L E.

A magyar reformált egyház szervezetére s megállapítandó rendszabályokra vonatkozó tervjavaslat.

(Folytatás.)

Indokolás.*)

Az 1 §. a magyarországi reformált egyház fogalmát határozza meg; Dózsa Elek egyházi jogtanában (1863) következő részletesebb meghatározást találjuk: „az evangelico reformatusok egyházának nevezetik a keresztyén vallást követők azon felekezete, mely Kálvinnak az evangéliom szerint megújított és tisztított azon vallástudományát fogadta el hitczikkjei gyanánt, mely az 1536-ban Helvecziában készült vallástételben (helvetica confessio) és az 1563-ban némely hittudósok által kiadott heidelbergi catechesisben stb. foglaltatik.“ Részemről az egyszerű reformált jelzöt elegendőnek tartom; s már a gyakorlat elég kezességet nyújt, hogy ezen egyszerű jelzéssel is minden félreértés vagy zavar ki lesz kerülve. Igaz ugyan, hogy az evangelisch-reformirte Kirche elnevezéssel gyakran találkozunk, de azért ki ne tudná és értené meg a különbséget, mely a reformirte, evangelische és protestantische Kirche között valójában létezik.

Mind a 2-ik helvét hitvallástételt, mind a heidelbergi kátét mint symbolikus könyvet kell megjelölnünk, miután mindkettő általános tekintélyre emelkedett a magyarországi egyetemes ref. egyházban; az első alapján nyerte meg az egyház a szabad vallásgyakorlat biztosítását e hazában s történt ezen jognak az ország törvényei közé becikkelyeztetése. A heidelbergi káténak köztekintélye és irányadó volta elismertetett azáltal, hogy a lelkipásztorok s tanítók vezérfonalul tartoznak azt felvenni az ifjuság vallásos oktatásánál. Vasárnap délutáni isteni-tiszteleten, a keresztyén vallás hit- és erkölcsi elveinek népszerű magyarázása czéljából; — a katechismus tanítása nagy mértékben kötelességökké tétetik a lelkipásztoroknak a Geleji Katona kánonokban (L.) a komjátii kánonokban (Class. III-a Can. XVI). Az Articuli Majores LIII.; a szatmárnémetii nemzeti zsinat

*) Ez indokolás a lapunk közelebbi számában megjelent §-okra vonatkozó. Megjegyezzük, hogy az indokolás azon részleteit, melyekben a mi erdélyi egyházalkotmányunk van ösmertetve, térszűke miatt mellőzzük.

Szerk.

II. XII. és XIX. sz. végzéseit pedig határozottan a heidelbergi káté tanítását rendelik meg. Erdélyben is 1564 u. már ismeretessé lett a heidelbergi káté, s csakhamar a vallásos nevelés tankönyveül, templomokban magyarázat tárgyául fogadtatott el.

A 2-ik §-ban az egyház államjogi létzését, önállóságát és függetlenségét biztosító okmányok említettnek fel; a legujabbkori 1868. évi LIII. XXVIII. XXXVIII. stb. t. czikkek felemlítését mellőzni véltem, miután azok e téren alaptörvényeknek még sem tarthatók, s a ker. felekezetek közt már 1848-ban megállapított tökéletes egyenlőség és viszonyosság elve alapján rendelkeznek.

A 4-ik §. az egyház belső szervezetének egyes fokozatait jelöli meg; az eddigi konvent helyett, mely különben is csak indítványozási vagy javallási hatáskörrel bírt s minden határozata az egyházkerületi gyűlések törvényes helybenhagyása által nyerhetett érvényt — állandó zsinati bizottság felállítását véleményezem, mint végrehajtó és legfőbb törvényszéki hatóságot; mely tehát egyik zsinattól a másikig működnek s mindig a zsinat által választatnák. Hogy egy ily országos egyházi hatóságra nélkülözhetetlen szükség van, azt úgy hiszem nem szükség bővebben indokolnom; kifejezték az iránti egyező óhajtásukat az egyházkerületek, midőn az 1873. évi egyetemes konventen indítványba hozott, végérvényes határozathozatalra jogosított konvent eszméjét, kisebb-nagyobb módosítással, a tiszántuli egyházkerület kivételével mindnyájan elfogadták; s a tiszántuli egyházkerület konventi képviselői részéről a múlt évi egyetemes konvent elé terjesztett javaslatban szintén hatályosan kiemeltetik, „hogy egyházunknak organikus országos egységre s az ezt czélszerűen és szilárdul megállapítandó törvényhozó nemzeti zsinatra égető szüksége van, s az organikus egységnek létrehozására a mi korunkban, nemcsak azért mert valóban jöttek, s ezentúl is jöhetnek létre az idők folyamán oly egyetemes értékű közügyeink, melyekben időpazarlás nélkül s minden tekintetben kellő sikerrel csak országos egyházi hatóság intézkedhetik: hanem azért is kiáltó szükség van még az ily hatóságra, mert fájdalom naponként tapasztaljuk, hogy a nálunk folyvást uralkodó római katolikus egyház klérusa, a legerősebb egységes szervezettel, lankadatlan következetességgel és teljes összhangzattal működik a maga saját érdekében, a mely igen sokszor épen ellenkező a mi egyházunk legszentebb törvényes érdekeivel; sőt nem lehet mindezek mellett eltitkolnunk azt sem, hogy vallásunk, egyházunk és iskoláink törvényes jogai és legszentebb érdekei ügyében, még hazánk alkotmányos kormánya részéről is gyakran találkozunk kellemetlen félreértésekkel, sőt egyenes összeütközésekkel. Ezen s több efféle okoknál fogva s ily viszonyok között lelkünkben óhajtjuk mi is, hogy a legközelebbi zsinat törvényhozása állapítsa meg azon organikus egységet, a mely az alsóbb egyházi hatóságok kellő autonómiájának sérelme s a merev centralizáció ismeretes veszélyei nélkül védelmezhesse, vezérelhesse és boldogíthassa egyházunkat.“ (Konventi jegyzőkönyv 1877. 5 lap.)

(Itt következik a mi állandó ig. tanácsunk szervezete-
nének ösmertetése, melyet Toth úr a következő megjegy-
zéssel végez be):

Az erdélyi viszonyokból bizonyosan indokolható ezen
állandó igazgató-tanácsnak felállítása; de hogy itt a másik
4 egyházkerületben, ha egyházkerületi közgyűlések tartat-
nak, püspöki és főgondnoki hivatalok léteznek, az ilyen
igazgató-tanácsok feleslegesek, azt is könnyen lehetne in-
dokolni. Bizonyosan Erdélyben is ha kellőleg szabályoztatik
az egyházmegeyék, a kerület, a püspöki és főgondnoki hi-
vatalok hatásköre, szintén feleslegessé válik az. A mi na-
gyon kívánatos és óhajtható.

Az 5. §. az egyes gyülekezet vagy egyházközség fo-
galmát igyekszik adni. (L. Dózsa E. és dr. Kolozsvári S.
egyházjogát.)

A 6. §. az egyházközségek különböző neveit sorol-
ja elő.

(Következik az erdélyi egyházak osztályozásának ös-
mertetése, azután így folytatja):

Nézetem szerint anyaszentegyháznak szoros értelem-
ben csak az oly gyülekezet ismerhető el, mely önálló fele-
kezeti népiskolát tart fen, tehát a gyülekezetek elenged-
hetlen köteleessége. Ennélfogva csak rendkívüli viszonyok és
körülmények között tartanám megengedhetőnek, (a feltéte-
lek és módok majd az iskolaügy tárgyalásakor érintetni
fognak) hogy a felekezeti iskola megszüntessék és községi-
vé alakíttassák át.

8. 9. §. Az egyes egyházak önkormányzatára nézve
tehát két organum léteznék, u. m. a képviselői nagy gyű-
lés és az egyháztanács. Hogy miért nem tartom az egy-
háztanácsot egymagában elegendőnek, úgy hiszem arról a jog-
és hatáskört meghatározó §§-ok elég tájékozást nyúj-
thatnak, minél nagyobb érdekeltséget ohajtanék ezáltal elő-
idézni az egyházi ügyek intézésénél. Így látjuk ezt a kül-
földi legjelentékenyebb egyházszervezetekben; például a po-
roszállamokban §. 28 Die Stärke der Gemeindevertretung
beträgt das Dreifache der normalen Zahl der Aeltesten, ez
a népképviselőt azonban csak az 500 lelket haladó egyház-
községekben van életbeléptetve. A westphaliai és rajnavi-
déli tartományokban:

200—500 lélekkel bíró egyházközségben	16 képviselő.
500—1000 „ „	20
1000 — 2000 „ „	24
2000—5000	40
5000-en felül „	60

A bádeni nagyhercegségben:

80—100 szavazatképes egyháztagot számláló községi-
ben: 20 100-on felül 24 és azután minden 50 szavazat-
képes egyháztag után 2 képviselő számíttatik.

Az összes szám a 80-at nem haladja túl.

Schleswig Holsteinban 12-nél kevesebb és 30-nál több
nem lehet.

A württembergi királyságban 2-szer oly nagy szám-
mal választatnak mint az egyháztanácsosok.

Ezen népképviselőt szintén életbe van léptetve az
osztrák örökös tartományokban létező protestáns atyafiak
egyházszervezetében is oly módon, a mint azt az 1856-
ban a kormány által kibocsátott törvényterv indítványozta
és az 1859. évi pátens megállapította.

A schweiczi kantonok egyházszervezetében az egyház-
községi gyűlések szintén életbe vannak léptetve, még pe-
dig teljes mérvben; a mennyiben azokban a gyülekezetnek
minden választóképes tagja részt vehet, p. o. a berni kan-
tonban az egyházközségi gyűlés tagjai mindazon választó-
képes ref. polgárok, a kik az egyházközségi tanács előtt
nyilván és formászerint ki nem jelentették, hogy ők az
egyházközséghez tartozni nem akarnak. Ezen gyűlés körébe
tartozik: az egyházközségi tanács tagjainak, a zsinati kö-
veteknek s a lelkészeknek választása; végre a gazdasági
ügyekben való intézkedés. (Magyar protest. egyházi és is-
kolai Figyelmező 1876. évi folyamban)

Ezen nagy gyűlés hatáskörébe tartozik a 13. §. sze-
rint a lelkészválasztás is, a melyre vonatkozó eljárási sza-
bályzat majd a kánonokban adatik elő. Az erdélyi ref. egy-
házkerületben szinte ezen gyűlést illeti az egyházfiakon ki-
vül minden más egyházi hivatalnokok megválasztása, azok
számoltatása stb.

Helyes és czélszerű eljárás volna, ha a lelképásztorok
ezen nagy gyűlést felhasználnák arra is, hogy jelentéseik-
ben megemlítenék az egyházkerület s az egész magyar pro-
testáns egyház, sőt a külföldi jelesebb prot. egyházak azon
történeteit is, melyek az Isten országának e földön terje-
dését és virágzását tetemesen előmozdították vagy gátolták;
továbbá a gyülekezet elhunyt nagyobb jóltevőiről is kegye-
letesen megemlékezhetnének, azokra vonatkozó emlékbeszé-
dek tartatnának stb. (Révész I. Vélemény a magyar prot.
egyházalkotmány főpontjai felett 68. lap.)

Tóth Sámuel.

(Folytatása következik.)

VIDÉKI ÉLETT.

A sepsi egyházmegeyéből.

Az egyházmegeyei vizsgálólatról.

Réty, márczius 10, 1878.

Isteni tisztelet mindenütt pontosan teljesítettik. Sz.-
Királyban az unitáriusok beeresztették a reformátusokat tem-
plomukba, mivel a ref. templom roskadó félben van. A tem-
plom-építési tervet és költségvetést közelebbről beadta az
egyház s ajánlattal, megerősítés végett, az egyházmegeyei ta-
nács felterjesztette az igazgató-tanácsához. Az isteni tiszte-
letre nézve Kökösbén az ének-vezető ellen újabb panasz
van, de nem lévén formulázva, a hivek egy része formulá-
zott panaszt akar beadni közelebbről. Málnáson is a hi-
vek egy része megújította azon régi panaszt az énekvezető
ellen, melyért ő a mult évben meglakolt, s a vizsgálólatnak
sikerült némi megnyugvást hozni létre. Eresztevényen hiá-
nyos az isteni tisztelet, pap nemléte miatt. A templom-

gyakorlat mindenütt kitűnő, kivéve Kilyént, hol a lelkész az ünnepeket kivéve közönről panaszkodott.

5. Biblia-magyarázat nem volt Erősdön, Nyénben, Eresztevényen, pap nemléte miatt.

6. Ismétlő iskolakötelesek száma 966, iskolába jár 450, tehát fele, mert Szemerján tanító nemléte és a toroklob miatt nem járnak. Kökösbén nem lévén beállítva, rendelet tétetett a beállítás iránt. N.-Borosnyón fel van osztatva az iskola az eddigi idény alatt a toroklob miatt. Oltszemen a községi előljáróság többszöri felszólítás dacára sem rendelte fel, tehát a községi előljáróság ellen átírás határoztatott a t. szolga-biroi hivatalhoz. Gidófalván is ez az eset van, a presbyterium utasított, hogy még egyszer kísértse meg a községi előljáróságnál, s ha az előljáróság nem rendelné fel, jelentse be esperes aának.

7. Konfirmatio volt: Szemerján, Hidvégen, Erősdön, Sz.-Királyban, Kökösbén, Uzonban, F.-Dobolyban, N.-Borosnyón, Egerpatakin, Málnáson, Bodokán, Etfalván, Besenyőn, Komollón. Konfirmáltatott 357 növendék, kik közül írást tudott 281, tehát csak 76 nem tudott írni és olvasni.

Beoltás volt mindenütt, a beoltott gyermekek száma 678. Kökösbén, Nyénben és Szacsván a beoltottak száma nincs bejegyezve, mert az eredmény nem közöltetett az illetőkkel. A szülöttek számához a beoltottak száma úgy viszonylik mint 3 a 4-hez.

9. Botrányos életűek vannak: Nyénben 1 pár, Bodolán 3 pár, Kálnokon 1 pár, Zalánban 4 pár, Málnáson 2 pár, összesen 11 pár, tehát minden ezer emberre esik egy törvénytelen házasságban élő, mi nem mutat nagy erkölcsi súlyedésre, a vizsgálat ezen törvénytelen együttélőkre nézve is megtett minden lehetőt, hogy azok között az eddigi viszony vagy megszűnjék, vagy törvényes házasságra változzék.

10. Iskola. A tanuló, részint a fiúk és leányok elkülönítve, részint osztályonként berendezve, együtt taníttatnak, 59-ből álló tanítói személyzet által, kivéve S.-Szt.-györgyöt és Brassót.

Isk. kötelesek száma 2383, iskolába jár 1762, tehát 621 nem jár iskolába, de ennek oka az, hogy Szemerján részint a toroklob, részint a tanító nem léte miatt nem járnak fel. Hidvégen, Árapatakán, Nyénben, N.-Borosnyón is fel van osztatva a toroklob miatt. Lisnyóban 9 tanuló jár az oláh iskolába, a hivek azt adják fel, hogy a kántortanító nem alkalmas a tanításra; templomi szolgálatával meg vannak elégedve, de tanításával nem.

Felsőbb iskolába jár 124 tanuló, mely számot leszámítva a 621 számból, iskolába nem járók száma 497.

Idegen vallású, rom. kath., gör. kath., gör. keleti, unitárius és zsidó jár a mi iskoláinkba 77 tanuló.

A tanügy jó állapotban van, az iskolák fel vannak szerelve. Községi iskolák vannak Rétyen, Eresztevényen, Bodokon, Málnáson, Zalánban, Árkoson, Kilyénben, Hidvégen, Árapatakán, Erősdön, Szt.-Királyban, Bodolán, Nyénben, Szacsván, N.-Borosnyón, K.-Borosnyón és F.-Dobolyban, tehát 17 községben, egyebütt felekezeti az iskolák.

Kitűnő iskoláknak találtattak, az árapataki, szt.-királyi, bodolai, uzoni, egerpataki, k.-borosnyói, f.-dobolyi, rétyi, angyalosi, bodoki, málnási és kálnoki, egyébiránt mindenütt dicséretes a haladás, kivéve Kököst és Lisnyót, melyekben a fennebb említett okok miatt némi pangás észrevehető.

Iskolai czólnak nem felelnek meg az iskola-épületek Angyaloson, Mártonoson, Gidófalván, Kálnokon, Erősdön, Kökösbén, Lisnyóban. Rétyen még nincs felépítve az iskola, azért kibérelt helyeken van még jelenleg a tanítás.

Közvizsga nem volt a mult évben Kökösbén a kántortanító felfüggesztése miatt; Bikkfalván, Mártonoson a toroklob miatt, Oltszemen felhagyván a tanulók a tavaszi idény alatt az iskolával, ezeken kívül vizsgát állott 1688 tanuló, mindenütt dicséretes eredménnyel. A vizsga csaknem mindenütt május 27-én és június 3-án volt.

11. Anya- és jkönyvek rendesen vétetnek. Új anyakönyvek szükségeltetvén, vagy részben, vagy egészben; Árapatakán, Erősdön, Eresztevényen megrendeltetett a megszerzése. F.-Dobolyban is némi intézkedés történt az új anyakönyvre nézve.

12. Kepe-hátrálék van Al-Dobolyban egy egyház tagnál, Lisnyóban többeknél, Kálnokon, Zalánban, Málnáson, Oltszemen, Etfalván némely árvai-kepek, Gidófalván fakepe, Eresztevényen az egész 1877. évi kepe a pap nem léte miatt. A kepe-hátrálék nagyobb részét képezi a fakepe, melyet sok helyen a keleti marhavész miatti zárlat okozott; a kellő intézkedés mindenütt megtétetett a hátrálékok beszolgáltatására, látni való e pont alatt, hogy a kepe hátrálék nem képez valami hajmeresztő állást közöttünk, a mi kevés van, annak fizetését okozta vagy a nagy jégverés, vagy a keleti marhavész miatti zárlat. Vannak helysegeink, melyek a mult évi július 18-án történt nagy jégverés miatt egészben kenyér nélkül maradtak, ilyenek Angyalos, Besenyő, Eresztevény, Komolló, Réty, de vannak több helysegeink; melyek részben szenvedtek azon emlékezetes nap történelme miatt.

Kis Antal Sámuel.

(Folyt. köv.)

IRODALMI SZEMLE.

A tanító mint orvos. Kiadta Adler C. W. A kiadó engedélyével a negyedik német eredeti kiadás után magyarra fordították és kiadják Losonczy László és Mikler Sámuel, n.-kőrösi tanárok. 40 fametszetű ábrával. N.-Kőrös 1878. Nyom. Ottinger Ede. Hézagpotló, gyakorlatias irányú és czéljának megfelelő mű. A bevezetés után, szemléltető ábrákkal kísért ösmertetését adja az emberi test szervezetének; majd az iskolás gyermekek megbetegülésének okait fejtegeti, körvonalozza az elővigyázati rendszabályokat, a rohamosan fellépő betegségek, a játszás, testgyakorlat s testi munka közben előfordulható külsérülések gyógykezelésére utasításokat ad s végül az ösmertetlen okból vagy rossz szokásból eredő testi fogyatkozásokat ös-

merteti. A 30 lapra terjedő függelékben egész hosszú sorát tárgyalja oly gyermekbetegségeknek, melyek házi ápolást s orvosi segínyt igényelnek ugyan, de a melyeknek ösmere a tanítóra nézve is kívánatos; továbbá ismerteti s ábrákban is bemutatja a mérges növényeket s állatokat. Az egész mű 76 lapra terjedő s könyvárusi úton nem, csak is a fordítóknál (N.-Körös) kapható 60 krért, tömegesebb megrendelésnél 10% árengedéssel. A tanfelügyelő urak, a tanító-testületek e mű terjesztése által ez ügynek igen jó szolgálatot tennének.

A keresztyén egyház rövid története, írta Német Károly, budapesti evang. hitoktató. Ára 50 kr. Egy kis egyháztörténelem, dióhéjba szorítva, s mi főérdeme: egyszerű, népies nyelven, minden tendenciositas nélkül tartva mindvégig. Világos, érthető irányánál fogva valóban megfelel a czólnak, mit maga elé tűzött, a népiskola alsó osztályú növendékeinek egy oly kézikönyvet nyújtani, melyből a nélkül, hogy felekezeti elfogultságot, fanatismust szívjanak magokba, megismerkedhessenek a keresztyén egyház világtörténelmi helyzetével s fejlődése főbb mozzanataival. Függelékül összehasonlítást tesz röviden a Magyarhonban törvényesen bevett keresztyén felekezetek közt, s ezt is, dicséretére legyen mondva a kis műnek, szélesebb látkörre mutató higgadtsággal s menten minden egyoldalúságtól.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HIREK.

K o l o z s v á r t, márc. 29.

— Legfelsőbb kitüntetés. Király ő felsége Ferencz József unitárius püspöknek a királyi tanácsosi méltóságot adományozta, díjmentesen.

-- Lelkészcseréltások, Csiki György, szőkefalvi lelkész, ördögös-füzesi, Pap István, papjelölt voldorfi, Varga Lajos, papjelölt homorod-szent-mártoni lelkészszé választattak meg.

— Ferencz József, unitárius püspök, lapunk t. munkatársa, az egyházi irodalom barátait kellemetes megípetésben részesíté. Minden előleges biradás nélkül, a Franklin-társulat kiadványában 184 lapra terjedő jókora füzetben, közrebocsátá „Egyház-szertartási dolgok zait (Agendáit). Tartalmát keresztelési, urvacsora-osztási s esketési beszédek képezik, összesen 46, az előfrdulható alkalmi körülményeket nagy változatosságban ölelve föl. Tán felesleges is megjegyeznünk, hogy az országszerte ösmertes kitűnő szónoknak e művei is mestarre vallanak s a tüzetes ösmertetésnek — melylyel késni nem fogunk — hálás anyagául szolgálnak. Most a becses mű világra jöttét csak jelezni kívántuk, megjegyzem, hogy a Franklin-társulat tulajdona s 1 frt. 70 krért kapható.

— A helybeli gyermekkertész nő egyik okleveles növendéke, Ambrosz Czeczil, helytt a nagy-utcában 88 sz. alatti telken, gyermekkertet nyitott meg s részünkről a buzgó kezdemény legszebb sikerét ohajtjuk. Vajha a

nemes vállalkozás ily példáját vidéken is mentől többen követnék.

— A boldogfalvi id. tanító segélyezésére az államsegély kiosztó-bizottság 60 frtot szavazott meg. Ez ügyre olvasóink figyelmét újra felhívjuk.

— M. Gyárfás Domokos főgondnok úr hivatkozva az „Egyházi és iskolai szemlé“-nek, általunk is reprodukált ama módjára, hogy ő a nagy-enyedi tanoda vagyónából bizonyos részt illetéktelenül zsebre rakott volna, felterjesztést intézett az áll. ig. tanácshoz, kérve ez ügy megvizsgáltatást s ha a vád alaplannak bizonyul, elégtételt. Annyi bizonyos, hogy azon dicstelen hadjáratnak, melyet a nevezett lap egyházkerületünk legtiszteltebb világi férfiai ellen, tervszerűen folytat, ideje végét szakítani.

— Visszhang Zilaghi F. úr telephonját a néhai Nagy Imrének, mintegy 25—30 ezer forintot érő hagyatéka ellen, boldog-boldogtalan követeléssel lépett fel. A végtárgyalás alkalmával a hagyományosok (kisedodova $\frac{9}{10}$ -edes, egyház $\frac{1}{30}$ -ados, Horváth Beta $\frac{2}{30}$ -ados), Kába Gábor asztalos mestert egyhangulag visszautasították állítólagos 54 frt követelésével. A törvényszék ezt is, a többiekkel együtt polgári per útjára útasította. A többi elutasított követelő elhallgatott, Kába pedig pert indított. A hagyományosok a kisedodovát, mint főhagyományost bízták meg a tömeg védelmével. Időközben Nagy Imrének azon segéde, ki egyedül bizonyithatta volna e követelés kiegyenlítését — nőül vette Horváth Betát, és így a tanuságtól elzárattott. A hagyatéka pedig az egész pert minden forum előtt elvesztette, most meg kifizette. Nyugodjék meg hát Zilaghi úr, mert a Magura tövében lévő Sárkány-juk nevű kőbányában mi is termelünk annyi követ, a mennyiből az óvoda és egyház megingatni szándékolt oszlopait megszilárdíthatjuk s kuli-mászért nem szorulunk a Zilaghi et comp. konyhájára. Megjegyzendő, hogy a sz.-somlyói óvoda nem áll egyházi hatóság alatt s ezért nem volt ez ügyről az esperesi hivatalnak tudomása, s azért veszem én magamnak a bátorságot, hogy a Zilaghi F. úr telephonizált rikkantására én adjam a visszhangot. Egyébiránt béke velünk. Sz.-Somlyón, 1878. márcz. 25. Nagy László, ev. ref. pap és a kisedodova igazgatója.

— Hibaigazítás. Mult számunk főczikkében a 136. lap felülről számított 10—11 dik sorában egyház helyett egyháztag olvasandó. Ugyanazon lap jegyzetében a szilágy-szolnoki egyhm. államsegélyi kérvényei nem 8—9, hanem 3—4. Kérjük a helyreigazítást.

A szerkesztő postája.

Réthy Lajos, tanfelügyelőnek, Déva. A visszhang éppen jókor jött. Legközelebről tovább adjuk.

Nagy Károly urnak, Utrecht. Érdekes közleményét vettük s fölhasználjuk.

B Á B E L - T O R N Y O K.

(Olvastatott a Kisfaludy-társaság februári ülésében.)

Xisuthros*) bárkája, Nizir földén, régen
Mentő partra jutott Gordyae hegységen;
Bél haragja betelt s (mit Nuah tanácsolt
S Xisuthros, fogadva, mester-kézzel ácsolt)
A hajót megnyitva a népet megáldá
S ígérte, kötéssel, több özön nem száll rá.
És a hajó népe hegy-partra kilépve
Xisuthrost keresi; szó csendül fülébe:
„Ő már itt lakozik, társa Isteneknek!
Bárkátok ott hagyva, a hol megfeneklett,
Régi Babylonnak térjetez földére,
Szent könyvek városát, Sipparát, elérve
S ott az égi titkok könyveit fölászva
Megemlékeztek az igaz vallásra!“
Ők csak elindultak, ott maradt a bárka
S mely az égisz érő vizeket bejárta
Gordyae gerinczén maig ott van épen
S a ki harcuba indul boldog, ha keblében
Föld-szurok burkából amulettet hordhat

És a nép sokasult, egész egy tábor-had!
Óriás testére, a lelke meg durva,
Él hadi zsákmányból, nem a földet turva.
Asszonyt vesz, vagy rabol, leányt pénzen árul,
Dala nem szivéröl: szól nehéz csatáról.
Otromba városi mind megannyi ország,
Melyek ércz-kapuit messzi földről orzák.
Széles kőfalakon örök járnak fel s le,
Mint a pók a hálón, könnyű prédát lesve.
Sokszor széjjelrobban a nép táborokban
S a mikor, megtérve, gazdag zsákmányok van:
Áll kövér tivornya, tejből erjedt borba
Majd belefutadnak, a sok rabnó hordja;
Hét nap, hét éjszaka zene, lakzi, táncz van,

*) A chálid hitrege Noéja, a mint hogy mind az özön-
viz, mind a Babel-tornya regéje e mythologia adataiszerint
fordul elő a következőkben. Sz.

Mignem elterülnek házban, utcán, sánczban. —
Város a várossal vált vetélgő versenyt,
Bábel Sipparával, Úr Nisinnel verseng;
Zsarnok a zsarnoknak hirnevére áhit:
Elsőség gondjával töltve éjszakáit.
— Úr ura Likbagas, öt országot ver le,
Veti rabigáját tömérdek emberre;
Vetteti tégláit tiz esztendő hosszan,
Mig p̄alotát épít egyetlen városban. —
— Izdubár, amodább, Surippák királya,
A szárnyas bikának béklyót vet lábára;
Búlt is letöpöri, a tengeri szörnyet,
Mely minden áldott nap két szűz leányt öl meg,
Mig maga is rab lesz: Istár az istennő,
Vetve reá szemet, búbajos hálót sző,
Izdubár kész, nyeli özönnel az' élvét,
De szivét bú fogja: örökké nem élhet!
S hogy az örök élet titkát kitanulja
Euphrat folyóján kél esztendő utra,
Xisuthrost kérdeni, Istenné lett őset,
Hogyan nyerhető el az égi dicsőség!
És megy, megy, de többé földön nem láttatott.—
— Szolgálják Sennárban Nimródót, a nagyot.
Bábel, Erech, Kalneh, Akkád neki hódol,
Kezdődve uralma az éjszaki tótól.
Meglapul előtte feneszájú tigris,
Melyet mint ölebet, vas trónusáig visz;
Égő kemenczébe veti Ábrahámot;
Égre törő sasnak vet nyakába hámat
S Istenek soráig akar vele szállni.
Ha alszik: virasztanak a földnek királyi;
Ha indul: megdobbán a föld egy mértföldre,
Vad elszalad, ember, város porba dől le.
Nincs már mit csináljon, meghódított mindent:
Hire, serge hire egész az égisz ment;
Régi Isteneknek felejtik nevét is,
Ut porába kerül a bálvány, a fétis;
S mert a földön immár unják ülni veszteg:

Ostromot a magas ég ellen terveznek.
 Száz követ száguldoz, száz felé, hirt adva,
 Gyülekezik a nép szörnyű özön-hadja;
 Az utak mind folyók, Babel a nagy tenger,
 Melybe összeárad, hullámként, az ember.
 Tíz ország téglát vet, másik tíz követ hord,
 Acsok, kőművesek édig verik a port.
 Zirgilla, Eridu népei indulnak,
 Földugják a folyót, árkot ásnak újat,
 Hogy bővön legyen víz az építés alatt.
 Ég-ismerő bölcsek éj-nap számitanak,
 Világ négy tájára ezer ölet mérnek,
 Négyszöges alapúl a nagy építménynek.
 Larsam, Uruch előbb leás száz ölnyire,
 Egész várost épít lenn a föld mélyibe,
 ez erős alapon, követ-kőre hordva,
 Épül aztán Babel eget-vivó tornya!
 A terv kitervezve, a munka megkezdve,
 A torony lépcsősen épül emelkedve,
 Fele nép csak mind hord, más fele csakmind rak.

Nézik az Istenek, nagy szemeket nyitnak.
 Ánu, Sin mosolyog, Bél szemöldöt ránczol,
 Márduk nyilához kap — ám szelid Istár szól:
 „Haragtok pihenjen, mit kezdtek oly fennyen,
 Az büntesse őket; hirnök Nebo menjen,
 Bint, Nergált szólítsa.“ Ilu helybenhagyja
 S áll, mit helybenhagyott az Istenek atyja.
 Hódolnak előtte s térnek csarnokikba.

Földön foly a munka, félbe nem szakítva.
 Most Bin szava bődül, villámást okádva,
 Bele-belekiált az ijedt világba;
 Az ég elsetétül s koporsó fedélül
 Ráborul a földre. Ember feje szédül:
 A pap megtagadja, hogy kegyes a mennybolt;
 Testvér elfelejti testvére milyen volt;
 A rab kineveti urának parancsát.
 Nergal is megindul, tüzet hány a hanság,
 Reszket a föld, mint ág, ha madár ül végén,
 Zokog a levegő, kénkö lángban égvén,
 Fut a nép, a fiu atyját letapossa,
 Barát, barátan át törtet a dombosra;
 Bukdácsolnak, lábuk le-lesülyed térdig,
 Segélyért kiáltnak s egymást meg nem értik!
 A király parancsol, a nép rea bámul;

Édes anya nem ért gyermeke szaváról.
 Esdekel az ifju, a lány nem felelhet:
 Beszél a hány ember, annyiféle nyelvet,
 A hány, annyifelé szalad megbomolva,
 Marad félbe-szerbe Babel büszke tornya
 S az idő befödi vastag porréteggel

Sok ezer év tellett, a sok nyelvű ember
 Nem lel többé utat, mely egyfelé vinné:
 Mit egyik óhajtott, azt a más kicsinylé,
 S a midőn a jászol egy világ üdve lesz:
 A sok nyelvű ember azon is összevesz!
 Pöröl, ég nevében, a pap, mint az ügyvéd,
 Népnek butaságon árulgatja üdvét;
 Törvényt a gyöngének teszen az erősebb
 S a mint szaporodnak törzsfáján az ősök:
 Jog helyett idézi az Isten kegyelmét.
 Babona mételye megrontja az elmét
 S egy nép a másikat veri rabigába —
 Feledi, neki is béklyót hord a lába,
 Csak hogy biboros fény kápráztatja szemét —
 Mint csata-mén büszkén tombol, néz szertesztét
 Diadal-kocsiját vonva a győzőnek

De sok vér, köny hulltán szebb napok is jönnek!
 Nagy Isten dicsére máglyák nem lobognak;
 Kereszt, csillag, félhold csucsán templomoknak
 Megfér egymás mellett. Dagadó vitorlák
 Távol tengerpartok népét egybehordják
 És a sáppadt képű testvérül fogadja,
 Kit barnára festett délszak égő napja.
 Föld méhe vasából nem rablánczot vernek,
 Nem ura, szolgálja ember az embernek;
 De közös munkában kész segítő társa.

S gyülekeznek ismét, nem ég-ostromlásra,
 Nem, hogy a nagy Isten trónusát ledöntsék,
 Hanem, összehordva munkájok gyümölcsét,
 Nyitni nemes versenyt, béke küzdhomokján,
 Melyen olajág a győzelmi borostyán.
 S építenek házat, tornyot is fölébe,
 Vas bordái alatt sűrög a föld népe;
 Tengertuli tájról hirt röpit a villám,
 Tűz-víz, egybefogva, terhet szállit vállán,
 S összegyül az egész világ minden kincse!

Hegy mélye kitárul, hogy érczét kiöntse,
 Aranyos kalászatát ontja dús barázda,
 Erdő árbozot küld, fa gyümölcsét rázza,
 Gyöngylevét borága, gyöngyét adja tenger.
 Ember is versenyre száll a természettel
 Dübörög a sok gép, csoda-munkát végez,
 Mesterök közel áll ég-föld mesteréhez,
 Nem teremt, de formál a gépek korongja
 S emberi kéz helyett az igát gőz vonja.
 Tündér-mesé álma kész valóra válik:
 Mimeli a bársony tarka rét virágit,
 Puhább puha pástnál dagadó kerevet,
 Csilár a csilaggal versenyző sugárt vet,
 Tó vize nem oly sik, mint a kristály tükre. —
 A tudós is eljött. A picziny betükbe
 Öntve élő lelket magyarázza titkát
 Csoda természetnek, könyvei fölnyitják
 Ama rejtett irás hét erős pecsétjét. —
 A költő nyomában; oszlik a setétség,
 Homlokának ivét dicsfény aranyozza,
 Esmék diadalmát hirdeti kobozza. —
 Szárnyat ad a dalnak mester ihlett ujjá,
 Zene összhangjában *egy* nyelv szólal ujra
 S mit a röpke dallam perczre hoz csak enyhül
 Térve, hirhozóként, földre, az egekből:
 Szobrász vésőjétől éltet nyer örökre,
 Égi származásunk zálogát lekötve.
 Mind, mind egybegyűlnek, mint köpübe méh gyűl,
 Dúsan megrakodva méz-virágos rétről:
 Jön, ki tört tenyérrel végezi robotját,
 Más, ki hétről-hétre egyszer, ha napot lát
 Föld mélyét aknázva; tenger viharával
 Küzd amaz évhosszan, érdes arcza rávall;
 Kézze, a ki munkál, észszel, a ki számít,
 Művész, a ki alkot: egymásra talál itt,
 S versenyez, a hány van — nem irigy hevélylyel,
 Boszut a nyertesre a vesztes nem érlel,
 Közös volt a munka, közös lesz a pálma
 S népek és királyok, mind egy sorba állva,
 Hirdetik egy ajkkal szent, szent munka dicsét!!

Álla egy sarokban a kaján Irigység.
 Gyötri, hogy az ember egygyé forr megintén,
 Sérti, hogy a szolga ne nyögjön bilincsen,
 Fél, hogy az Úr előtt térdet hajt mindenki

Vad vihar éjszokon szárnyait libbenti.
 Ál-beszéd indul meg buta nép sorában:
 Testvér-nép, susogják, nyög pogány igában,
 S kit a hó mezőkön, fogva tart a rabság:
 Emeli a zászlót, jelszó nép-szabadság!
 Krisztus ál-szolgái hordják a keresztet,
 Félhold Istenének készíteni vesztet;
 És a kik barommá súlyeszték az embert:
 Emberség nevében övezik a fegyvert.
 Isten-féltő császár, jó szívű, kegyelmes,
 Országot országhoz, tengert ki tengerhez
 Vas-lánczczal bilincselte s jogarával őriz:
 Szüz-Máriás zászlót hada élén ő visz!
 Előbb, mint a kigyó, serge loppal indul,
 Majd, hogy az ellenek már határain dul,
 Váltja farkas bőrét, báránnyal vitázik,
 Pártos szolga-népet ura ellen lázit.
 Mint sakál a dögre áradnak csordáslag,
 Verve délszak utján vert nyomot egymásnak.
 Fölujul szokása Nimród idejének:
 Szablya-élre hányva nők, csecsemők, vének;
 Holtak megcsonkítva, szűzek meggyalázva,
 Porig elhamvasztva Isten, ember háza.
 Mig kövér rendek közt az éhes kaszás jár:
 Nézi, biztos helyről, munkáját a császár,
 Vérmező tövében bibor trónt emeltet,
 Halálba indulva üdvözlök a sergek,
 Mint legiok egykor a caesart köszönték.
 Harcz tengere árad, özönre özön lép;
 De, mint parti szikla, foszlánnyá szakítva,
 Csapkodó hullámot százszor löki vissza:
 Kik hazáért küzdenek, kik hitőket védik,
 Állnak élő falként mind a vérig, végig;
 Éj-nap, vízbe-sárba, étlen, szomjan állnak;
 Állnak mosolyogva völgyében halálnak;
 Rabló szolga-népre borul a halál-nap;
 Ők, szabad hon földén, diadalban állnak!
 És a büszke császár, a ki jöve fennyen,
 Hogy dél tengeréig hódítóként menjen,
 A ki fél-világra készíté bilincset,
 Hajtva népeit, hogy uj-Bábelt építsék:
 Sáppad bős dühében, sáppad megremegeve,
 Kigyózáván körüle vér-patakok medre;
 Nő az ár; bokáig gázol már a vérbe',
 Elsodort hullákba ütközik a térde.
 Győzne: győzni nem bir; futna: futni nem mer:
 Vészt hozón zug, mormog az éjszaki tenger,

Partja bús anyák, nők vér-könyeit iszsza,
Kedvesikre várnak — a holt nem jó vissza
Völgy, halom siratja elpusztult vetését;
Kunyhó ajtajában koczogat az éhség;
Város visszakéri, a kiket elvittek;
Követelik népek dicsét őseiknek;
Ország ember-jogról sugdosódik titkon —
Megalázott császár mit keressen itthon?!
S újra-ujrakezdi öngyilkos csatáit.

Enyhe nyár, azonban, zordon télre válik:
Gyötri hózimankó a didergő serget,
Nem véd már a sátor, a mit télre vertek,
S hozzák, oh! gyalázat, ember vére lázad,
Hozzák, szégyenedre, oh! bemocskolt század,
Rabló had számára, bős csaták terére,
Melyről égre kiált ártatlanok vére,
Béke munkájának verseny-palotáját,
Ives vas bordáit ismét összerójják,
Áll megint, az egykor dicsőséges csarnok
S ah! lakoznak benne — ember helyén — barmok...
Hol pompázott egykor munka, ész, természet:
Most kozák-had dőzsöl, pálinkától — részeg.
De már az se kábit, akármennyit hoznak,
Más itatra vágynak: vére szomjuhozna;
Vért, vért a kancsóba és ha méreg volna
S ha utra-való is, akár a — pokolba!
És a császár tölti — ember élte olcsó;
Saskeselyü, farkas gyomra a koporsó;
Döge van a dögnék, egy réteg a másón,
Lépcsőt váj az élő a hulla-rakáson;
Vágja társ a társat, ha előre nem tör:
Ittas lesz a vértől, hős a félelemtől;
Elhult száz helyébe uj ezer jelen meg
— Fogytát soh' se látod omló part-fővénynek —
Császár serge sem fogy, nincs a népnek ára,
S uj, uj frigyeseikkel sokasodik száma:
Csontos ujjú fagygyal jön a vánnyadt éhség,
Hozza undok kór is undokabb fekélyét,
Árulás a lessel, buta gőg a félszszel —
Császár sok frigyesse egész haddal ér fel.
S győznek. Csak elomlik, homlokon találva,
A hős, mely oly hosszan rendületlen álla:
Élettelen testét, mint rú a bélpoklost,
Ellepi a győző s osztozáshoz fog most.

Hóhér-inasoknak jut egy konc-darabka,
Egyik a veséjét, más a máját kapja;
Még lesik, lihegve, több jutalmuk lesz-e?
De a java-törzsök mind a mester része,
S viszi diadallal ujan nyert prédáját,
Ölti vértől színes biboros palástját,
Isten templomába, hálát adni, lépked
Mondat, püspökökkel, diszes nagy miséket,
Oltár zsámolyánál, mellét verve, térdel —
— S ujjabb hódításra ujjabb tervet érlel

Lomha léptü Tigris, kékellő Euphrát
Ezred évek óta gyűjti rőt iszapját,
Bábelnek határit mind jobban belepve.
Kavarog a felszél éjszokról keletre,
Szárnyán szakadatlan száll Sennár homokja
S rakja rétegeit a régi romokra.
Bábel, büszke Bábel! eget vivó tornyod
Hol van? porba süllyedt, köve is szétporlott.
Nimród, harczós Nimród! nevednek ki hódol?
Tán a szélben uszó porszemben vivódol;
Néped széjjelzüllött, száz felé terelve,
Melylyel Istent gunyolt, megbomolva nyelve,
Bűne büntetését örök harcuba' hordja
S a. mig mást igaz le: önmaga is szolgál.
Császár! véres császár! Isten szent nevével
Ajkadon, ki orvként gyilkolni jövé el;
Császár! zsarnok császár! kinek rab-bilincsét
Milliók vonszolva sorsuk örök inség;
Császár, hitlen császár! munka verseny-házát
Sátoroddá téve, a ki meggyalázád;
Császár, büszke császár! ki, a magas édig
Hogy tornyod emeljék, ostorzod cselédid:
Nézd az ég villámlik, halld, a vész közelget,
Duna fodrát éri a gomolygó felleg;
Vemhes öleléssel merül a folyóba,
Fölesapkod a hullám, vér-tajtéket, szórva
S ég megnyilatkozva harsog az ítélet:
Megbomolva nyelve szétszakadjon néped;
Váljék koldus-rongygyá bibord foszlánya;
Kössön ellenséged kért kegye hálára;
Későn, későn jöjön érted a halál el
S ajkad szakadatlan nyögje: Bábel, Bábel!

Szász Béla.

(„Ellenőr.“)